

รายงานการวิจัย

ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ
Impacts of Tourism Management on Wat Koh Community

โดย

นางสาวมธุรส ปราบไพร (หัวหน้าโครงการ)

นางสาวจริยา ใจหลัก

นางสาวสุนิสา คุ่มสะอาด

นายธีระพงศ์ ขำสวัสดิ์

นายหนันทศักดิ์ นิ่มมา

นายไพเราะ แสงประสาท

นายพงศ์เทพ เจริญเรืองสกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ปีงบประมาณ 2551

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตามข้อเสนอโครงการวิจัยในชุดโครงการ Window II ประเด็นการท่องเที่ยว “กลไกคลังสมอง พื้นที่ทางการท่องเที่ยว (T-PUS) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากบุคคลและองค์กรที่มีส่วนในการทำให้การวิจัยนี้สำเร็จและสมบูรณ์ ได้แก่ ดร.โดมยง โต้ทอง ผู้ประสานงานและที่ปรึกษาโครงการ ประเด็นการท่องเที่ยว ที่ได้ให้คำแนะนำในการทำวิจัย คุณกอบแก้ว ไชยสมนึก เลขานุการชุมชนวัดเกาะ คุณจเร บุรณพณิชย์ ประธานชุมชนวัดเกาะ คุณไพบูลย์ เบญจวัชรเชิด รองประธาน คุณพจพันธ์ เพชรพงษ์ คุณธรรวัช กาญจนวิภากร กรรมการชุมชน และชาวชุมชนวัดเกาะทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้คำแนะนำ ข้อมูลในการทำวิจัย ความช่วยเหลือ การอนุญาตให้เข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ทุกครั้ง

นอกจากนี้ การวิจัยในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ คุณปัทมกร จรรย์รงค์ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองเพชรบุรี คุณศานต์ อรรถบวร รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดเพชรบุรี คุณอริษา โรจนสุวรรณ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) คุณโสภภาพรณ บุญเลิศ หัวหน้างานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี หน่วยงานภาคเอกชน คุณเกียรติศักดิ์ กล่อมสกุล บริษัททกบเทรคกิ้ง จำกัด คุณพระระวี สีเหลืองสวัสดิ์ ผู้ประกอบการบริษัททัวร์ในชายหาดชะอำ คณาจารย์และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณหน่วยงานและบุคคลที่ได้กล่าวนามข้างต้นมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย
เมษายน 2551

ชื่องานวิจัย “การวิจัยผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ”
 “Impacts of Tourism Management on Wat Koh Community”

ชื่อนักวิจัย นางสาวมธุรส ปราบไพรี (หัวหน้าโครงการ) นางจริยา ใจหลัก
 นางสาวสุนิสา คุ่มสะอาด นายไพเราะ แสงประสาท นายธีระพงศ์ ขำสวัสดิ์
 นายหนันทศักดิ์ นิ่มมา นายพงษ์เทพ เจริญเรืองสกุล
 สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี Email: maturee@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ และศึกษาแนวทางการจัดและการป้องกันและผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ โดยใช้วิธีในการศึกษาทั้ง เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือคนในชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและนักท่องเที่ยว การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม การประชุมกลุ่มย่อย และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการใช้สถิติเชิงพรรณนาและค่าสถิติร้อยละ

ผลจากการวิจัยพบว่า

1. ชุมชนวัดเกาะเพิ่งเริ่มต้นต้อนรับนักท่องเที่ยวผ่านการศึกษาดูงาน จุดแข็งของพื้นที่คือ การมีศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรมและผู้นำที่เข้มแข็ง จุดอ่อนคือพื้นที่ยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายหรือพื้นที่หลัก และชุมชนบางส่วนยังไม่เข้าใจการท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังมีโอกาส ในการพัฒนาเนื่องจากศักยภาพของพื้นที่และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมให้การสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคคือรูปแบบและ แนวโน้มของการท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับภาวะทางการเมืองและเศรษฐกิจ ราคาน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว
 2. ผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวมกลุ่มทำกิจกรรม การส่งเสริมด้านสุขภาพจิต เกิดการอนุรักษ์ การเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการรักษาความสะอาดในชุมชน ผลกระทบด้านลบ คือ การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง การรบกวนชาวบ้านที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ภาพจิตรกรรมฝาผนังถูกทำลาย ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นและความแออัดในช่วงที่มีนักท่องเที่ยว
 3. แนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว คือ การจัดการความรู้/คลังข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน การบูรณาการและการประสานงาน การจัดการด้านพื้นที่ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม
 4. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ 1) การจัดการให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น สร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมชุมชนและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานทางการท่องเที่ยว
- คำสำคัญ : ผลกระทบการท่องเที่ยว, การจัดการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ชุมชนวัดเกาะ

Abstract

This study aimed to study the impacts of community tourism management on Wat Koh community and to propose guidelines for the management and the protection of the negative effect of tourism. The study was approached by means of quantitative research and qualitative research. Multiple qualitative research techniques were used for collecting data; apart from documentary study, observation, interviewing and group discussion were done with community leaders, local people, tourism entrepreneurs, and government officers, including tourist interviewing. Questionnaires were used for the quantitative research tool. Two types of data analysis were employed: 1) content analysis for qualitative data and 2) descriptive statistic for quantitative data.

The following summarize the findings:

1. Wat Koh community starts to welcome study tour through the study groups. Strengths of the area are potential of cultural tourism, cultural and social capital, and strong leadership. Meanwhile, weaknesses of the area are the untargeted for tourism and less understanding about tourism among some community members. However, potential of the area and support from related organizations make this area acquire strong potential in tourism development. Threats for this community are the unstable trends of tourism, insecure of economic and politic, including the increase of gas prize.

2. The positive impacts of tourism are to generate job opportunity, increase income, the well-known of the community, share and learn among community members, promote group activities, promote mental health, promote and preserve local culture and the cleanliness of community. However, there are also negative impacts on community; such as no income distribution, and conflict among community members.

3. Guidelines for managing and preventing the impacts from tourism are knowledge management, integration and implementation for creating tourism network, tourist destination management and creating participation process.

Suggestions from this study are the following: 1) creating community learning museum, developing local human resource capacity, setting up the system for community tourism management. Besides, the community and municipality should increase understanding in tourism development among community members. Public and private sectors should seriously increase their roles in promoting community tourism, including developing of fundamental facilities for tourism.

Keywords: Impacts of Tourism, Tourism Management, Cultural Tourism, Wat Koh Community,

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง/แผนภูมิ	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.3 คำถามการวิจัย	6
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.6 แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์	6
1.7 นิยามศัพท์	6
1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน	8
2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	9
2.3 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	14
2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	20
2.5 แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่	22
2.6 แนวคิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	24
2.7 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว	36
2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 วิธีการวิจัย	41
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	44
3.7 ระยะเวลาในการวิจัย	44
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 บริบทชุมชน	48
4.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค	68
4.3 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ	74
4.4 ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ	75
4.5 แนวโน้มผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว	84
4.6 แนวทางการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว	87
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	90
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	103
5.3 ข้อเสนอแนะ	106
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์	113
ภาคผนวก ข รูปภาพกิจกรรม	117
ประวัติผู้วิจัย	122

สารบัญตาราง/แผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	79
แผนภูมิที่ 2 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	79
แผนภูมิที่ 3 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามภูมิสำเนาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	80
แผนภูมิที่ 4 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	80
แผนภูมิที่ 5 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามอาชีพของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	81
แผนภูมิที่ 6 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามรายได้ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย	81
ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ	82

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนที่ 1 แผนที่เดินดินชุมชนวัดเกาะ	52
แผนที่ 2 แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ	66

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลก ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า ทุกๆ ประเทศให้ความสำคัญกับการประกอบการทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จนมีการเจริญเติบโตและกลายเป็นสินค้าหลักในระบบการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญในอันดับต้นๆ ที่สามารถสร้างงานอาชีพ และรายได้ให้กับประชาชนของประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ที่ได้ระบุไว้ว่า ภายในปี พ.ศ. 2553 จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลก จะเพิ่มสูงถึง 1 พันล้านคน และเพิ่มเป็น 1.56 พันล้านคน ภายในปี พ.ศ. 2563 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป. หน้า 2-10) แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ดังนั้นรัฐบาลในแต่ละประเทศได้นำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นวาระหลักของชาติ จำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการตลาด เพื่อดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร, 2549 หน้า 35) ดังจะเห็นได้จากในรอบทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีรายได้จากธุรกิจประเภทนี้อยู่ในอันดับหนึ่งหรือสองมาโดยตลอด เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการส่งสินค้าออกประเภทอื่นๆ โดยในปี พ.ศ. 2549 ช่วง 11 เดือนแรกประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาประเทศไทยประมาณ 12.38 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และนักท่องเที่ยวภายในประเทศมีจำนวนมากถึง 64.31 ล้านคน ก่อให้เกิดรายได้มากกว่า 267,821.21 ล้านบาท อีกทั้งได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น โดยนโยบายการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องดำรงรักษาภาพลักษณ์ประเทศไทยที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ปลอดภัยเพียงพอพร้อมด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และนันทนาการ (วรรณหา วงษ์วานิช, 2539 หน้า 234) การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งทางอากาศ ทั้งนี้ได้มีการเปิดใช้ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ และท่าอากาศยานดอนเมืองเดิมควบคู่กัน เพื่อเป็นการขยายเส้นทางทางการบินให้มากขึ้น และเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้ชื่อ "Grand Invitation" ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (กองกลยุทธ์การตลาด, 2549) การพัฒนาให้ประเทศไทยคงความเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียอย่างต่อเนื่อง เพื่อก้าวสู่การเป็น World Class Destination (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป. หน้า 2) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงต้องให้ความสำคัญกับการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งในแผนแม่บทอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2544-2553) ได้พูดถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเสนอแนะนโยบายเชิงรุกในการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศในภาพรวมพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืนต่อไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป. หน้า 2)

ผลจากการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่ไม่หยุดนิ่ง การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดผลกระทบด้านบวกและทางด้านลบในด้านต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบด้านลบที่การท่องเที่ยวได้สร้างงานสร้างรายได้ และปัญหาต่างๆ ควบคู่กันไป ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในประเทศไทยก็คือ ชายหาดพัทยา จังหวัดชลบุรี ซึ่งในอดีตก่อนที่จะมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น พัทยาเป็นเพียงหมู่บ้านชาวประมงที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่งดงาม เป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาพักผ่อน เมื่อเริ่มมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ชายหาดพัทยาก็กลายเป็นแหล่งดึงดูดของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาเยี่ยมชม เมื่อชาวบ้านเห็นว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ที่ดี จึงเลิกการทำประมงพื้นบ้าน แล้วหันมาเปิดร้านอาหาร สร้างบ้านพักตากอากาศ และทำธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้เงินในจำนวนมากโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมที่อาจตามมา ทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จนในปัจจุบันพัทยาไม่มีความเป็นหมู่บ้านชาวประมงให้เห็นแล้ว นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนและนักท่องเที่ยวบางส่วนไม่เข้าใจวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติตนตามความเคยชิน จนบางครั้งกลายเป็นผิดกาลเทศะหรือลบลู่จารีตประเพณีของชุมชนในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความไม่พอใจมีการต่อต้านด้านการขับไล่นักท่องเที่ยวขึ้น รวมถึงก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน จากการจัดสรรรายได้ที่ไม่เป็นธรรม นำไปสู่การศึกษาวิจัยเพื่อเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว (เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ, 2544) นอกจากนี้การท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ดังที่กล่าวว่า "วัฒนธรรมวิถีชีวิตตลอดจนลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นก็มีแนวโน้มเป็นแบบเมือง และตอบสนองต่อรสนิยมและการบริโภคของนักท่องเที่ยวมากขึ้น (โสวัตรี ณ ถลาง, 2547) ส่วนปัญหาด้านสังคมได้แก่ การก่ออาชญากรรมต่างๆ ที่เห็นตามหน้าหนังสือพิมพ์ การค้าประเวณีทั้งในประเทศและโสเภณีข้ามชาติที่กลายเป็นปัญหาระดับโลกไปแล้ว ยังไม่รวมถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทั้งมลพิษทางอากาศ ทางเสียง และทางน้ำ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวท่องเที่ยวทั้งสิ้น

จากการศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวในเชิงลบที่ว่า "วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและเรียบง่ายเดิมของชุมชนจะถูกแทรกซึมจากวัฒนธรรมต่างชาติ ทำให้สูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิม และทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมกลายเป็นสินค้า และสูญเสียความหมายในฐานะเป็นสัญลักษณ์เครื่องยึดเหนี่ยวของชุมชน" (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549) ไม่ใช่คำตอบอย่างแน่นอนว่าชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมจะได้รับผลกระทบด้านลบแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีอีกมุมมองหนึ่งในด้านมิติทางบวกจากการนำเสนอประเด็นเรื่อง "การเมืองเรื่องวัฒนธรรม" ซึ่งมองการท่องเที่ยวในเชิงบวกว่า การที่มีนักท่องเที่ยว ให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวชนกลุ่มน้อย และให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อย สามารถเพิ่มความเข้มแข็งและการรับรองของคนกลุ่มน้อยให้มีฐานะ ทางสังคมในชุมชนนานาชาติและในชาติ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดความสนใจเรื่องศักยภาพของชุมชนในการในการรองรับนักท่องเที่ยว และข้อจำกัดทางสังคมต่อการท่องเที่ยว และได้มีแนวความคิดว่า ชุมชนซึ่งจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยวควรจะได้มีส่วนในการกำหนดพื้นที่ และดูแลการท่องเที่ยวในชุมชนของตน เพื่อรักษาสภาพนิเวศของชุมชนไม่ให้ถูกทำลายไปจากการท่องเที่ยว

จากความตระหนักถึงผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการสูญเสียวิถีชีวิตและภูมิปัญญา ทำให้เกิดการต่อต้านการท่องเที่ยวแบบมวลชนซึ่งเป็นที่นิยมมากในศตวรรษที่ 20 และมีการมองหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งรวมถึง

ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ และแบบที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ ล้วนแต่บอบบางและถูกเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นผลกระทบจากการการท่องเที่ยวทั้งสิ้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจ ภาครัฐบาล ชุมชน (ศุภลักษณ์ อัครางกูร, ม.ป.ป.) ซึ่งหลายประเทศในโลกได้หาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) จึงเป็นแนวคิดที่ทั่วโลกหันมาให้ความสำคัญ และยึดเป็นแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศต่างๆ เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหานี้ จึงได้มีการกำหนดให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติที่สำคัญที่สุด ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวทางการป้องกันและทางออกในการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากการตอบรับแนวคิดนี้ โดยการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลายรูปแบบด้วยกัน (ฐลสิทธิ์ ฐชาติ, 2548) ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) การท่องเที่ยวทางทะเล (Marine Tourism) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม (Socio Cultural Tourism) อีกทั้งการท่องเที่ยวควรใส่ใจกับประเด็นใหม่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3 ประการคือ ประการแรก คือ การจัดการการท่องเที่ยวให้มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมน้อยที่สุด และก่อให้เกิดผลตอบแทนที่สูง ประการที่สอง การกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ และประการสุดท้าย คือ การบริหารจัดการท่องเที่ยวในชุมชนกำลังเป็นที่สนใจมากขึ้น ซึ่งอาจมีทั้งผลดีและผลเสีย โดยเฉพาะด้านการกระจายรายได้ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ ในการจัดการบริหาร การท่องเที่ยวท้องถิ่น ให้ราบรื่นและเป็นธรรม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การชมสิ่งทีแสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้มาเยือนจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ (จิราภรณ์ อัมพรพรัตน์, 2549) ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยก็จะมีรูปแบบวัฒนธรรมที่ต่างกันไป อีกทั้งยังเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมและสามารถให้ผลตอบแทนเป็นรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปค่าเข้าชม เช่น รายได้จากค่าเข้าชมโบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ ต่างๆ เป็นต้น พร้อมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองเนื่องจากการทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้พบเห็นวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน และยอมรับในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ยังช่วยฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมของประเทศชาติ และชุมชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นก็จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนทำการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของตนที่ลืมนึกไปให้คืนกลับมา และพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมของตนเองอย่างพร้อมเพรียง รวมถึงส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนในท้องถิ่น ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ และเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่ภูมิปัญญาของชุมชน (จิราภรณ์ อัมพรพรัตน์, 2549)

จังหวัดเพชรบุรีเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวที่จะมาเยี่ยมชม ดึงดูดใจได้จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2549 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 406,711 คน นักท่องเที่ยวชาวไทย 3,236,700 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550) เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปะ และประเพณีวัฒนธรรม ได้แก่ ทะเล ภูเขา น้ำตก โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและหัตถกรรมพื้นบ้าน การมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว รูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดเพชรบุรีนั้นมีความหลากหลายและพร้อมที่จะตอบสนองกับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่แตกต่างเช่นกัน การเดินทางมาท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีนั้น สามารถเดินทางมาได้ง่ายทั้งทางรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง หรือแม้กระทั่งทางรถไฟ โดยใช้ระยะเวลาเพียง 2 ชั่วโมง จากจังหวัดกรุงเทพมหานคร และสามารถไปกลับได้ภายใน 1 วัน เป็นอีกเหตุผลที่นักท่องเที่ยวหลายคน เลือกที่จะเดินทางมาจังหวัดเพชรบุรี ด้วยความพร้อมในหลายๆด้านของจังหวัดเพชรบุรี ทางจังหวัดจึงได้เล็งเห็นข้อดีข้อนี้ ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นมากมายหลายโครงการ โดยในปี พ.ศ.2550 นี้ ได้ประชาสัมพันธ์ให้เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวเพชรบุรี (Visit Phetchaburi Year 2007) โดยกระตุ้นให้มีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีมากขึ้น ทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างประเทศ นอกจากนี้ยังกระตุ้นให้ประชาชนในจังหวัดเพชรบุรีเอง เตรียมพร้อมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้และประโยชน์แก่คน ในจังหวัดเพชรบุรี แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรียังคงค่อนข้างกระจุกตัวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหลัก เป็นชายหาดชะอำเป็นส่วนใหญ่ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543 หน้า 4-6) หากแต่ยังมีแหล่งการท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ยังขาดการดูแล การประชาสัมพันธ์ และการจัดการที่ดี โดยเฉพาะสถานที่ในเขตตัวเมืองเพชรบุรี

จากศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี ทำให้พบว่าจุดเด่นที่สำคัญที่สามารถเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบที่หลากหลายได้ คือ การท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ดึงดูดใจได้จากเมืองเพชรบุรีมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาหลายยุคหลายสมัยจากหลักฐานที่แฝงอยู่ในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมโบราณสถาน และศาสนสถานต่างๆ ทั้งศิลปะขอม อยุธยา และปรากฏความรุ่งเรืองมากในช่วงกลางสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมที่มีความน่าสนใจสำหรับการศึกษาและเที่ยวชมมากมาย และมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ มากมาย ได้แก่ พระราชวังถึง 3 พระราชวัง ก็คือ พระราชวังพระนครคีรี หรือที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า “เขาวัง” พระราชวังพระรามราชนิเวศน์ และพระราชวังพระราชนิเวศมฤคทายวัน จนได้รับการขนานนามว่าเมืองสามวัง มีศาสนสถาน ทั้งบนที่ราบ บนเขา และ ในถ้ำ ซึ่งมีวัดต่างๆ มากกว่า 400 วัด (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2534) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวเมืองเพชรบุรีอาจจัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม วัดในจังหวัดเพชรบุรีมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีชื่อเสียงอยู่หลายแห่ง เช่น วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดกำแพงแลง วัดเขานันไดอิฐ ซึ่งต่างก็มีศักยภาพที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น ทั้งตัวสถานที่เองมีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่น่าสนใจแล้วชุมชนรอบๆ สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวของตนให้มีชีวิตชีวา และมีคุณค่ามากขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมเกิดรายได้ ชุมชนที่อยู่รอบสถานที่ท่องเที่ยว ก็มักจะมีการขายสินค้าของที่ระลึก หรือการให้บริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว ชุมชนที่สามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจในการมาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวของตนได้มากเท่าใด ก็จะทำให้สถานที่ท่องเที่ยว มีชื่อเสียงมากขึ้นเท่านั้น

กลายเป็นตัวอย่างให้กับในหลายชุมชนที่อยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ให้เริ่มหันมารับการท่องเที่ยวมากขึ้น และมีอีกหนึ่งชุมชนซึ่งมีวัดที่น่าสนใจ และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีสถาปัตยกรรมที่ประณีตและงดงามที่เป็นเอกลักษณ์ของตระกูลช่างเมืองเพชร แต่วัดนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนทั่วไป ซึ่งก็คือวัดเกาะแก้วสุทธาราม (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2546)

วัดเกาะแก้วสุทธารามมีเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่น่าสนใจไม่แพ้วัดอื่นๆ ในจังหวัดเพชรบุรี จึงทำให้ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมวัดเกาะแก้วสุทธารามอยู่เสมอ ชุมชนที่รอบๆ วัดเกาะฯ นั้น ยังมีวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเพชรบุรีให้เห็นอยู่ อาชีพหลักของชาวบ้านคือ การค้าขาย และการผลิตขนมหวานเมืองเพชร เช่น ข้าวเกรียบเมืองเพชร ทองหยิบ ทองหยอด ขนมเชื่อมต่างๆ รวมทั้งยังมีการทำทองโบราณที่ทำด้วยมือซึ่งหาชมได้ยากตลอดถนนพาณิชย์เจริญซึ่งเป็นย่านชุมชนเก่าแก่ที่อยู่คู่กับวัดเกาะฯ มานาน ด้วยสภาพที่ยังไม่เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง แต่ก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต จึงต้องมีการเฝ้าระวังปัญหาที่จะเกิดตามมาหลังจากที่ชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไป โดยศึกษาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นมาบ้างแล้ว การที่ชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องกับนั้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชุมชนวัดเกาะฯ นั้นอยู่ในระหว่างการคาบเกี่ยวในการเปลี่ยนแปลง การหาแนวทางหรือมาตรการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดหรือเปลี่ยนแปลงชุมชนนั้นเป็นเรื่องที่ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยว และชุมชนจำเป็นต้องศึกษาและถอดบทเรียนจากสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งที่ไม่ได้หาแนวทางป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว จนส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่คอยกระตุ้นให้คนในชุมชนรอบๆ สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมาและเตรียมป้องกันสิ่งต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

ในกรณีของวัดเกาะแก้วสุทธารามก็เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่พร้อมจะพัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในอนาคต ทางคณะผู้วิจัยจึงตระหนักถึงผลกระทบในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านบวกและด้านลบ จึงได้คิดที่จะทำการศึกษาผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนรอบๆ วัดเกาะแก้วสุทธาราม เพื่อเสนอและสะท้อนให้ชุมชนเห็นสิ่งที่เกิดขึ้น และสิ่งที่จะตามหลังจากมีการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ข้อมูลเหล่านี้นอกจากจะสะท้อนให้คนในชุมชนได้เห็นถึงผลกระทบด้านบวกและด้านลบแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนในการเรียนรู้ที่จะจัดการการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับชุมชนเองอีกด้วย รวมถึงเป็นบทเรียนแก่ชุมชนที่จะพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1.2.1 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะฯ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการและการป้องกันผลกระทบด้านลบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะฯ

1.3 คำถามวิจัย

- 1.3.1 ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะมีด้านใดบ้าง
- 1.3.2 แนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะควรเป็นอย่างไร

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

- 1.4.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิด้านการศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวทั้งทางบวกและทางลบ จากเอกสารตำรางานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ
- 1.4.2 ศึกษารวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งประชาชน ภาครัฐและเอกชน ได้แก่ คนในชุมชนวัดเกาะ อาทิ ผู้ดูแลวัดและพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เป็นต้น ผู้บริหารเทศบาลเมืองเพชรบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางเขต 2 บริษัทนำเที่ยวในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งเชิงโครงสร้างและมีโครงสร้างกับกลุ่มประชากรตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด
- 1.4.3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ทราบบริบทชุมชน และจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของชุมชน
- 1.5.2 ได้ทราบผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนทั้งทางบวกและทางลบของชุมชนวัดเกาะ
- 1.5.3 แนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบด้านลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ
- 1.5.4 ชุมชนมีความตื่นตัวและความตระหนักต่อการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

1.6 แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1.6.1 ชุมชนวัดเกาะ ได้มีข้อมูลในการนำผลการวิจัยไปศึกษาเพื่อหาแนวทางในการจัดการและหามาตรการป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ
- 1.6.2 ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีการพัฒนาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนวัดเกาะ
- 1.6.3 เป็นชุมชนกรณีศึกษาให้แก่ชุมชนอื่นที่สนใจที่จะทำการท่องเที่ยว
- 1.6.4 เป็นตัวอย่างงานวิจัยให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยว

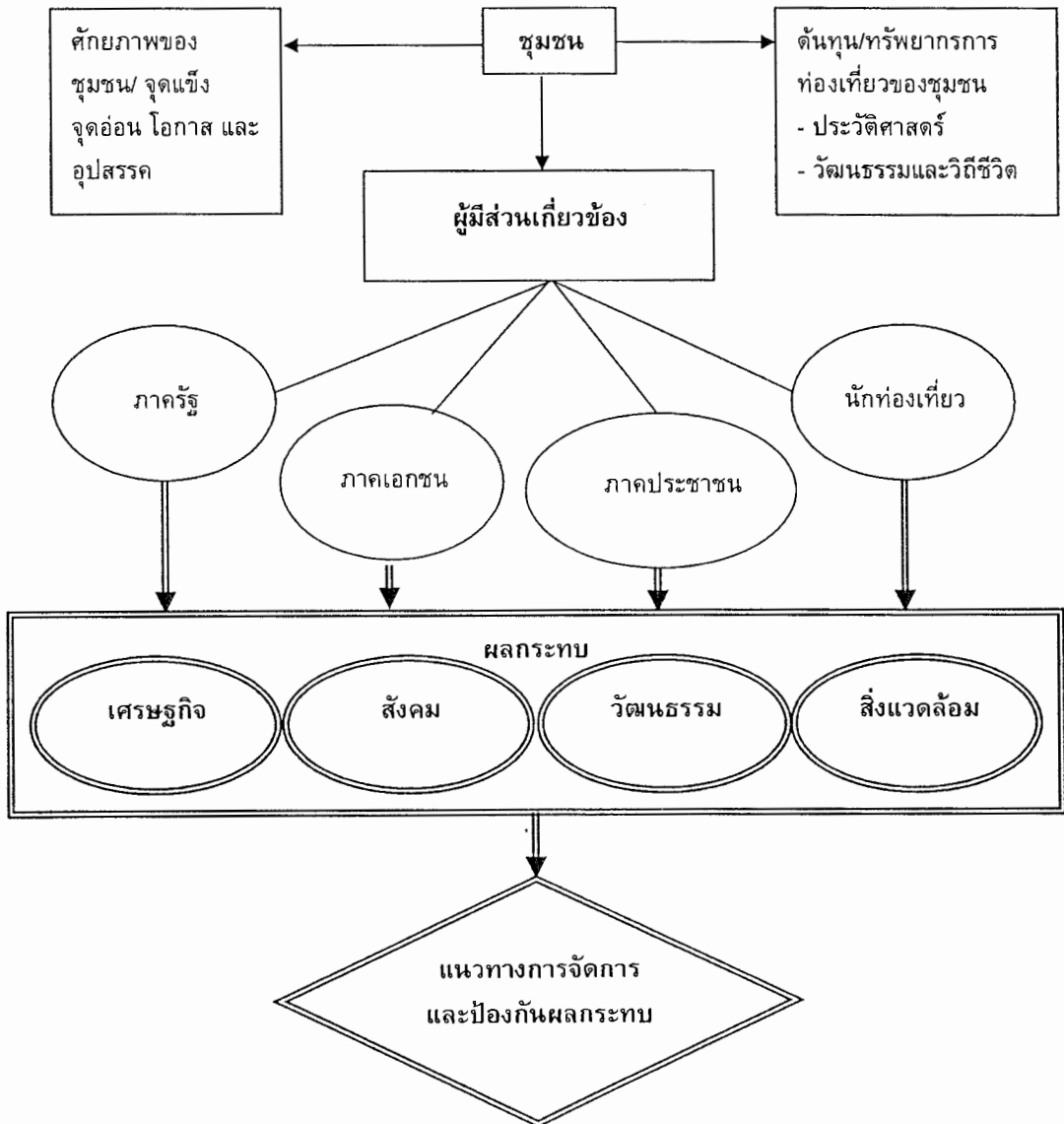
1.7 นิยามศัพท์

- 1.7.1 ชุมชนวัดเกาะ คือ กลุ่มคน บ้านเรือน และร้านค้าที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีวัดเกาะเป็นศูนย์กลาง โดยถือน้ำเพชรบุรีฝั่งตะวันออกเป็นหลักและมีถนนตลาดหรือถนนพานิชเจริญ ขนานกับลำน้ำ
- 1.7.2 การท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมแหล่งประวัติศาสตร์ และชมวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนวัดเกาะที่สะท้อนสภาพเดิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 1.7.3 ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว คือ ผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวต่อคนและพื้นที่ในชุมชนวัดเกาะในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

1.7.4 ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวด้านบวก คือ ผลกระทบที่ส่งผลดีหรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนและพื้นที่ในชุมชนวัดเกาะด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

1.7.5 ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวด้านลบ คือ ผลกระทบที่ส่งผลเสียต่อชุมชนวัดเกาะและพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ กรณีศึกษาชุมชนวัดเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษผลกระทบจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ และการหาแนวทางการป้องกันและการแก้ไขปัญหาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลหตุยภูมิจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 2.2 แนวคิดและรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.5 ชีตความสามารถในการรองรับ
- 2.6 ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว
- 2.7 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว
- 2.8 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.1.1 ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้อย่างหลากหลายดังต่อไปนี้

สมพร ประกอบชาติ (2542 หน้า190-192) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องไม่เป็นการลดทอนหรือเบียดบังโอกาสที่จะบรรลุความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในรุ่นต่อไปด้วย

พระธรรมปิฎก ป.ว. ปยุตโต (2544 หน้า 65) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง

สรเสริญ วงศ์ช่อ่ม (2544 หน้า 93) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เสริมสร้างการกระจายรายได้ที่เสมอภาค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวคิดการจัดทำ ให้เอื้อต่อการพัฒนาคนและประสานให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวก

สรุป การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันพัฒนานั้นต้องคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นต่อไปด้วย

2.1.2 องค์ประกอบของแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้รับความสนใจจากหลายฝ่าย ทั้งนี้อดีตที่ผ่านมามนุษย์อยู่กับธรรมชาติ มีการทำลายสิ่งแวดล้อมแต่ไม่มากนักจนกระทั่งยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมใช้

ทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นวัตถุดิบมากขึ้น รวมทั้งความก้าวหน้าและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ธรรมชาติจึงไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเสีย ขยะ อากาศเป็นพิษ ชั้นโอโซนในบรรยากาศถูกทำลาย ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ทำให้เกิดการหาทางออกเพื่อความอยู่รอดและความตระหนักของมนุษย์ในเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างผสมกลมกลืนดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 หน้า 38) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนี้

2.1.2.1 การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถและมาตรฐานทางนิเวศวิทยาในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต โดยไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศเสื่อมโทรม สูญสลายไปมากกว่าเดิม

2.1.2.2 การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอยู่ภายใต้ความปรารถนาของคนในท้องถิ่น ในพื้นที่ที่จะทำการพัฒนา

2.1.2.3 การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการมีอำนาจควบคุมการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาใดๆ ที่จะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศของท้องถิ่น

2.1.2.4 การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

2.1.2.5 การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์มากที่สุด

2.1.2.6 การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องกระทำการใดเพื่อลดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อรักษาความสมดุลและความหลากหลายของระบบธรรมชาติเอาไว้

2.1.2.7 การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องมีกรอบแนวคิดเชิงนโยบาย การจัดการร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความมั่นคงทางการเมืองของทั้งโลก โลกชีวภาพ คือสมบัติของมวลมนุษยชาติ กล่าวคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมเป็นระบบลูกโซ่ ทุกคนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น

จากแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น ทำให้นักวิชาการทางการท่องเที่ยวนำมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หากทรัพยากรทางธรรมชาติถูกทำลายถึงขั้นวิกฤต การท่องเที่ยวก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้การท่องเที่ยวคำนึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนแม้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะไม่ก่อผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมเท่ากับอุตสาหกรรมอื่นๆ ก็ตาม

2.2 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่ดี เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงาม ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมได้อย่างสม่ำเสมอ และการเดินทางมานั้นต้องไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อ

อุษาวดี ผูกพิพัฒน์ (2545 หน้า 39) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่าเป็นการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่นั้น ๆ โดยสามารถตอบสนองความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ อีกทั้งยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศน์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังต่อไป

วรรณ วรชวานิช (2546 หน้า 147) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดรอบคอบ ระมัดระวัง ให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (อ้างใน ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2546 หน้า 36) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2548 หน้า 106) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่ครอบคลุมขอบข่ายของการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ หลายรูปแบบ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์ อ้างใน เทิดชาย ช่วยบำรุง (2549 หน้า 117) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงสังคม และวัฒนธรรมของคนในรุ่นปัจจุบันไปจนถึงอนาคต นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวทุกฝ่าย รวมไปถึงจะต้องสามารถรักษาความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยวด้วย

จากความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่นำมาซึ่งรายได้ บนพื้นฐานของการจัดการอย่างมีจิตสำนึกต่อทรัพยากรท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน สุนทรียภาพ และความเป็นเอกลักษณ์ไว้ให้นานที่สุด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตในระยะยาว โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการที่ทั้งสองฝ่ายเล็งเห็นคุณค่า รัก ห่วงแหน และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ การพัฒนาประเทศเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จะได้มาซึ่งผลเสียต่อโครงสร้างทางสังคมชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี และความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด

2.2.2 องค์ประกอบของแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดที่ประยุกต์มาจากการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีหลักการทั่วไปที่สอดคล้องกัน แนวคิดการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงมีหลายมิติหรือหลายองค์ประกอบเช่นเดียวกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากนักวิชาการทางการท่องเที่ยว ดังที่ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2546 หน้า 36-38)บุญเลิศ

จิตตั้งวัฒนา (2542 หน้า 13-14) และวรรณนา วงษ์วานิช (2546 หน้า 148) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และหลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าประกอบด้วย 10 ประการสำคัญ คือ

2.2.2.1 อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีอย่างยั่งยืน หมายถึง ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว มีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างประสิทธิภาพ ภายใต้คำจำกัดความว่า “การอนุรักษ์” การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด อย่างยั่งยืน

2.2.2.2 ลดการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็นลดการก่อของเสีย คือการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดหาทรัพยากรอื่น ที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพเหมือนกัน ใช้ทดแทนกันได้เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายากหรือมีอยู่น้อย

2.2.2.3 รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม โดยการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลาย เพิ่มคุณค่า และมาตรฐาน การบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับมาเที่ยวซ้ำ

2.2.2.4 ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่ทำงานของตนให้บรรลุเป้าหมายเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ากับแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. /เทศบาล) แผนพัฒนาจังหวัด กระทรวง ทบวง กรม สำนักงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว

2.2.2.5 ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ต้องป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย

2.2.2.6 การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย พัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น ทำงานร่วมกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรรวม กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ โดยอาจจัดโครงการเพื่อวิเคราะห์หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่าง องค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2.2.2.7 หมั่นปรึกษาหารือหรือประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันโดยต้องประสานกับองค์กรชุมชน หรือประชาชนในพื้นที่ เพื่อปรึกษาหารือและเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว ประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว การแก้ปัญหา ที่จะเกิดจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

2.2.2.8 การพัฒนาบุคลากร การให้ความรู้ การฝึกอบรมการส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอให้มีความรู้แนวคิด และวิธีปฏิบัติใหม่ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อยกระดับ ความเป็นมาตรฐานของบุคลากร

2.2.2.9 การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม เพื่อตอบสนองการตลาดการท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาจทำในรูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว ที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือ วีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

2.2.2.10 ประเมินผลตรวจสอบและวิจัยความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพต่อแหล่งท่องเที่ยว ต่อการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยว จะต้องประเมิน ตรวจสอบผลกระทบ และศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอด้วยวิธีต่างๆ

จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าวข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นขั้นตอนในการวางแผนการจัดการต่อทรัพยากรทาง การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมีระบบ ตั้งแต่กระบวนการคิดอย่างมีจิตสำนึกต่อธรรมชาติ การปฏิบัติ อย่างมีจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการ บริหารการจัดการ อีกทั้งพัฒนาบุคลากรและคู่มือข้อมูลบริการให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้หาทาง ป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด และยั่งยืนที่สุด บนพื้นฐานของความ สมดุลของทุกภาคส่วน

2.2.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จัก และมีชื่อเสียง หรือประเพณีนิยมต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยไม่ได้เน้นการเรียนรู้อย่างจริงจังในพื้นที่ที่ไปเยือน ซึ่งการท่องเที่ยวมวลชน เป็นการท่องเที่ยวแบบยุคเก่าที่ไม่ได้ถูกหรือแยกประเภทอยู่ในกลุ่มของรูปแบบการท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 ที่มีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวแต่ละประเภท การท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนจึงประกอบด้วยรูปแบบ กิจกรรมหลากหลาย ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 หน้า 5) ได้แบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Natural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการพักผ่อน หย่อนใจ ความสนุกสนาน ชื่นชมแหล่งธรรมชาติ และการศึกษาธรรมชาติ

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งการให้ความรู้ และเสนอความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของ สังคม

3. การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง (Sport and Entertainment Tourism) เป็นการ ท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจในการพักผ่อน สนุกสนาน บันเทิงเร้าใจ การออกกำลังกาย โดยได้รับการบริการอย่างเหมาะสม

4. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจและประชุมสัมมนา (Business and Convention Tourism) เป็น การท่องเที่ยวที่เกิดจากผลพลอยได้จากการเดินทางไปทำธุรกิจหรือติดต่อสัมมนา ซึ่งอาจจะมีหรือไม่มี การศึกษา ดูงานแล้วแต่เหมาะสม

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2546 หน้า 26-30) กล่าวไว้ว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวแบ่งออกได้ เป็น 9 รูปแบบ คือ

1. การท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ประทับใจ และปลอดภัย แต่การ ท่องเที่ยวมวลชนเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวในยุคเก่า ไม่จัดอยู่ในรูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ซึ่งเมื่อได้ท่องเที่ยวแล้วจะได้รับความสนุกสนาน ตื่นเต้น หวาดเสียว แต่ต้อง

อยู่ในความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่ๆ ตัวอย่างเช่น การล่องแพ การกระโดดร่ม การปีนหน้าผา เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งทางด้าน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และชุมชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป เช่น การท่องเที่ยวตามอุทยานแห่งชาติต่างๆ

4. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Litho tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เพื่อศึกษา การเปลี่ยนแปลงของโลก ตามแหล่งธรรมชาติต่างๆ เช่น ถ้ำ โพรง แร่ธาตุ ฟอสซิล เพื่อเป็นความรู้ ในการย้อนรอยการเปลี่ยนแปลงของโลก และการคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตต่อไป ทั้งนี้การท่องเที่ยวจะต้องอยู่ในคำจำกัดความของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา เช่น ผาแต้ม เกาะทะลุ ถ้ำหินงอกหินย้อย ฯลฯ

5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม สวนไร่ ฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อชมความสวยงาม ความสำเร็จของแหล่งเกษตรกรรมนั้น และต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ การมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานที่แห่งนั้น ตัวอย่างเช่น ฟาร์มโชคชัย สวนผลไม้ต่างๆ

6. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชม เพลิดเพลิน และเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของสถานที่ที่ไปศึกษา และต้องมีจิตสำนึกในการรักษามรดกโลก และมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ

7. การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและงานประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่จัดขึ้นในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อ ความเพลิดเพลิน เพื่อเกิดความรู้ใหม่ ความเข้าใจต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อ และการมีจิตสำนึก ในการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ รักษาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่น ประเพณีบั้งไฟพญานาค การละเล่นผีตาโขน

8. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวตามหมู่บ้านชนบทที่มีวิถีชีวิตอย่างมีเอกลักษณ์ เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ และซาบซึ้งถึงภูมิปัญญาชาวบ้านบนพื้นฐานของความเข้าใจต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น มีจิตสำนึกและเห็นถึงคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยมีประชาชนภายในชุมชนเป็นหลัก และมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

9. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพทั้งกายและใจ ให้เกิดสุนทรีย์ภาพในการรักษาสุขภาพทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสมาธิกึ่งศาสนา การท่องเที่ยวสปา เป็นต้น

วิรุจ กิจนันท์วิวัฒน์ (อังกะไน เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2548 หน้า 121-122) กล่าวไว้ว่า รูปแบบของ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบ่งออกได้เป็น 6 รูปแบบคือ

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานความคิดที่ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต มาใช้เป็นต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีทำที่ในการอนุรักษ์ การอนุรักษ์ต้องมีการร่วมกันของทุกฝ่ายเพื่อป้องกันรักษาให้คงเดิม และให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งเน้นการจัดการและบริหารทรัพยากร ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ นอกจากนี้ยังอาจกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ธรรมชาติหรือระบบนิเวศเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความหมายเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยต้องคำนึงถึงการมีจิตสำนึกต่อการเยี่ยมชมเยือนตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ และต้องเกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่น่าจะมีความหมายใกล้เคียงกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) โดยแนวคิดของการท่องเที่ยวทางเลือกเกิดขึ้นจากกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนโลก ส่งผลให้มีการหาทางเลือกในการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิมๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมในชุมชน

6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เฉพาะถิ่นเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อีกทั้งต้องการให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ โดยไม่ถูกครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอก

2.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยว เพราะหมายถึงสิ่งต่างๆที่มนุษย์แต่ละกลุ่มหรือแต่ละเผ่าสร้างสรรค์ ประดิษฐ์คิดค้น และถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนมีลักษณะเด่นแตกต่างไปจากกลุ่มชนอื่นๆ (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 หน้า 66)

2.3.1 ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเรานับแต่เกิดจนตาย ได้มีนักวิจัยหลายท่านให้ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ไว้ดังนี้

Encyclopedia of Social Science (2542) ได้อธิบายคำว่า วัฒนธรรมว่าเป็นคำที่ใช้ในวิชามานุษยวิทยาสมัยใหม่ และในด้านสังคมศาสตร์ หมายถึง มรดกสังคม เป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคสมัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต พ.ศ.2542 ให้ความหมายคำว่า วัฒนธรรม ไว้ว่า คือสิ่งที่ทำ ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมในการแต่งกาย หรือวิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมชาวเขา

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกประพันธ์ ประธานคำอธิบายไว้ว่า

1. วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญในทางวิชาความรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปวิทยา วรรณคดี ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีและจรรยาบรรณ

2. วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น กวีนิพนธ์ ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อสร้าง ความประพฤติปฏิบัติของประชาชน

กลุมกานต์ ฉลาดเลิศ และคณะ (2549 หน้า15) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบอย่าง หรือวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมารวมกันอย่างปกติสุข ในสังคม วัฒนธรรมแต่ละสังคมจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ และทรัพยากรต่างๆ ลักษณะอีกประการหนึ่งของวัฒนธรรมคือ เป็นการสั่งสมความคิด ความเชื่อ วิธีการ จากสังคมรุ่นก่อนๆมีการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปได้ วัฒนธรรมใดที่มีรูปแบบหรือแนวความคิดที่ไม่เหมาะสมก็อาจเลือนหายไป วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นชาติให้ปรากฏชัดเจนขึ้น ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นทำให้คนไทยแตกต่างจากชาติอื่นๆ มีเอกลักษณ์ประจำชาติที่เห็นได้จากภาษาที่ใช้ อุปนิสัย ใจคอ ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนการแสดงออกที่นุ่มนวล อันมีผลมาจากสังคมไทยที่เป็นสังคมแบบประเพณีและเป็นสังคมเกษตรกรรมเนื่องจาก ประชากรส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในชนบท สภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี กล่อมเกาจิตใจให้มีความโอบอ้อมอารี มีน้ำใจ

พระยาอนุমানราชชน (2532 หน้า 45-48) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตขึ้น สร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีของส่วนรวม ถ่ายทอดกันไว้ เอาอย่างกันไว้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมาตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น และกิริยาอาการ หรือการกระทำ ใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และแสดงออกมาได้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

สรุป วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่คนได้สั่งสม เลือกสรร ปรับปรุง แก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และได้ใช้เป็นเครื่องมือ หรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลงสังคม ยังรวมถึง มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมปรับปรุงและรักษาไว้ ให้เจริญงอกงาม อันเกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม สืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีตหรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่นๆ

2.3.2 ประเภทของวัฒนธรรม

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2485 ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมตามสภาพของสังคมทั้งอดีต และปัจจุบัน ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ คือ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่มนุษย์ใช้ในชีวิตรประจำวัน เพื่อความสุขทางกาย ได้แก่ ยวดยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องป้องกันตัวให้รอดพ้นจากอันตรายทั้งปวง

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่งดงาม อันได้แก่ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม คติธรรม ตลอดจน จินตศิลปะ วรรณคดี และระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณี และแบ่งประเภทของวัฒนธรรมตามหลักศาสนาไว้เป็น 4 ประเภท คือ

1. คติธรรม (Moral Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักของการดำเนินชีวิตในสังคม และส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของจิตใจ โดยเน้นด้านคุณธรรม-ศีลธรรม เพราะถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตมนุษย์เราทุกคน

2. เนติธรรม (Legal Culture) เป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับกฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับมีความสำคัญเท่าเทียมกันกับกฎหมาย

3. วัตถุธรรม (Material Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ในการดำรงชีวิต เช่น เกี่ยวกับการกินดื่มอยู่ดี เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน ยารักษาโรค โบราณวัตถุ โบราณสถาน เป็นต้น เพื่อการประกอบอาชีพเป็นการเพิ่มพูนรายได้ยกฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้สูงขึ้น

4. สหธรรม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งรวมถึงคุณธรรมต่างๆที่ทำให้มนุษย์เรายู่ร่วมกันอย่างผาสุก รวมทั้งระเบียบมารยาทที่พึงปฏิบัติต่อกันในสังคมทุกชนิด เช่น มารยาทในการรับแขก มารยาทในการรับประทานอาหาร การไปงานมงคลทุกชนิด การไปงานศพ การเดินทางด้วยพาหนะที่แตกต่างกัน เป็นต้น

2.3.3 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจตลอดจนมีจิตสำนึกต่อสภาพสังคม และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นแนวคิดใหม่ที่ยุติมาจากการท่องเที่ยวที่เป็น การท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism) จึงกลายเป็นคำที่ถูกสร้างขึ้นใหม่หลังจากการท่องเที่ยวทั่วไปมีปัญหา หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นความพยายามแสวงหาทางออกและสร้างความชอบธรรมให้กับการท่องเที่ยวที่กำลังประสบปัญหา (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 หน้า 66) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การเดินทางไปยังชุมชน หมู่บ้าน เรือนแพ ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม เพื่อชมการแสดงพื้นบ้าน การประกอบอาชีพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน

วรรณนา วงษ์วานิช (2539 หน้า 18) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่ของมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น การชมโบราณสถาน ศิลปะการแสดงต่าง ๆ

ศิริ ชามสุโพธิ์ (2543 หน้า 65) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสและการเข้าร่วมใช้วิถีชีวิตต่างๆ ที่กำลังสูญหายไปบางท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงประวัติความเป็นมา การดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตน เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณี และงานเทศกาล เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม หรือชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อชมวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548)

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปชมและศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

2.3.4 แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วรรณภา วงศ์วานิช (2539 หน้า 30) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เหมือนกับแนวคิดเชิงนิเวศ โดยได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชนในการตระหนักถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้คือ

1. กระแสความต้องการของชาวโลกในเรื่องจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน แหล่งท่องเที่ยวเป็นกระแสดังกล่าวของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อ สิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระแส ความต้องการที่มีมากขึ้นจนหมั่นนักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่า ความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียวเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็น หลักประกัน ให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจที่ได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

สรุป แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่กล่าวมาเบื้องต้นนี้เป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิด ความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบ ประเพณีนิยม นอกจากนั้นจากกระแสดังกล่าวทำให้มองการท่องเที่ยวได้กว้างขึ้น ทำให้ทราบว่าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและของชุมชนนั้น เป็นในลักษณะใด เราสามารถนำไปพัฒนาและปรับใช้ เป็น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้

2.3.5 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วรรณภา วงศ์วานิช (2539 หน้า 25) ได้กล่าวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ อันประกอบด้วยการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะ ด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถี ชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ ช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบ ต่อปัจจัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม อยู่ 4 ประการ คือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของ วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพใน วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพ ชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

สรุป วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปในสถานที่ ใดที่หนึ่งเพื่อการเรียนรู้กับเอกลักษณ์ท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ แต่ในการ

ห้องเที่ยวนั้นจะต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น การเคารพสถานที่และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในบริเวณท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.3.6 ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศิริ ยามสุโพธิ์ (2543 หน้า 70) ซึ่งให้ความหมายสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 หน้า 287-288) ดังนี้

2.3.6.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์

2.3.6.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือให้กระทบน้อยที่สุด

2.3.6.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย

2.3.6.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.3.6.5 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

2.3.6.6 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะมีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าจะต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.3.6.7 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3.6.8 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่ และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในทุกๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

2.3.6.9 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

2.3.7 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วรรณภา วงศ์วานิช (2539 หน้า35) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 4 ประการ คือ

2.3.7.1 เป็นการท่องเที่ยวที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญคุณค่าประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยวในการเพิ่ม

คุณค่าของประสบการณ์ในการเข้าชมในขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

2.3.7.2 เป็นการท่องเที่ยวที่มีการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหน รักษา และดึงชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของตนด้วย และได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การจ้างงาน การบริการนำเที่ยว การให้บริการขนส่ง การให้บริการที่พัก การขายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

2.3.7.3 เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมและได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.3.7.4 เป็นการท่องเที่ยวที่มีความเคารพวัฒนธรรมเพื่อนบ้านหรือชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรมศักดิ์ศรี และผู้คนของตนเองด้วย

สรุปได้ว่าหลักการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้รับความรู้จากการศึกษา ความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ มากขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2.3.8 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3.8.1 มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น คือ สร้างจุดดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวหันมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ การปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรม การจัดการสภาพภูมิทัศน์ให้ดูเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

2.3.8.2 มีความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว คือ การพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การจัดการสภาพภูมิทัศน์ คุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และการปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

2.3.8.3 มีการจัดการนักท่องเที่ยว คือ การจัดอบรมนักท่องเที่ยวให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เช่น การทิ้งขยะไม่เลือกที่ การเก็บปะการังหรือหินสวยงาม การเก็บกล้วยไม้หรือพันธุ์ไม้ การล่าสัตว์หรือการบริโภคสัตว์ป่า เป็นต้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวให้รู้จักรักษาและช่วยกันอนุรักษ์

2.3.8.4 มีส่วนร่วม คือ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้ได้รับการฝึกอบรม และการบรรยายให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ทั้งในกลุ่ม นักเรียน นักศึกษา มัคคุเทศก์ ข้าราชการ รวมถึงพระภิกษุ สามเณร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งสถานที่ท่องเที่ยว

2.3.8.5 มีความรับผิดชอบในจิตสำนึก คือ การพัฒนาบุคลากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยมีเนื้อหาในการอบรมจะเน้นรณรงค์ในเรื่องการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งปลูกฝังให้บุคลากรเกิดจิตสำนึกในการช่วยดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

2.3.9 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546)

2.3.9.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) การเดินทางท่องเที่ยวไปชมแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ หาคำรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ สร้างความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมต่อการมีส่วนร่วม

2.3.9.2 การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้นเพื่อศึกษาความเชื่อได้รับความเพลิดเพลิน การยอมรับนับถือและการเคารพในพิธีกรรมต่างๆ มีประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม โดยมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

2.3.9.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism / Village Tourism) การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่คนมากกว่า 1 กลุ่ม เข้ามาช่วยกันไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ บุคคลทั่วไป ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และหน่วยงานรัฐบาล ซึ่งเข้ามาแสวงหาองค์ความรู้ตั้งแต่ การคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การประเมินผล และการได้ประโยชน์ เมื่อเราหวังในการเกิดการมีส่วนร่วม เกิดขึ้นในชุมชนหรือพื้นที่ต่างๆให้เกิดเครือข่ายหรือการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นก็ย่อมหวังให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นตั้งแต่รัฐบาล เอกชน ประชาชน จนเข้ามาเป็น กลุ่มเครือข่ายชุมชน เพราะทุกกลุ่มทุกองค์กรมีส่วนร่วมจะทำให้การขับเคลื่อนในองค์กรเป็นหน่วยงานชุมชนโดยขับเคลื่อนโดยตัวของสมาชิกในชุมชนเองเคลื่อนไปได้ด้วยความคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้น (สุชาติ จักรพิสุทธิ์, 2550)

เจลีว บุรีภักดี (2545 หน้า 114) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้น หลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้วยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปโดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้านหรือเป็นไปโดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2542 หน้า 138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงการสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหารมีอำนาจต่อการจัดการทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกันโดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการถืออำนาจ ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

2.4.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลหลายแห่ง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการดำเนินการจัดการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ตั้งแต่การสำรวจเบื้องต้น การจัดทำแผนหลัก และการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมองค์กรชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น วิธีการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น และแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นไว้ว่า เป็นการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพมี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทุกขั้นตอน

ลักษณะที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นอย่างไม่แท้จริง เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพียงบางส่วนเท่านั้น

2.4.3 หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐการนั้นได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (เสนห์ นันทโชติ, 2524)

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ โดยการใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

2.4.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน (เจเลียว บุรีภักดี, 2545 หน้า 115) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบดังต่อไปนี้

2.4.4.1 การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกต้องอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่า

2.4.4.2 การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้จักความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น

2.4.4.3 การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการการตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

2.4.5 ประโยชน์ของการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา (เจเลียว บุรีภักดี, 2545 หน้า 115) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาดังหัวข้อต่อไปนี้

2.4.5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงานตามโครงการ

2.4.5.2 การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงจังของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตน

2.4.5.3 เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น ได้ถูกต้องตรงตามประเด็น

2.4.5.4 เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม

2.4.5.5 เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วม ย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

2.4.5.6 เป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคม ให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

2.4.5.7 ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นในหมู่บ้าน และจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการดูแลบำรุงรักษา

2.5 ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

การท่องเที่ยวของประเทศได้เติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอุตสาหกรรมความเจริญเติบโตดังกล่าว ทำให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมด้วย เช่นเดียวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ หากมีการจัดการที่ดีก็จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติมากนักและจะเป็นอุตสาหกรรมที่คงอยู่ตลอดไปได้เป็นเวลานาน การจัดการที่ดีดังกล่าวคือ การจัดการที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) กล่าวคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเจริญเติบโต แต่ต้องคำนึงถึงขีดจำกัดที่ยอมรับได้เพื่อมิให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากเกินไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

2.5.1 ความหมายของขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) หมายถึง จำนวนของนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ สามารถรองรับได้และจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต้องเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว โดยไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่น

2.5.2 แนวคิดเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

การจัดการตามขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่สำคัญมี ต้องคำนึงถึงขีดจำกัดต่างๆ ดังนี้

2.5.2.1 ขีดจำกัดทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวเรื่อง การรักษาสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว จำนวนคนที่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวได้มากที่สุด โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และไม่ทำให้ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับมีคุณภาพลดลง

2.5.2.2 ขีดจำกัดทางการตลาด หมายถึง ขีดความสามารถในการรองรับของตลาดการท่องเที่ยวจะถึงจุดวิกฤตเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเกินความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

2.5.2.3 ขีดจำกัดของชุมชน กล่าวได้ว่า เป็นขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่ขึ้นอยู่กับความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการท่องเที่ยว ก่อนที่ชุมชนบริเวณนั้นจะรู้สึกผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น

2.5.3 ข้อคำนึงถึงในการจัดการเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับ

ขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

2.5.3.1 ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่สามารถใช้สำหรับบริการประเภทต่างๆ ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ปริมาณน้ำจืดที่สามารถให้บริการ

สถานที่จอดยานตามความเหมาะสม สถานที่พักผ่อนตามธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น เช่น ห้องสุขา เป็นต้น

2.5.3.2 ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่มีการพัฒนาเพื่อการให้บริการ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเดิม เช่น การสร้างสถานที่บริการหรือที่จอดยานพาหนะ ต้องไม่ตัดต้นไม้ใหญ่ เพราะนอกจากจะเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีให้คงอยู่ต่อไป

2.5.3.3 ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยจะต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ เช่น ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ต้องไม่ได้รับการรบกวนจากนักท่องเที่ยว หรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริการนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น เป็นต้น

จากการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะพีพี (2535 หน้า 62) พบว่า ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อมในสภาพการจัดการปัจจุบันกล่าวว่า การขยายตัวของการท่องเที่ยวต้องพิจารณาตามความเป็นไปได้ที่เหมาะสม ซึ่งอาจคงรักษานาการท่องเที่ยวในปัจจุบันไว้ให้มีการขยายตัว โดยการขยายตัวน่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีการแก้ไขปัญหาหรือวางมาตรการที่เหมาะสมแล้ว ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ สำหรับในส่วนของประชาชนท้องถิ่นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความรู้ความสามารถในฐานะผู้ประกอบการค้าและบริการ คุณภาพแรงงานและความพร้อมในการพัฒนาที่ดิน ปัจจัยกำหนดขีดความสามารถ ได้แก่ การหาแหล่งน้ำจืด การเข้าถึงตลาดและความรู้ความสามารถในการจัดการธุรกิจ ดังนั้น จึงพบว่าด้านเศรษฐกิจยังมีขีดจำกัดด้านแหล่งเงินทุน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทุนและการให้บริการ และขาดข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมต่อการพัฒนา

2.6 ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยวไว้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผลกระทบด้านดี ได้แก่ ช่วยเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คน ช่วยให้เกิดความสามารถสามัคคีในสังคมและความร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

2. ผลกระทบด้านเสีย ได้แก่ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวท้องถิ่นเพราะนักท่องเที่ยวไม่เข้าใจถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่ไปเยือน เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของท้องถิ่น เพราะชาวท้องถิ่นเลียนแบบนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกาย สินค้าต่างประเทศ เป็นต้น เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมและโบราณวัตถุสถานต่างๆ และทำให้ความประณีตทางศิลปะเสื่อมลง เช่น ของที่ระลึกจะมุ่งเน้น แต่ประมาณสินค้าและบริการเป็นหลัก

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวที่มุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เริ่มจากการขายบริการการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร การขนส่ง และการท่องเที่ยวถูกมองว่าเป็นกิจกรรมราคาถูกที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการมาเยือน ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นวิสาหกิจอันทรงพลังทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่ทำให้ประเทศยากจนสามารถนำทุกอย่างออกมาขายได้ เป็นต้นว่า วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของผู้คน สินค้าของที่ระลึกต่างๆ รวมไปถึง ผู้หญิงและเด็ก เพียงเพราะ

ต้องการรายได้จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงมีวัตถุประสงค์ที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านลบที่จะตามมาอันได้แก่

1. การขายบริการทางเพศ ผู้หญิงและเด็กนับแสนนับล้านคน ถูกส่งออกขายบริการทางเพศจนส่งผลทำให้การค้าบริการกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการท่องเที่ยว
2. การก่อสร้างตึก โรงแรมขนาดใหญ่ ที่มีผลกระทบต่อระบบน้ำใช้ ระบบกำจัดของเสียของชุมชน เกิดการบุกรุกพื้นที่ เพื่อสร้างสถานที่ท่องเที่ยวหรูหรา สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเต็มไปด้วยแสงสี สถาปัตยกรรมผิดแบบ ผิดที่ผิดทางทำลายธรรมชาติที่สวยงาม
3. วัฒนธรรมชุมชนได้รับผลกระทบ คนในท้องถิ่นสูญเสียที่พักผ่อนทำลายความสงบของชุมชนมีการนำเอากิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์เข้ามา เช่น บ่อนกาสิโน ไนต์คลับ และแหล่งบริการทางเพศอื่นๆ
4. การลอกเลียนแบบการบริโภคที่หรูหราฟุ่มเฟือยของประชาชนในท้องถิ่น ตามแบบอย่าง que เห็นจากนักท่องเที่ยว
5. สร้างทัศนคติการรับใช้เยี่ยงทาส ในระดับลูกจ้างของธุรกิจการท่องเที่ยว โดยปราศจากความเคารพในวัฒนธรรมและศักดิ์ศรีของตนเอง
6. สูญเสียความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น ถ้าวัฒนธรรมนั้นๆ ถูกใช้เป็นสินค้าขายแก่นักท่องเที่ยว เพราะเห็นเป็นความแปลกและความบันเทิง
7. เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างรวดเร็ววัฒนธรรมชุมชนถูกรุกราน
8. เกิดการลอกเลียนแบบ หรือของปลอมในงานหัตถกรรม ศิลปกรรมแขนงต่าง เพื่อเพิ่มปริมาณการขายของที่ระลึกให้มากขึ้น
9. รายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตกอยู่กับเจ้าของธุรกิจโรงแรม บริษัททัวร์ แต่ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์น้อยมาก

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2537) ได้สรุปผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมเป็นประเด็นต่างๆ ไว้ดังนี้

1. ปัญหาเพศพาณิชย์ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีบทบาทที่ทำให้ปัญหานี้เติบโตและลุกลามขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีปัญหาอื่นๆ ที่ร้ายแรงตามมา เช่น การเกิดกาโรค การแพร่กระจายของโรคเอดส์ ความเสื่อมทางศีลธรรม การล่อลวงผู้หญิงและเด็ก ยาเสพติด รวมไปถึงปัญหาการล่อลวงเพื่อชิงทรัพย์
2. ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาเรื้อรังในสังคม ซึ่งมักจะเกิดขึ้นชุกชุมในสังคมเมืองที่เติบโตขึ้นอย่างไม่ค่อยมีระเบียบ เมื่อพิจารณาในแง่การท่องเที่ยวจะพบว่ารูปแบบของปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การล่อลวง ข่มขืนนักท่องเที่ยว การปล้นชิงทรัพย์การขโมยทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ เช่น สถานีรถปรับอากาศ สถานีรถไฟ สถานีที่พักแรมและตามแหล่งท่องเที่ยว
3. ปัญหาค่าครองชีพ ในพื้นที่ที่มีความเจริญจากการท่องเที่ยว เช่น จังหวัดภูเก็ต เกาะสมุย พัทยา และจังหวัดเชียงใหม่ จะพบกับปัญหาค่าครองชีพสูง ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคมียาแพงส่งผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบอาชีพในสาขาอื่นๆ ที่มีรายได้ต่ำกว่า เช่น สาขาการเกษตร
4. ปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เกิดจากการที่ผู้ประกอบการต้องการกอบโกยมุ่งเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เช่น กลุ่มไกด์ผี แท็กซี่ป้ายดำ รวมทั้งร้านขายของที่ระลึกบางรายที่อาจสมรู้ร่วมคิดด้วยกัน

5. ปัญหาความไม่เสมอภาคในการมุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะพื้นที่ การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่อื่นๆ เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบในแง่ของความไม่เสมอภาคในการพัฒนา

6. ปัญหาหาค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง การลอกเลียนแบบการบริโภค นิยมตามอย่างสังคมตะวันตกทำให้ ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจและเงินตรา จนละทิ้งขนบธรรมเนียมและค่านิยมดั้งเดิม ซึ่งจะพบว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นไปตามกระแสเศรษฐกิจของโลก มิใช่เป็นสิ่งผิดปรกติเกินไป แต่ปรากฏการณ์เหล่านี้ควรจะได้รับการ ทบทวนและปรับแนวคิดให้อยู่ในทิศทางที่เหมาะสม

7. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณี การนำวัฒนธรรมประเพณีมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทาง การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องระมัดระวังในเรื่องรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมของเนื้อหาดั้งเดิมของ วัฒนธรรมและประเพณีนั้น ๆ

8. วัฒนธรรมประเพณีถูกมุ่งเน้นไปในด้านการค้า ด้านความสวยงามแต่กลับลดความประณีตตัด ขันตอนที่เป็นหัวใจหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมนั้นๆ ไป โดยละเลยถึงสาระที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนใน ท้องถิ่น

9. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว พฤติกรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยว เช่น การเปลือยกายอาบแดด การแต่งกายไม่สุภาพเข้าไปยังศาสนสถานหรือปูชนียสถาน หรือการกอดจูบกั นในที่สาธารณะ การกระทำอันรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้จะก่อให้เกิดความขัดแย้งกับคน ในท้องถิ่น เนื่องจากความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีบางประการ ปัญหาที่หากเจ้าของท้องถิ่น ไม่พอใจมากๆ อาจถึงขั้นต่อต้านและไม่ต้อนรับนักท่องเที่ยวอีกต่อไป

10. ปัญหาการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม คุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมได้รับผลกระทบจาก ความเห็นแก่ได้ของผู้ผลิตและจำหน่าย โดยอาจลดมาตรฐานลงเพื่อให้ได้กำไรมากที่สุดมีการลอกเลียนแบบ ศิลปหัตถกรรม โดยไม่คำนึงถึงความประณีตและคุณภาพสินค้า เน้นไปในเรื่องของการค้ามากขึ้น ทำให้ ผลงานทางศิลปะและฝีมือช่างหมดคุณค่าลงและเสียชื่อเสียงจนหมดความนิยมไปในที่สุด

วิชัย เทียนน้อย (อ้างใน สิริ ฮามสุโพธิ์, 2543 หน้า 45-48) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจาก การท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ค่านิยมและทัศนคติของประชากรโดยรวม ทั้งผลดีผลเสียมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งสามารถสรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านการเมือง การท่องเที่ยวจะไปกระตุ้นความรู้สึกรักชาติมากยิ่งขึ้น ประชาชนมี ความภาคภูมิใจในมรดกบรรพบุรุษของตนที่ได้สร้างสรรค์ไว้ อย่างไรก็ตาม การติดต่อกันระหว่างกลุ่มชนที่มี พื้นฐานแตกต่างกันอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคม และศีลธรรมขึ้นได้ จากความ ภาคภูมิใจ และความชื่นชมในเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจะนำไปสู่ความเข้าใจผิดและเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกัน และกันได้

2. ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม โดยทั่วไปสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้เกิด การท่องเที่ยวไปยังที่ที่ต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันเกิดขึ้น เช่น ชาวเขาเผ่าแม้วใน ภาคเหนือมีความต้องการให้คนทั่วไปเรียกเขาว่า "ม้ง" ถ้าใครเรียกเขาว่า "แม้ว" จะถือว่าเป็นการดูถูกเหยียด หยามพวกเขา เป็นต้น

3. ผลกระทบทางด้านสังคมและศีลธรรม พื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจของ นักท่องเที่ยว และชาวพื้นเมืองจะต่างกัน ทำให้ชาวพื้นเมืองเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีขึ้นกับนักท่องเที่ยวได้ จากการพยายามยกระดับคุณภาพชีวิตให้เหมือนนักท่องเที่ยว เกิดปัญหาทางด้านอาชญากรรม โสเภณี

การฉ้อโกง การปล้นทรัพย์และยาเสพติดให้โทษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้สังคมในสถานที่ท่องเที่ยวนั้นมี การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

4. ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น การสร้างอาคารพาณิชย์ โรงแรมหรูหรารึขึ้นในสถานที่ ท่องเที่ยวที่ขัดกับภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อม ทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม จึงทำให้ทัศนียภาพของ บริเวณนั้นๆ เสียไป

5. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ รายได้ที่มาจากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินและ การกระจายรายได้ ค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวต้องใช้จ่าย ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหาร และค่าบริการอื่นๆ ทำให้ ชาวพื้นเมืองมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ผลกระทบที่ตามมาคือ ค่าครองชีพของประชากรในแหล่งท่องเที่ยวสูงขึ้น

วินิจ วิจารณ์กุล (อ้างใน กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548 หน้า 59-65) ได้กล่าวถึงผลกระทบของ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไว้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการผลิตและการจำหน่ายเหมือนกับ อุตสาหกรรมอื่นๆ ทั่วไป ที่มีการใช้วัตถุดิบ ซึ่งวัตถุดิบทางการท่องเที่ยว คือ สภาพแวดล้อม ดังนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่

1.1 ระดับราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาย่อมมีความต้องการในสิ่งของและ บริการต่างๆ สิ่งของบางอย่างอาจจะต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ บางอย่างก็สามารถผลิตขึ้นได้ ภายในประเทศ เมื่อความต้องการเพิ่มขึ้นระดับราคาก็ย่อมจะสูงขึ้น ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ประชาชนเจ้าของ ประเทศต้องซื้อสินค้า ในราคาที่สูงขึ้น

1.2 ก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจผันผวน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าจะเป็นการกระตุ้นระดับราคาของ สินค้าและบริการให้เปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจผันผวนขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ประชาชนใน ท้องถิ่นได้รับความเสียหาย ทำให้อัตราค่าจ้างแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

1.3 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ประชาชนในท้องถิ่นจะหันมาประกอบ อาชีพที่สร้างรายได้สูง เช่น การเปลี่ยนแปลงจากการทำนาทำสวน ทำไร่ มาเป็นคนงานในด้านการบริการการ ท่องเที่ยว อุตสาหกรรมบริการประมง การเกษตรจะค่อยๆ ลดปริมาณลงทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของ ประเทศที่ไม่สมดุล และเกิดปัญหาอื่น เช่น เกิดการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่

2. ผลกระทบด้านสังคม ได้แก่

2.1 การจ้างงานและการอพยพของประชาชนจะเพิ่มขึ้น การที่มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลดี ต่อเศรษฐกิจของประเทศ แต่เมื่อมีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท ในพื้นที่ ต่างจังหวัด ฯลฯ ก็จะไปอพยพเข้ามาสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น เกิดปัญหาความแออัด การจราจรติดขัด การเก็บ ขยะมูลฝอย การค้ายาเสพติด โสเภณี การพนัน ฯลฯ

2.2 การจ้างแรงงานผู้หญิง เมื่อทั้งพ่อและแม่ต้องออกมาทำงานนอกบ้านก็ต้องทิ้งให้เด็กๆ อยู่กัน ตามลำพัง เกิดปัญหาทางสังคมตามมา นอกจากนี้อัตราการหย่าร้างจะเพิ่มขึ้น และปัญหาอาชญากรรม จะเพิ่มขึ้นด้วย

2.3 พฤติกรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงไป รายได้ที่ชุมชนได้รับจากนักท่องเที่ยวจะช่วยยกระดับ ความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เช่น เรื่องการกินอยู่จะ พุ่มเฟือยมากขึ้น และจะมีการเลียนแบบอย่างพฤติกรรมจากนักท่องเที่ยวซึ่งจะสร้างปัญหาแก่สังคมใน ระยะยาว

2.4 ปัญหาทางสังคม ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม การข่มขู่ การปล้นชิง โฆษณาชวนเชื่อ ทั้งของประชาชนและนักท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับโสเภณี หรือปัญหาเพศพาณิชย์ที่มีอยู่ทุกประเทศ

2.5 ปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ได้แก่ การปลอมสินค้า การค้ากำไรเกินควร การขายสินค้าที่ไม่มีคุณภาพแต่หลอกลายในราคาที่สูงมากจากผู้ผลิตทางการท่องเที่ยวเองไม่ว่าจะเป็นร้านขายของที่ระลึก อัญมณี ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ที่ขาดความมีน้ำใจ ความมีศีลธรรม เล็งเห็นแต่ประโยชน์ตนเอง เพราะสังคมปัจจุบันกลายเป็นสังคมที่ต้องพึ่งพาตนเองมากที่สุด

3. ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่

3.1 วัฒนธรรมพื้นบ้านเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดต่างๆ ถูกขูดค้นขึ้นมาและมีแนวคิดที่จะอนุรักษ์ไว้มากขึ้น เช่น การเล่นเพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว งานสงกรานต์เชียงใหม่ งานบุญบั้งไฟมีการดัดแปลงโดยมุ่งที่จะจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ดู เน้นความสวยงามและหวังผลในรูปตัวเงินเกินไปโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม วัฒนธรรมที่จอมปลอมหรือผิดเพี้ยนไปจากข้อเท็จจริง

3.2 ด้านศาสนา หรือสถานที่มีนักท่องเที่ยวชมมากขึ้น หากมองในด้านบวกจะช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจศาสนา คำสอน สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดการยอมรับว่าเราเป็นประเทศที่มีศาสนาและวัฒนธรรม แต่ถ้ามองในเชิงลบคือ ยังมีการเข้าวัดชมวัด หรือ ศาสนสถานมากเกินไป การแต่งกายที่ไม่เหมาะสม ทิ้งขยะมูลฝอยไว้ ศาสนสถานก็สกปรกเสื่อมโทรมมองดูแล้วไม่สบาย

3.3 ในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าที่ระลึก ไม่ควรผลิตสินค้าที่ระลึกเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยหวังผลเป็นตัวเงินมากกว่าที่จะอนุรักษ์เอกลักษณ์ของสินค้าพื้นเมืองเอาไว้ เพราะจะทำให้ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมสูญหายหรือเปลี่ยนรูปไป

4. ผลกระทบด้านสภาวะแวดล้อม

4.1 การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การตัดถนนเพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก แต่ก่อให้เกิดการทำลายป่า พืช และสัตว์ป่า

4.2 การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ถ้าไม่มีการควบคุมที่ดีความสวยงามของวัดหรือสถานที่สำคัญๆ จะน้อยลง เป็นการทำลายทัศนียภาพของสถานที่นั้นๆ

4.3 ทำให้ค่านิยมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป การที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวและนำเอาวัฒนธรรมของตนเข้าไปในประเทศที่ไปเที่ยว หากผู้คนในท้องถิ่นมีการรับเอาวัฒนธรรมนั้นมาก็จะทำให้พฤติกรรมในสังคมอาจเปลี่ยนไป เช่น พฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไป การทักทายกันโดยการจับมือแทนการไหว้ หรือการแต่งตัวที่ขัดต่อประเพณีไทย ฯลฯ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 หน้า 27-35) ได้กล่าวถึงผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งด้านดีและด้านลบไว้ว่าดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบด้านบวกของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจของประเทศ สรุปได้ดังนี้

1.1 เป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ การท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นสินค้าส่งออกจำบัง (Invisible Export) ไม่มีการส่งสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวออกไปขายยังต่างประเทศจริงๆ แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศต้องเป็นผู้รับผิดชอบการเดินทางและซื้อสินค้าบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

1.2 ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ เมื่อนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและซื้อสินค้าอีกทั้งบริการการท่องเที่ยว ซึ่งรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สามารถนำไปช่วยลดภาวะการขาดดุลการค้า

และการขาดดุลการชำระเงินของประเทศให้น้อยลง หรืออาจทำให้เกิดการเกินดุลก็ได้ อันเป็นผลส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

1.3 ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน การท่องเที่ยวเน้นการบริการและการต้อนรับจำเป็นที่ต้องใช้แรงงานส่วนใหญ่ ทำให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.4 ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวจากอีกแห่งไปสู่อีกแห่งหนึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นจากการใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการ

1.5 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ในระยะแรกที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเข้าสู่ท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นไม่สามารถผลิตบริการทางการท่องเที่ยวได้เอง และเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงทำให้มีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการเอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่ดีขึ้น

1.6 ก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต เนื่องจากเงินตราต่างประเทศที่นักท่องเที่ยวนำมาจับจ่ายจนทำให้เกิดการหมุนเวียนในเศรษฐกิจของประเทศ กระตุ้นให้เกิดการผลิตโดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น เครื่องจักรสานที่ทำมาจากผักตบชวา

2. ผลกระทบด้านบวกของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสังคมและการเมือง สรุปได้ดังนี้

2.1 ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น จากผลของการกระจายรายได้การจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นมีอาชีพและมีรายได้ใน การซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

2.2 ช่วยสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกท้องถิ่นหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นใน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความสะดวกสบายและบริการในลักษณะต่างๆ ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญ และมีความเป็นอยู่ดีขึ้น

2.3 ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม เกิดการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของมรดกศิลปวัฒนธรรมเกิดความภาคภูมิใจ สำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ควรที่จะได้รับการพัฒนาและอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่ชั่วนาน

2.4 ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา ทำให้คนมีโลกทัศน์กว้างขึ้น จากการศึกษาที่ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปพบเห็นด้วยตนเอง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตสังคมได้ ถ้าหากเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสัมมนาทางวิชาการ ก็สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างนักศึกษาต่างชาติได้ อันเป็นการพัฒนาวิชาการด้านต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

2.5 ช่วยลดปัญหาการอพยพเข้าไปแออัดในเมือง กล่าวคือ ถ้าหากมีโอกาสประกอบอาชีพที่เหมาะสม มีรายได้พอแก่การยังชีพ ย่อมลดการโยกย้ายไปอยู่ในที่แออัดยัดเยียดในเมือง การท่องเที่ยวสามารถสร้างอาชีพให้กับคนในท้องถิ่นได้ ทั้งงานด้านบริการการท่องเที่ยวโดยตรงและงานหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

2.6 ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้แก่ นักท่องเที่ยว กล่าวคือ การท่องเที่ยวช่วยให้มีการนำทรัพยากรบางชนิดที่เคยถูกทอดทิ้งให้ไร้ค่า มาทำให้เกิดประโยชน์เพิ่มทางเศรษฐกิจ เช่น เปลือกไม้ เปลือกหอย เศษผ้า เศษหนัง เศษฟาง เป็นต้น มาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว อันเป็นการเสริมรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นได้อีกด้วย

2.7 ช่วยป้องกันการแทรกซึมบ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม กล่าวคือ เมื่อท้องถิ่นใดมีผู้คนเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่นมีอาชีพ ย่อมก่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี เป็นผลให้ผู้ก่อการร้ายหรือข้าศึกเข้าแทรกซึมบ่อนทำลายได้ยาก

2.8 ก่อให้เกิดการสร้างสันติภาพและสามัคคี กล่าวคือ เมื่อประชากรในประเทศเดียวกันเดินทางไปท่องเที่ยวยังท้องถิ่นใดภายในประเทศ ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยังผลให้เกิดความสามัคคีในหมู่สมาชิก แต่ถ้าเป็นการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็ช่วยสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนร่วมโลก อันเป็นการเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่โลก

2.9 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวแม้จะมีความสำคัญหรือข้อดีที่เป็นผลประโยชน์อย่างมหาศาลแก่ประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง แต่ในขณะที่เดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเช่นกัน สิ่งที่เป็นผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีแนวทางการแก้ไข โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือประสานงานอย่างสอดคล้องในอันที่จะนำมาซึ่งแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้การพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

3. ผลกระทบด้านลบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ พอสรุปได้เป็นประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ผลกระทบต่อด้านราคาและค่าครองชีพ กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นย่อมเกิดการกินการใช้จ่าย จึงเกิดความต้องการสินค้าและบริการ เมื่อความต้องการเพิ่มขึ้นย่อมทำให้ระดับราคาถีบตัวสูงขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อ ส่งผลให้ค่าครองชีพสูงขึ้นตามไปด้วย

3.2 ผลกระทบต่อการจ้างงานและเปลี่ยนแปลงอาชีพ เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้น จะต้องดึงแรงงานจากภาคเกษตรกรรมมายังภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีผลกระทบต่อจ้างงานและเปลี่ยนแปลงอาชีพ ทำให้กำลังผลิตด้านการเกษตรน้อยลงและยังส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น

3.3 ผลกระทบต่อคุณภาพของแรงงาน กล่าวคือการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้แรงงานจากที่ต่าง ๆ ถ่ายเทเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่า แต่ถ้าแรงงานที่เข้าไปบริการในธุรกิจท่องเที่ยวขาดคุณภาพ ทำให้เกิดผลเสียแก่ธุรกิจท่องเที่ยวได้ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านการพัฒนาคุณภาพแรงงาน

3.4 ผลกระทบต่อการแก่งแย่งผลประโยชน์ กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีผลทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของท่องเที่ยวทำให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันขึ้น เช่น มีการตัดราคาแข่งขันกัน อันจะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม

3.5 ผลกระทบต่อผลประโยชน์อันควรได้ของท้องถิ่น เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น ผลประโยชน์ควรตกแก่ท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นๆ แต่ในขณะที่เดียวกันมีบริษัทต่างประเทศหรือในต่างท้องถิ่นเข้ามาผูกขาดงานธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้ท้องถิ่นนั้นได้รับส่วนแบ่งจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอัตราส่วนค่อนข้างน้อย

4. ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสังคมและการเมืองของประเทศ พอจะสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

4.1 ผลกระทบต่อความผูกพันของครอบครัว กล่าวคือ โอกาสในการมีงานทำในธุรกิจท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตกอยู่กับวัยหนุ่มสาวที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี บุคคลเหล่านี้มีรายได้ดีก็มักจะทำตัวห่างเหินครอบครัว

หรือปีกตัว หลีกเลี่ยงความเข้มงวดของขนบธรรมเนียมประเพณีอันดั้งเดิมของไทยไปสู่ชีวิตแบบตะวันตกมากขึ้น ทำให้ความผูกพันทางครอบครัวลดน้อยลง

4.2 ผลกระทบต่อความไม่เสมอภาคสังคม กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวย่อมนำไปสู่การปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างให้ทันสมัยขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคกันในสังคม คนในท้องถิ่นไม่ได้รับผลประโยชน์หรือได้รับแต่น้อยจากธุรกิจการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการต่อต้านและความไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว

4.3 ผลกระทบต่อการย้ายถิ่นของชนบท กล่าวคือเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมากความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มากตามไปด้วย ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในแหล่งท่องเที่ยวมาก การอพยพเข้ามาทำงานย่อมสร้างปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาจราจรติดขัด เป็นต้น

4.4 ผลกระทบต่อปัญหาด้านอาชญากรรม กล่าวคือ เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความเจริญก้าวหน้า ส่งผลให้มีการขยายตัวทางด้านธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ย่อมต้องการแรงงานมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้พ่อและแม่ต้องทำงานนอกบ้านทั้งคู่ จนไม่มีเวลาดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด อาจทำให้บุตรประพฤติตนในทางที่ผิด เช่น ดิตยาเสพติด เล่นการพนัน เป็นต้น ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมได้

4.5 ผลกระทบต่อนิสัยของคนในท้องถิ่น กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้คนในท้องถิ่นบางส่วนมองเห็นความแตกต่างในด้านการดำรงชีวิตของตนเมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยว จึงกลายเป็นคนที่มุ่งหวังหากำไรจากนักท่องเที่ยวมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมิตรและความเอื้ออารี ซึ่งเป็นอุปนิสัยพื้นฐานของคนไทย

4.6 ผลกระทบต่อความไม่พอใจนักท่องเที่ยว กล่าวคือสถานที่บางแห่งอาจสงวนไว้สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ทำให้คนในท้องถิ่นรู้สึกไม่พอใจที่ถูกกีดกันไม่ให้ใช้สถานที่เหล่านั้น ทำให้เกิดความไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบางคนอาจถูกหรือรังเกียจคนในท้องถิ่น ทำให้คนในท้องถิ่นไม่พอใจนักท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยวบางคนไม่รู้จักเคารพบุษนิยสถานอันเป็นที่เคารพศรัทธาของคนในท้องถิ่น

4.7 ผลกระทบต่อปัญหาโสเภณีหรือชายขายตัว กล่าวคือ ปัญหานี้เป็นปัญหาดั้งเดิมของท้องถิ่นถึงแม้จะไม่มีนักท่องเที่ยวก็ตาม แต่เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวปัญหานี้ก็เพิ่มมากขึ้นทั้งการหากินโดยตรงและในรูปอื่นแอบแฝง ซึ่งก่อให้เกิดการระบาดของกามโรคและโรคเอดส์

ศรัญญา วรากุลวิทย์,(2546 หน้า 21-36) ได้แบ่งประเด็นของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวไว้ 2 ด้าน คือ ด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

1. ผลกระทบทางบวกของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

1.1 ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ได้แก่

1.1.1 การท่องเที่ยวมีผลต่อการเพิ่มรายได้ประชาชาติ และเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจคือ การสะสมทุน ทรัพยากรธรรมชาติ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทรัพยากรมนุษย์ และการเพิ่มผลผลิต(Productivity) ในด้านต่างๆ ซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนา ไม่สามารถแสวงหาปัจจัยดังกล่าวได้ครบถ้วน จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างประเทศมาประกอบด้วย โดยเฉพาะการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ

1.1.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ เครื่องมือที่จะแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างดีสำหรับประเทศกำลังพัฒนา นั่นคือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพราะมีการ

ลงทุนน้อยแต่ได้ผลอย่างรวดเร็ว ผลผลิตของการท่องเที่ยวสามารถใช้ได้ยาวนาน เป็นสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนั้น ประเทศต่างๆจึงเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศให้เดินทางมาเที่ยวในประเทศ ย่อมทำให้เงินตราต่างประเทศเข้าประเทศนั้นๆเป็นอย่างมาก

1.1.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพแก่ประชาชน การท่องเที่ยวทุกประเภทอยู่ในรูปของการใช้เงินบริโภคสินค้าและบริการตามแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆองค์การท่องเที่ยวโลกระบุว่าประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านธุรกิจท่องเที่ยว จะมีการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสูงถึงร้อยละ 5-6 ของการจ้างงานทั้งหมดของประเทศ

1.1.4 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการกระจายรายได้ ท้องถิ่นทุกแห่งในโลกมีทรัพยากร สิ่งดึงดูดกิจกรรมประเพณีต่างๆที่สามารถจุดใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว เช่น สถานที่ตากปลา สถานที่พิเศษสำหรับถ่ายภาพ วาดรูปลงแ่ง เป็นต้น ก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ประชากรทุกภูมิภาค เกิดจากการใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการของนักท่องเที่ยว

1.1.5 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนอันเกิดจากผลตัวทวีคูณ (Multiplier Effect) ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของเคนส์ เมื่อเกิดการใช้จ่ายหนึ่งครั้ง ในระบบเศรษฐกิจ ก็จะมีผลทำให้มีการใช้จ่ายต่อกันไปอีกหลายรอบ ดังนั้นเมื่อมีการใช้จ่ายหนึ่งครั้ง ทำให้เกิดรายได้แก่คนบางกลุ่ม ผู้ที่รับรายได้ก็จะนำรายได้ส่วนหนึ่งไปใช้จ่ายต่อกันไปเรื่อยๆ ดังนั้นเมื่อรวมการใช้จ่ายในรอบต่างๆเข้าด้วยกัน พบว่ารายได้มีมูลค่าสูงกว่าการจ่ายในครั้งแรกหลายเท่า หลักการนี้ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ผลตัวทวีคูณ

1.1.6 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในการผลิตสาขาต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น ธุรกิจสถานที่พักผ่อน การขนส่ง การนำเที่ยว อาหารและเครื่องดื่ม ฯลฯ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดันในการพัฒนาอุตสาหกรรมและกิจกรรมสาขาต่างๆ ทำให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.1.7 การท่องเที่ยวทำให้รัฐบาลได้ประโยชน์จากการเก็บภาษี ภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บเนื่องจากผลของการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีทั้งภาษีเก็บโดยตรง เช่น ภาษีเงินได้และภาษีที่เก็บโดยอ้อม แต่ละประเทศมีระบบการเก็บภาษีของตนเอง เช่น ไนเมฮานครนิวยอร์ก มีโรงแรมที่ใหญ่ที่สุดของโลกเก็บภาษีห้องพักสำหรับผู้เข้าพัก ภาษีจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นภาษีที่เกิดจากการขายสินค้า (Sales Tax) เช่น น้ำมัน รถยนต์ บุหรี่ เหล้า และอื่นๆที่นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าบริโภคและอุปโภค

1.1.8 การท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในการผลิต ผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก สัตว์ป่า หาดทราย เกาะ และลำธาร ฯลฯ และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน สวนสนุก ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตคน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรมที่มีความยั่งยืน

1.1.9 การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขอบเขตจำกัดในการจำหน่ายสินค้า (Limitless Industry) ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วิวัฒนาการคมนาคมเจริญเติบโต ทำให้การขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง กระตุ้นให้เกิดการเดินทางไม่จำกัดเฉพาะผู้มีรายได้สูงเท่านั้น องค์การสหประชาชาติ สนับสนุนให้มนุษยชาติเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างกัน โดยถือว่า "การท่องเที่ยวเป็นประตูสู่สันติภาพ"

1.1.10 การท่องเที่ยวทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ เมื่อมีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเยือน ทำให้เกิดความต้องการในสินทรัพย์ต่างๆเช่น อาคาร ที่ดิน

เพื่อนำไปดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยว เมื่อความต้องการสินทรัพย์เหล่านั้นมีมาก ราคาสินทรัพย์เหล่านั้นสูงตามไปด้วย เช่น อาคารและที่ดินในจังหวัดเชียงใหม่ ชลบุรี กรุงเทพฯ และสงขลา ฯลฯ เป็นต้น

1.2 ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสังคม สรุปเป็นประเด็นดังนี้

1.2.1 การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นในการทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้น

1.2.2 การจ้างแรงงานผู้หญิงเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เจริญเติบโต การจ้างแรงงานจะมีความมากขึ้น โอกาสที่ผู้หญิงจะได้งานทำเป็นเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ในสถานที่พักแรม ภัตตาคาร และสถานบันเทิง ฯลฯ ทำให้มีรายได้นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.2.3 ประชากรในแหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ (More Unemployment Options) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดงานสาขาต่างๆ อย่างกว้างขวางทำให้ประชากรในท้องถิ่นสามารถเลือกงานตามความสามารถของตน

1.2.4 มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ มากขึ้นเพื่อรองรับขนาดของประชากรที่เพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกระตุ้นให้สังคมใหญ่ขึ้นซึ่งมีผลมาจากการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่ไปทำงานหรือทำธุรกิจในพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

1.2.5 เสริมสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์ การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนที่อยู่อาศัยคนละซีกโลกมีโอกาสพบปะและมีปฏิสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน เช่น การพักแรมประเภทโฮมสเตย์ (Home Stay) นักท่องเที่ยวเจ้าของบ้านและประชาชนในท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

1.2.6 การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนขยายตัว การอพยพที่อยู่ของประชากรจากชุมชนอื่น เพื่อมาประกอบอาชีพในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชลบุรี และเชียงใหม่ ฯลฯ ทำให้ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จัดสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแล้วยังต้องรองรับประชากรที่อพยพเข้ามาอาศัยในชุมชนนั้นๆ เช่น บ้านจัดสรร จำนวนโรงพยาบาล และสถานศึกษา ฯลฯ

1.2.7 ลดอัตราการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยของประชากรไปยังถิ่นอื่นให้น้อยลง ประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ย่อมมีโอกาสในการประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริการรถ เรือรับจ้าง ขายสินค้า และผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านเห็นสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

1.2.8 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดมาตรการการส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ดังนั้นการรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญ ดังจะเห็นได้ว่ากระทรวงมหาดไทยได้สั่งการให้จัดตั้งกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั่วประเทศ

1.3 ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม มีประเด็นสำคัญดังนี้

1.3.1 เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นสื่อในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เช่น คนในท้องถิ่นนิยมรับประทานอาหารแบบตะวันตก ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมรับประทานอาหารไทย

1.3.2 ทำให้เกิดการฟื้นฟูและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

1.3.3 ทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนในท้องถิ่นต่างๆของประเทศและของโลก ประชากรมีการฝึกหัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความคิด ทำความเข้าใจวัฒนธรรมระหว่างกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ติดต่อกัน

1.3.4 การท่องเที่ยวส่งเสริมการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้าน ทราบได้จากค่าใช้จ่ายร้อยละ 40 ของนักท่องเที่ยวใช้ในการซื้อสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่แต่ละท้องถิ่นต้องฟื้นฟูและส่งเสริมหัตถกรรมในท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป เพราะแต่ละท้องถิ่นมีการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านที่แตกต่างกัน ล้วนเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

1.4 ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสภาวะแวดล้อม สรุปประเด็นดังนี้

1.4.1 การท่องเที่ยวทำให้มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ถนน เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้ น้ำ เป็นสิ่งจำเป็นที่นักท่องเที่ยวต้องบริโภค โทรศัพท์ เป็นเครื่องมือสื่อสารที่จำเป็นในการติดต่อกับญาติมิตร ฯลฯ สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ นอกจากรองรับนักท่องเที่ยวแล้วประชาชนในท้องถิ่นยังได้รับความสะดวกสบายจากโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ นั้นด้วย

1.4.2 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดธุรกิจต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ธุรกิจสถานที่พักผ่อนประเภทต่างๆ ได้แก่ โรงแรม เกสเฮาส์ และโฮมสเตย์ ร้านอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ ธุรกิจธนาคาร ร้านขายสินค้าอุปโภคและบริโภค ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจรถเช่า และธุรกิจขนส่ง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ผันแปรไปตามขนาดของแหล่งท่องเที่ยว และปริมาณนักท่องเที่ยว

1.4.3 การท่องเที่ยวทำให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาดและสวยงามในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว ดังนั้นต้องช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาดและสวยงามตามสภาพงบประมาณของท้องถิ่น ปัจจุบันการเผยแพร่ให้มีการตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวให้ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง

1.4.4 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้มีการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสถานบันเทิงเพื่อตอบสนองความต้องการและดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น สวนสนุก สวนสุขภาพ สวนสาธารณะ โรงภาพยนตร์ และโรงละคร ฯลฯ

1.4.5 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้มีการสร้างพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะ และพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ฯลฯ พิพิธภัณฑ์เหล่านี้ นอกจากดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมแล้ว ยังเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของประชาชนในท้องถิ่นนั้นด้วย เช่น พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเจ้าสามพระยา พิพิธภัณฑ์เรือไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2. ผลกระทบทางลบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สรุปประเด็นสำคัญดังนี้

2.1 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

2.1.1 ค่าครองชีพสูงขึ้น (Increase in Cost of living) เงินตราต่างประเทศที่นักท่องเที่ยวนำมาใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการมีมูลค่าสูงกว่าเงินตราท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวมีอำนาจในการซื้อสูง ส่งผลให้ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคสูงตาม ประชาชนในท้องถิ่นต้องซื้อสินค้าในราคาสูงด้วย

2.1.2 มูลค่าของที่ดินและสิ่งก่อสร้างมีราคาแพง เมื่อมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้น ณ ที่ใด ก็กระตุ้นให้ราคาที่ดินและสิ่งก่อสร้างสูงมากขึ้น ความมั่นคงเป็นเจ้าของที่ดิน ส่วนใหญ่เจ้าของเป็นธุรกิจนอกพื้นที่มาลงทุนซื้อที่ดินก่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์น้อยมากจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.1.3 รายได้ส่วนใหญ่ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่กระจายสู่ประชาชนในชุมชนเท่าที่ควรจะเป็น เพราะธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร และไนต์คลับ ฯลฯ ดำเนินการโดยกลุ่มคนที่มั่งคั่งในพื้นที่หรือมาจากท้องถิ่นอื่น ๆ ประชาชนในชุมชนมีความสามารถประกอบธุรกิจ ขนาดเล็กเท่านั้น

2.2 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลทางลบแก่สังคม

2.2.1 ปริมาณของอาชญากรรมเพิ่มขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รวมของบุคคลมากมายหลายประเภท เป็นนักท่องเที่ยว เป็นบุคคลที่อพยพเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ ซึ่งอาจประกอบอาชีพทุจริต เช่น วิ่งราว ลักขโมย ปล้น จี้ หลอกหลวง นอกจากเป็นอันตรายต่อ นักท่องเที่ยวแล้ว ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับความปลอดภัยเช่นกัน

2.2.2 เป็นแหล่งยาเสพติด ยาเสพติดเป็นอันตรายอันยิ่งใหญ่ของสังคม เป็นเหตุให้เกิดอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวแบบอิสระจำนวนมากที่เข้ามาเสพติดในบางแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนักท่องเที่ยวเสพติดแล้ว ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งค้ายาและเสพติดด้วย

2.2.3 ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสทำงานได้ง่ายและมีรายได้ ดังนั้นแต่ละครอบครัวมีทั้งสามีและภรรยาต่างก็มีงานทำ เพื่อเพิ่มรายได้และนำมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาและบุตรธิดา เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ครอบครัวมีโอกาสแตกแยกและหย่าร้างได้ง่าย

2.2.4 สังคมมีความแออัด ความแออัดของประชากรที่เกิดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นข้อเสียทางสังคม เช่น มหานครปารีส นิวยอร์ก มีประชากรแออัดมากทั้งนอกและในฤดูการท่องเที่ยว ประชาชนเคยดำเนินชีวิตค่อนข้างสบาย เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปก่อให้เกิดความแออัดเพิ่มขึ้นทำให้เจตคติและวิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป

2.2.5 ปริมาณของผู้หญิงขายบริการเพิ่มขึ้น เช่น พัทยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมเดินทางไปตากอากาศ พัทยาเคยเป็นสถานที่ที่ทหารอเมริกาขึ้นบก ดังนั้นหญิงขายบริการนิยมเดินทางมาประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้ภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยว เปลี่ยนไปจากชายหาดที่สวยงาม เป็นแหล่งของหญิงขายบริการ

2.2.6 การตั้งถิ่นฐานเดิม ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะมีประชาชนจากพื้นที่อื่น หรือประเทศอื่น อพยพไปประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก บางกลุ่มไปอยู่อาศัยถาวรบางกลุ่มอยู่อาศัยชั่วคราว เช่น เชียงใหม่ และพัทยา ฯลฯ

2.3 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบลบต่อวัฒนธรรม

2.3.1 การบิดเบือนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ วัฒนธรรมพื้นบ้านได้รับการฟื้นฟูและส่งเสริมมากขึ้น เช่น การเล่นเพลงพื้นบ้าน พิธีการแต่งงาน ฯลฯ หากวัฒนธรรมเหล่านี้ถูกจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชม หรือนำมาดัดแปลงจัดแสดงในเชิงพาณิชย์ ที่มุ่งหารายได้และกำไรเพียงอย่างเดียว โดยไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ วัฒนธรรมเหล่านั้นถูกดัดแปลง หรือมีแต่วัฒนธรรมที่จอมปลอมและผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง

2.3.2 การลอกเลียนศิลปะ (Plastic Art Appear) นักท่องเที่ยวสนใจศึกษาและชื่นชมศิลปะในท้องถิ่นต่าง ๆ และยังต้องการของที่ระลึกเพื่อเป็นอนุสรณ์เตือนความจำของการมาท่องเที่ยว จึงมีสินค้าลอกเลียนศิลปะที่ผลิตด้วยเครื่องจักรแทนการทำด้วยมือเพื่อผลิตได้จำนวนมาก เช่น การแกะสลักหินรูปเคารพ

ต่างๆ ลูกประคำคอกที่ทำด้วยเปลือกหอย ซึ่งผลิตในมนิลา หรือฮ่องกง และนำไปขายที่ฮาวาย งานศิลปะจึงถูกผลิตขึ้นในเซี่ยงไฮ้

2.3.3 การเปลี่ยนค่านิยม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการลอกเลียนแบบระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ให้ความสำคัญกับค่านิยมต่างๆของสังคมตะวันตกกว่าเป็นชนชาติที่มีอารยธรรม ทำให้อาจละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การแต่งกายเยาวชนรุ่นใหม่สวมใส่ผ้าจีนไม่เป็น นิยมนั่งกระโปรงและกางเกง เป็นต้น

2.4 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

2.4.1 ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว การรับนักท่องเที่ยวมาในจำนวนมากเกินไป ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรม การที่นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำในการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว อันได้แก่ การชมโบราณสถาน นักท่องเที่ยวขีดเขียนและปีนป้ายโบราณสถาน นักท่องเที่ยวเข้าไปเหยียบย่ำบนพื้นที่ห้ามเดิน หรือนำรถเข้าไปในบริเวณที่หวงห้าม

2.4.2 ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม การไม่ควบคุมความสะอาดในแม่น้ำลำคลองและทะเล ปล่อยให้มีการทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำคลองหรือทะเล ทำให้น้ำเน่าเสีย เมื่อกระแสน้ำพัดพาขยะมากองบนหาดทราย นอกจากหาดทรายไม่สะอาดงดงามแล้ว ยังเกิดมลภาวะเป็นพิษ มีผลกระทบต่อพืชและสัตว์น้ำ

2.4.3 การบุกรุกทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวทุกประเภททั้งที่เป็นโบราณสถานและธรรมชาติ เมื่อไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ มักถูกบุกรุกและครอบครอง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว เช่นการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานในการสร้างที่อยู่อาศัย ก่อสร้างเพิงชั่วคราวหรือถาวรเพื่อประกอบธุรกิจขายอาหาร ของที่ระลึก การบุกรุกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นป่าสงวน การกระทำดังกล่าวเป็นการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวให้หมดความสวยงามและด้อยคุณค่า

2.4.4 การบดบังทัศนียภาพ การพัฒนาการท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการก่อสร้างอาคารเพื่อดำเนินธุรกิจต่างๆ ในการรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การก่อสร้างสถานที่พักผ่อน ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจขายของที่ระลึก ธุรกิจจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค ฯลฯ อาคารที่ปลูกสร้างขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ ถ้าไม่มีข้อจำกัดในการสร้างอาคาร จะทำให้บดบังทัศนียภาพของโบราณสถาน ทำให้ความงดงามลดคุณค่า

2.4.5 การทำลายธรรมชาติ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้มีการพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีการตัดถนนเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกสบายการตัดถนนรอบชายฝั่งทะเล ทำให้ต้องมีการตัดต้นไม้ หรือระเบิดภูเขาเกิดการทำลายธรรมชาติในเส้นทางถนนตัดผ่าน เป็นต้น

2.4.6 มลภาวะเพิ่มขึ้นในอากาศ น้ำ และเสียง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเหตุให้มลภาวะทางอากาศและทางเสียง เนื่องจากความต้องการผลิตผล ทางทะเลจำนวนมาก ๆ และในเวลาจำกัดเกษตรกรต้องใช้สารเคมีในการป้องกันแมลง และเร่งความเจริญเติบโตของสัตว์และพืชผักผลไม้ ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษและเกิดผลกระทบกับประชาชนที่อยู่อาศัย ในพื้นที่นั้น ๆ

2.7 แนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์สร้าง ล้วนแล้วแต่ต้องการความร่วมมือจากธุรกิจ ชุมชน องค์กรการปกครองทุกระดับของรัฐ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เนื่องจากหลายฝ่ายอาจมีความต้องการในสิ่งที่แตกต่างกันจากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ภัยที่ร้ายที่สุดแล้วนั้นคงไม่มีฝ่ายใดเห็นทรัพยากรเหล่านี้ถูกทำลาย ดังนั้น แนวทางในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ คือ

2.7.1 ด้านเศรษฐกิจ

2.7.1.1 ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาทางเลือกอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจมากกว่าการท่องเที่ยว

2.7.1.2 ลดการรั่วไหลของรายได้ หาทางใช้ทรัพยากรภาพในพื้นที่ในการท่องเที่ยวและใช้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการลดปัญหาความยากจน

2.7.1.3 พัฒนาสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ เพิ่มมูลค่าของการท่องเที่ยว

2.7.1.4 เน้นกิจกรรมทางการตลาดที่สะท้อนคุณค่าของวัฒนธรรม และสังคมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์

2.7.1.5 พัฒนารูปแบบการทำธุรกิจแบบเป็นธรรมทั้งทางด้านสินค้า การบริการ ราคา เน้นความร่วมมือกัน อีกทั้งคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรม

2.7.1.6 สนับสนุนกิจการขนาดเล็กและขนาดกลางเพื่อให้เกิดความอยู่รอดและนำไปสู่ความยั่งยืน

2.7.2 ด้านสังคม

2.7.2.1 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ อีกทั้งส่งเสริมให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในการปฏิบัติจริง

2.7.2.2 ประเมินผลกระทบทางสังคมของการท่องเที่ยวทุกระยะของการพัฒนาการท่องเที่ยว ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น เติบโต อิ่มตัว และระยะถดถอยหรือเกิดขึ้นใหม่ รวมถึงวางแผนสำหรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแต่ละระยะ

2.7.2.3 ต่อต้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเยาวชน

2.7.3 ด้านวัฒนธรรม

2.7.3.1 ตระหนักถึงประเพณี วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้คงอยู่เพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2.7.3.2 พยายามให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสุขภาพและการศึกษา

2.7.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

2.7.4.1 ประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวทุกระยะของการเข้ามาของการท่องเที่ยว

2.7.4.2 หลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองในการท่องเที่ยว

2.7.4.3 ให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.7.4.4 เน้นเรื่องความสามารถในการรองรับของพื้นที่ให้ทุกฝ่ายทราบและถือเป็นกรอบให้กับแนวทางในการปฏิบัติเพื่อที่จะไม่ให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายเพราะจำนวนนักท่องเที่ยวที่เกินกำลังรับ

สรุป การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวแบบมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติและแบบที่มนุษย์เป็นผู้สร้างไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่บอบบางและ

ถูกเปลี่ยนแปลง โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย กล่าวคือ นักท่องเที่ยว ธุรกิจ รัฐบาล กลุ่มองค์กรนานาชาติ ชุมชน รวมถึงองค์กรอิสระที่ผลักดันการใช้ทรัพยากรให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และความพยายามในการอนุรักษ์จำเป็นต้องมีอย่างยั่งยืนที่ต้องมีการร่วมมือกันระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น การปฏิบัติตามกฎหมาย การวางแผน และการประกอบกิจกรรมใดก็ตามที่จะนำมาซึ่งความยั่งยืนของ ทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ด้านทิวทัศน์ให้ชุมชนเกาะช้าง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนเกาะช้างมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น ชุมชนมีเอกลักษณ์และความโดดเด่น มีวิถีชีวิตดั้งเดิมคือ ชาวประมงและชาวสวนและวิถีชีวิตใหม่คือ การค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุทรศาสตร์ และมีขนบธรรมเนียมประเพณี สภาวะคุกคามและภาวะเสี่ยงที่มีต่อชุมชนเกิดจากการรุกรานของเรือประมงขนาดใหญ่จากต่างถิ่น และการท่องเที่ยวโดยคนรุ่นใหม่ที่หันไปทำงานในภาคการค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น การขายที่ดินและการอพยพขึ้นไปตั้งถิ่นฐานบนแผ่นดิน ความไม่แน่ชัดในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนแรม และเชิงเกษตร การขาดทักษะในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ ความเสื่อมโทรมของป่าชายเลน และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของชาวชุมชน ชุมชนใหม่มีภาวะคุกคามและภาวะเสี่ยงจากการแข่งขันเชิงธุรกิจ การสื่อสารกับชาวต่างชาติ การสร้างความพร้อม เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการแข่งขัน การเข้ามาของกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์ ความโดดเด่น กระแสนิยม การโน้มหน้าวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมให้แปรเปลี่ยนไปจากกิจกรรมและธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การบริหารและการจัดการเพื่อการอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชุมชนเกาะช้าง ทำได้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมรักษาเพื่อเฝ้าติดตามการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อชุมชน จัดตั้ง ศูนย์แสดงเอกลักษณ์เพื่อแสดงนิทรรศการและเผยแพร่เอกลักษณ์ชุมชน

สกาวรินทร์ โพธิวาสาวริน (2536) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในจังหวัด เชียงใหม่เปรียบเทียบกับระดับประเทศ พบว่าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศและ นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถสร้างรายทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งประเทศ

โสวัตรี ณ ถลาง และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มี ต่อระบบนิเวศวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าชุมชนแต่ละแห่งของพื้นที่ศึกษามีการปรับตัวเพื่อตอบ รับกับกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอด จากอดีตยังคงปรากฏให้เห็นในระดับหนึ่งและได้มีการนำมาผสมผสานเข้ากับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน กระแสการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกนำมาเป็นจุดยืนในการสนับสนุนการท่องเที่ยว แต่พื้นฐานทาง ความคิดเรื่องจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ยังไม่ปรากฏรูปธรรมที่เด่นชัด การศึกษาครั้งนี้ยัง พบว่า วัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนลักษณะวิถีคิดของชุมชนท้องถิ่นก็มีแนวโน้มเป็นแบบเมืองและตอบสนอง ต่อสันทนาการและการบริโภคของนักท่องเที่ยวมากขึ้น

พินทอง จิตระดิษฐ์ (2543) ได้ทำการศึกษารูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนในหมู่บ้านเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ข้อจำกัดและจุดอ่อนที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเลี้ยงช้าง ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมีค่อนข้างน้อย และสภาพแวดล้อมทั่วไปในชุมชนที่ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญต่อการศึกษา การประสบกับปัญหาการติดต่อสื่อสารทั้งภายในชุมชนเอง และกับหน่วยงานภายนอก ชุมชาติความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีค่อนข้างน้อย และการขาดช่วงของผู้ที่จะรับการถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนเลี้ยงช้างแบบเก่าในการศึกษา ยังพบโอกาสและจุดแข็งของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเลี้ยงช้าง คือ การเป็นหมู่บ้านเลี้ยงช้างที่ยังยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อโบราณ และดำรงสืบทอดการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีการเลี้ยงช้างสืบต่อมาจนปัจจุบัน ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอว่า การจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านเลี้ยงช้าง ควรเป็น การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีการเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

อุทร วงษ์ทับทิม (2545) ได้ทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมชุมชนบ้านทรายขาวและบ้านแม่ปิง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างไร้ทิศทางในพื้นที่อำเภอปายตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ชุมชนประสบกับปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งในชุมชนพื้นที่สูงและชุมชนพื้นราบ ทำให้มีการหารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ประชากรในชุมชนจากทุกระดับมีส่วนร่วมในการศึกษา ปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยวและมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในฐานะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการการท่องเที่ยว และมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยในระดับรากหญ้าหรือระดับชุมชน เพื่อให้มีความเสมอภาคหรือทัดเทียมกันทางสังคม และมีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในเชิงปฏิบัติ โดยการให้ประชากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม กระบวนการพัฒนาจากฐานรากที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเช่นนี้จึงก่อให้เกิดการกระจายรายได้ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และลดการผูกขาดโดยภาคธุรกิจลงอย่างแท้จริง

มณีวรรณ ผิวนิ่ม และปรารณา จันทร์พันธ์ (2549) ได้ศึกษาพัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำแนวทางการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน และผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคมของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่าปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำนั้นมีหลายปัญหา ได้แก่ ปัญหาในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนในระดับชุมชน การขาดผู้ดูแลรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารผูกขาดโดยเอกชนทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนหรือขาดความพร้อมด้านงบประมาณเวลาและความรู้เกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้ต้องหวังพึ่งและรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ปัญหาภาพลักษณ์และรูปแบบของตลาดน้ำแบบเดิมที่หมดไปแล้ว รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมความสะอาดพื้นฐานไม่เพียงพอ ได้แก่ การรักษาความสะอาด อย่างห้องน้ำหรือข้อมูลการท่องเที่ยวเป็นแผ่นพับภาษาต่างๆ ซึ่งแนวทางในการจัดการและป้องกันผลกระทบคือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผน บริหารและจัดการการท่องเที่ยวทุกขั้นตอนและทุกกลุ่ม ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการสร้างความเข้าใจที่

แท้จริงให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งให้คนในพื้นที่ดูแลตัวเองได้ ควรมีการหารูปแบบกิจกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในชุมชนของตน และควรมีการตั้งเครือข่ายชุมชนที่มีการท่องเที่ยวแบบตลาดน้ำเพื่อแลกเปลี่ยน ข่าวสาร ข้อคิดเห็น ตลอดจนเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา รูปแบบการจัดการและกิจกรรมที่ได้ผลซึ่งกันและกัน อันจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ชุมชน นำมาสู่ความยั่งยืนได้ต่อไป

อุดร วงษ์ทับทิม (2545) ได้ทำการศึกษาชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม ตำบลแม่ฮี้ อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ดังนี้ 1) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในท้องถิ่น 2) การศึกษาธรรมชาติและภูมิณีเวศย่อย 3) การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ 4) การศึกษาความหลากหลายทางชาติพันธุ์และพันธุกรรม 5) การมีส่วนร่วมในการกำหนดการจัดการการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและวิถีชุมชน

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมและวัฒนธรรมที่จะมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นหรือลดลง จากการศึกษาพบว่าผลกระทบเชิงลบของการท่องเที่ยวต่อประเทศที่เปิดรับการท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและเรียบง่ายเดิมของชุมชนจะถูกแทรกซึมจากวัฒนธรรมต่างชาติ วัฒนธรรมดั้งเดิมหายไปกลายเป็นสินค้า และสูญเสียความหมายในฐานะเป็นสัญลักษณ์เครื่องยึดเหนี่ยวของชุมชน ต่อมาได้มีการนำเสนอประเด็นเรื่อง "การเมืองเรื่องวัฒนธรรม" ซึ่งมองการท่องเที่ยวในเชิงบวกว่า การที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวชนกลุ่มน้อย และให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมของคนกลุ่มน้อย สามารถเพิ่มความเข้มแข็งและการต้อนรับของคนกลุ่มน้อยให้มีฐานะทางสังคมในชุมชนนานาชาติและในชาติ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดความสนใจเรื่องศักยภาพของชุมชนในการในการรองรับ นักท่องเที่ยวและข้อจำกัดทางสังคมต่อการท่องเที่ยว และได้มีแนวความคิดว่า ชุมชนซึ่งจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยวควรจะได้มีส่วนในการกำหนดพื้นที่และดูแลการท่องเที่ยวในชุมชนของตน เพื่อรักษาสภาพนิเวศของชุมชนไม่ให้ถูกทำลายไปโดยการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะ ทำให้สภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชุมชนเสื่อมโทรมลงก็จะส่งผลกระทบเชิงลบต่อการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นให้ลดลง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ในครั้งนี้เป็นการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และการหาแนวทางการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัย กลุ่มประชากรตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีในการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบจากคำถามการวิจัย ดังนี้
คำถามการวิจัยข้อที่ 1 ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะมีด้านใดบ้าง

คณะวิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยทั้งการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ

การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน และผลจากการท่องเที่ยวในเขตชุมชนวัดเกาะว่ามีผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ (เทศบาล ศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬา) ภาคประชาชน (ผู้ดูแลวัดและพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน) และการประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ ผู้ดูแลวัดและพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยว และกลุ่มผู้ที่มาศึกษาดูงานที่ชุมชนวัดเกาะ

2. การศึกษารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา งานวิจัย สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิจัย

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางในการจัดการ การป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะควรเป็นอย่างไร

1. การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ

การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะจง (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างจากภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ดูแลวัดและพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชน ภาครัฐ ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลเมืองเพชรบุรี เจ้าหน้าที่จากองค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) ภาคเอกชน ได้แก่ กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยว เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการหาแนวทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ และการประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับการใช้โครงสร้างประเด็นคำถามในการประชุม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาประชากรในชุมชนวัดเกาะ และได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

3.2.1 ภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดเกาะ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัด กรรมการวัด กรรมการชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน และผู้ประกอบการร้านค้าต่างๆ จำนวน 15 คน

3.2.2 หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ และให้การสนับสนุน การท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี สำนักส่งเสริมวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) และศูนย์พัฒนา การท่องเที่ยวและ กีฬา จำนวน 10 คน

3.2.3 ภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ บริษัทที่ประกอบ กิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 5 คน

3.2.4 นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและศึกษาดูงานของชุมชนวัดเกาะ จำนวน 300 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

3.3.1 การใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน (ตอบคำถามข้อที่ 1 และ 2)

3.3.2 การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ซึ่งแบบสอบถาม มี 2 ลักษณะ คือ

1) แบบสอบถามแบบปลายปิด เป็นแบบสอบถามที่มีตัวเลือกในการเลือกตอบ ผู้ตอบ แบบสอบถามไม่ต้องเขียนแสดงความคิดเห็น

2) แบบสอบถามแบบปลายเปิด เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้เขียนแสดง ความคิดเห็นลงในแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้จัดทำขึ้นประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา และ รายได้ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การประเมินข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลกระทบโดยพิจารณาจากผลกระทบ 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน วัดเกาะทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว การหาแนวทางการจัดการและการ ป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยและคณะได้จัดแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) และการรวบรวมข้อมูล (Data Compilation) ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลขึ้นมาใหม่เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลประเภทการสำรวจภาคสนาม (Field survey) ซึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษา หน่วยงานจากภาครัฐ ได้แก่ เทศบาลเมืองเพชรบุรี ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานสาธารณสุข และ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) หน่วยงานจากภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทนำเที่ยวในอำเภอเมือง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในชุมชนวัดเกาะ วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่

3.4.1.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Interviewing) สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

3.4.1.2 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อประเมินความคิดเห็นต่อสถานการณ์การท่องเที่ยว และร่วมกันหาแนวทางการจัดการและการป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งข้อมูลดิบและข้อมูลที่ผ่านการประมวลผล (Data processing) หรือการวิเคราะห์ข้อมูลมาแล้ว (Data analysis)

3.5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Secondary data) ที่เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของชุมชนวัดเกาะ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน ชีตความสามารถในการรองรับ และผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานและนำมาจัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของแต่ละภาคส่วนที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะว่าเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำมาจัดทำโครงสร้างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ระยะที่ 2 การลงสำรวจภาคสนามโดยเริ่มจากการแนะนำตัวกับชาวบ้านและติดต่อประสานงานกับคุณเอกแก้ว ชัยสมนึก เลขานุการของชุมชนวัดเกาะ โดยเข้าไปในชุมชนวัดเกาะเพื่อเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของชุมชน ซึ่งมีการจัดการประชุมในทุกๆ วันที่ 6 ของเดือน กับชาวบ้าน เพื่อสังเกตการณ์ และมีการแจ้งวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการทำการศึกษา การเก็บข้อมูล มีการแนะนำหัวหน้าชุมชนเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม และโครงการต่างๆ ที่ชุมชนเข้าร่วม

ระยะที่ 3 การติดต่อเพื่อสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนวัดเกาะ ทั้งในเรื่องผลกระทบ และการหาแนวทางในการจัดการและการป้องกันแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ ในส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวจะใช้วิธีใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ผล

ระยะที่ 4 การนำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในช่วงเดือนกรกฎาคม – ตุลาคม 2550 ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อศึกษาดูงานของชุมชนวัดเกาะ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ มุมมองนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบและการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

ระยะที่ 5 การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร 3 กลุ่ม คือ ภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อร่วมกันหาแนวทางการป้องกันผลกระทบทางลบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ

ระยะที่ 6 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการศึกษารวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างและจากการสอบถามจากนักท่องเที่ยว

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้รับรวมทั้งข้อมูลเชิงปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และข้อมูลเชิงทุติยภูมิ โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มคนที่คัดเลือกแล้ว และเป็นการศึกษาตามคำตามการวิจัย รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลจากการสอบถามหลายๆ กลุ่มเพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสำเร็จรูป จากแบบสอบถามที่ได้จากนักท่องเที่ยวและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อแสดงผลทางสถิติเป็นร้อยละในการแสดงผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

3.7 ระยะเวลาในการวิจัย

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	วัน / เวลา ดำเนินการ
คำถามข้อที่ 1 1. ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะมีด้านใดบ้าง	1. การศึกษารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ	- ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา งานวิจัย สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	- ได้ข้อมูลแนวคิดพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล	- กรกฎาคม - สิงหาคม 2550

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	วัน/เวลา ดำเนินการ
	<p>2. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิโดย</p> <p>2.1 การสัมภาษณ์คนในชุมชน กับภาครัฐและเอกชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์</p> <p>2.2. การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว โดย ใช้แบบสอบถามจำนวน 300 ชุด</p>	<p>กับสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิจัย</p> <p>- การลงพื้นที่ เพื่อสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในชุมชน อาทิ ผู้ดูแลวัดและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชนชาวบ้าน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน</p> <p>- นำแบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาความคิดเห็น ต่อผลกระทบจากการจัดการ</p>	<p>- ได้ข้อมูลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของชุมชน และข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของชาวบ้านภาครัฐ และภาคเอกชน ต่อ ผลกระทบ การท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ</p> <p>- ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ต่อผลกระทบทางบวกและทางลบของชุมชนและแนวทางการหาทางป้องกัน</p>	<p>- สิงหาคม - กันยายน 2550</p> <p>- กรกฎาคม - ตุลาคม 2550</p>

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	วัน / เวลา ดำเนินการ
<p>2. แนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะควรเป็นอย่างไร</p>	<p>1. การศึกษารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ</p> <p>2. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ</p> <p>2.1 การสัมภาษณ์คนในชุมชน กับภาครัฐและเอกชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์</p>	<p>การท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะว่ามีผลกระทบทางบวกและลบอย่างไร รวมถึงการใช้คำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้เสนอแนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ</p> <p>- ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการทบทวนเอกสารทางวิชาการ หนังสือตำรา งานวิจัย สื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว</p> <p>- การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง อาทิ ผู้ดูแลวัดและพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ผู้นำชุมชนชาวบ้าน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหน่วยภาครัฐ ภาคเอกชน</p>	<p>- ได้ข้อมูล แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการการป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวที่จะมีผลต่อชุมชน</p> <p>- ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการการป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ</p>	<p>- กรกฎาคม - สิงหาคม 2550</p> <p>- สิงหาคม - กันยายน 2550</p>

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	วัน / เวลา ดำเนินการ
	<p>2.2.การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวดูโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 300 ชุด</p> <p>2.3 การประชุมกลุ่มย่อย</p>	<p>- นำแบบสอบถามสัมภาษณ์ข้อมูลกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาศึกษาดูงานในชุมชนวัดเกาะ</p> <p>- จัดการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับ การใช้โครงสร้างประเด็นคำถามในการประชุมกับหน่วยงานจากภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากเทศบาลเมืองเพชรบุรี สำนักงานการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานสาธารณสุข และองค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) หน่วยงานจากภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทนำเที่ยวในอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์</p>	<p>- ได้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการและการป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน</p>	<p>- กรกฎาคม - ตุลาคม 2550</p> <p>- ตุลาคม 2550</p>

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบ และการหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อยจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นเทศบาลเมืองเพชรบุรี ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลางเขต 2 (ชะอำ) ภาคเอกชนได้แก่ บริษัทนำเที่ยวในเขตอำเภอเมือง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน กรรมการวัด ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนวัดเกาะ และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะจำนวน 300 คน ผลการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

1. บริบทชุมชน
2. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
3. รูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ
4. ผลกระทบด้านบวกและด้านลบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ
5. แนวทางการจัดการและการป้องกันผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

4.1 บริบทชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนวัดเกาะ หรือชุมชนหัวถนน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัด ประมาณ 1 กิโลเมตร แต่เดิมมีทางน้ำไหลผ่านรอบด้าน ซึ่งคลองทางด้านทิศเหนือของวัดจะมีน้ำไหลผ่านเฉพาะ ฤดูฝน ไหลบรรจบกับคลองวัดเกาะที่วัดปากน้ำ(ปัจจุบันวัดนี้ร้างไปแล้ว) และดินเขินในฤดูแล้ง ต่อมาได้มีการสร้างโรงสีข้าวทางทิศเหนือของวัดเกาะขึ้น โรงสีข้าวทิ้งแกลบลงสู่คลอง จนทำให้น้ำดินเขินจนเกินไป ประจวบกับกาลเวลาอันยาวนานจนทำให้เปลี่ยนแปลงทางกายภาพไปจนปัจจุบันจึงไม่เหลือเค้าเป็นเกาะ จากนิราศคลองวัดเกาะ-ปากทะเล ได้กล่าวเกี่ยวกับชุมชนวัดเกาะแก้วสุทธารามไว้ว่า

“ว่าเดิมทีมีน้ำล้อมโอบอ้อมซัด
ด้วยน้ำเพชรเพลงสมัยในครั้งนั้น
ไร่เขื่อนกันปันจ่ายแยกสายธาร
เรียกวัดเกาะเพราะสร้างอยู่กลางเกาะ
มาภายหลังทางไหลนั้นไม่มี
เป็นวัดเก่าเค้าชี้ศรีอยุธยา
เช่นภาพเขียนครั้งกรุงศรีที่รางฆาง

ไหลเซาะกัดเป็นเกาะแต่กาลกาล
น้ำมากครันคนเก่าท่านเล่าขาน
น้ำไหลได้หลายด้านแต่เดิมที
น้ำไหลเลียบทิศปิตวิถึ
อาจเป็นที่คนถมหรือเปลี่ยนทาง
หลักฐานชุดเครื่องขี้มีหลายอย่าง
เป็นภาพอ้างเอกอุระบุปปี”

(ทองใบ แทนมณี, 2542)

ชุมชนวัดเกาะมีลักษณะแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ประการหนึ่งคือ การที่บ้านเรือน ร้านค้าของชาวบ้านมิได้ตั้งอยู่รอบๆ วัด หรือวัดตั้งอยู่กลางชุมชน ทั้งนี้เพราะด้านทิศตะวันตกของวัดเกาะเป็นแม่น้ำเพชร ทิศใต้มีคลองวัดเกาะคั่นระหว่างวัดเกาะกับวัดจันทราวาส ทิศตะวันออก มีถนนกั้นระหว่างวัดป้อม ดังนั้นจึงพบว่าชุมชนที่อาศัยอยู่ใน 3 ด้านดังกล่าวมีน้อยมาก โดยมีเฉพาะแนวที่ติดกับถนนจึงขยายอาณาเขตไปตามความยาวของแม่น้ำเพชร และสองฝั่งถนนตลาดเรียกว่า อยู่ทางด้านใต้ (น้ำ) ของวัดเกาะ เคยมีผู้สันนิษฐานไว้หลายคนว่า อาณาเขตของวัดเกาะคือที่ไต่บ้าง สรุปลงได้ว่าในปัจจุบัน อาณาเขตของชุมชนวัดเกาะเริ่มตั้งแต่สะพานวัดเกาะจนถึงศาลเจ้าประตูเมือง (ตันโพธิ์)

จากหลักฐานโบราณวัตถุและโบราณสถานพบในวัดเกาะแก้วสุทธารามนี้ สันนิษฐานได้ว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย พร้อมกับดั่งที่ มนุ อุดมเวช (2531) ได้กล่าวถึงประวัติการสร้างวัดเกาะแห่งนี้ว่า "วัดนี้เป็นวัดที่มีมาก่อนกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้โดยสังเกตจากใบเสมา ซึ่งทำด้วยศิลาทราย มีลวดลายรูปทรงเป็นแบบสมัยอุทอง และยังมีอยู่ครบทุกใบ จนถึงปัจจุบัน นอกจากใบเสมาจะบอกอายุสมัยชัดเจนแล้ว เจดีย์รายรอบๆ วัดหลายองค์เป็นเจดีย์เก่า รูปทรงเจดีย์อุทอง แม้จะถูกปฏิสังขรณ์ใหม่ แต่รูปทรงเดิมยังปรากฏให้เห็นอยู่ จากหลักฐานทางโบราณคดีเหล่านี้ แสดงว่าวัดเกาะเป็นวัดที่มีมาตั้งแต่สมัย อุทอง สำหรับส่วนละเอียดทั่วไปนั้นเป็นฝีมือสมัยอยุธยา รวมถึง "พระอุโบสถ และพระวิหารที่มีลักษณะโดดเด่นคือ หอมนทองข้างเป็นรูปสำเภพระอุโบสถไม่มีหน้าต่างด้านข้าง แต่มีประตูหน้าหลัง ด้านละสองบาน ส่วนพระวิหารมีหน้าต่าง ด้านข้าง ๆ ละ 1 บานเสาน้ำอุโบสถ พระวิหารเป็นเสาเหลี่ยม ย่อมุมสิบสอง" (น.ณ ปากน้ำ, 2512) วัดแห่งนี้ได้รับการปฏิสังขรณ์ในสมัยพระเจ้าปราสาททอง โดยช่างฝีมือชาวเพชรบุรี ที่ได้บูรณะพระอุโบสถและพระวิหาร

"อาชีพหลักนอกจากทำมาค้าขายแล้ว ในอดีตเมื่อสัก 70-100 ปีมาแล้วเคยมี โรงสีที่ใช้เครื่องจักร มีโรงเลื่อย โรงทำสุรา โรงฆ่าสัตว์ ซึ่งดำเนินงานโดยคนจีนทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีอาชีพทำทอง ทำข้าวเหนียว ภา ตลอดจนงานช่างฝีมือของสตรีด้านหัตถกรรม ซึ่งทำอยู่ตามครอบครัวต่าง ๆ แต่อาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนอยู่นาน สร้างความเป็นปึกแผ่นความร่ำรวยแก่ผู้ประกอบการ ก็คือ การค้าข้าวและน้ำตาลโดนด โดยเป็นผลผลิตจากหลายตำบลและหมู่บ้าน เช่น บ้านพี่เลี้ยง ลาดโพธิ์ โพธิ์พระ นาบัว นาพันสาม ลำมะลา นาพรม ไสกระดาน เป็นต้น" (บุญมี พิบูลย์สมบัติ 2543)

อย่างไรก็ตาม ชุมชนแห่งนี้ ก็เป็นชุมชนใหญ่แห่งหนึ่งคู่มากับเมืองเพชร ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน แต่ก่อนมีจุดขายที่สำคัญหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการทำทองและการค้าข้าว ซึ่งจะมีโรงสีข้าวที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนมาจนถึงปัจจุบันซึ่งในอดีตรอบๆ ของชุมชนนั้นจะมีคลองรอบเกาะมีการคมนาคมที่สะดวกจนถึงแถบทะเล บางตะบูน มีเรือสำหรับการค้าขายชื่อว่า เรือฉลอม ถือได้ว่าในสมัยก่อนมีค้าขายที่ตีมาก แต่การค้าขายในสมัยหลังนี้จะเหลือน้อยลงไปบ้างแต่ก่อนการค้าขายร้านค้าจะเปิดตีอก แต่ในสมัยหลังความเจริญก้าวหน้าได้เข้ามามากขึ้น ทำให้สภาพชุมชนในสมัยก่อนดูน้อยลง หลักฐานสำคัญที่บ่งบอกลักษณะของชุมชนใหญ่ประการหนึ่ง ก็คือเรื่องเกี่ยวกับ ศาสนา และความเคารพนับถือในลัทธิธรรมนิยมของชุมชนนั้นๆ ดังจะเห็นได้ก็คือ ภายในขอบเขตแห่งนี้ มีวัดมาก ทั้งวัดที่มีพระอยู่ และร้างไป มีศาลเจ้าและโรงเจมากที่ปัจจุบันเกาะกลุ่มกันอยู่และเคยมีศาสนสถานและชุมชนพราหมณ์มาก่อนอีกด้วย ซึ่งแต่ก่อนเคยรุ่งเรืองมากซึ่งถือว่าเป็นย่านการค้าและวัฒนธรรมจะมีพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากประมาณ 30-40 องค์ นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำ คลอง ตรอก ซอยและถนนที่มีมาแต่เดิมเพราะการตั้งชุมชนต้องคำนึงถึงแหล่งน้ำและชัยภูมิที่ สะดวกในการเดินทางสู่ศูนย์รวม ในกรณีนี้คือ แม่น้ำเพชร คลองวัดเกาะ และถนนเลียบบำแพงเมือง ส่วนหนึ่งคือ ถนนตลาด และถนนท่าหิน ในชุมชนชาวบ้านวัดเกาะนี้ได้รวมผู้คนจากหลายชนชาติ โดยเฉพาะ

ชาวจีนที่มีมากกว่าชาติอื่นๆ ซึ่งก็ได้ผสมผสานรูปแบบของการอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ล้วนอยู่อย่างปรกติสุขตลอดมา คนหัวถนนส่วนหนึ่งจากการสืบสายทางครอบครัว หัวหน้า อาจถูกเรียกเป็น “เตี้ย” และพี่สาวเป็น “เจี” ก็มีอยู่หลายบ้าน เมื่อเศรษฐกิจและการทำมาหากินของชุมชน เจริญดี รากฐานของครอบครัวและชุมชนมั่นคงต่างประกอบอาชีพและการทำงานกันโดยสะดวกเป็นปึกแผ่นใน การดำรงฐานะและความเป็นอยู่สืบมาจนถึงปัจจุบันนี้

จากการสัมภาษณ์ คนในท้องถิ่นพบว่า เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว แม่น้ำเพชรบุรีมีความอุดม สมบูรณ์มาก มีระดับน้ำสูงเพียงพอต่อการสาธารถูปโภคและอุปโภค การคมนาคมขนส่งส่วนใหญ่เดินทางโดย เรือ อาชีพของคนในชุมชน คือการค้าขายส่วนใหญ่ บริเวณที่มีเรือมาจอดเพื่อขายของมากที่สุดจะเป็นบริเวณ สะพานวัดมหาธาตุ ส่งผลให้เกิดประเพณีการทอดกฐินทางน้ำ ซึ่งปัจจุบันประเพณีนี้ได้หายไปแล้ว แต่ยังคงมี ประเพณีการแข่งขันเรือที่ปัจจุบันยังมีให้เห็นอยู่ เนื่องจากลักษณะการดำเนินชีวิตของคนเปลี่ยนไป การ คมนาคมขนส่งทางน้ำหมดไป มีคนส่วนใหญ่หันมาใช้รถแทน มีการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำไว้ใช้ โดยการผันน้ำ ไปตามไร่นา ของชาวบ้าน แทนที่จะปล่อยลงทะเลทั้งหมด(จากการสัมภาษณ์ คุณกอบแก้ว ลุงน้อย และชาว ชุมชนวัดเกาะ)

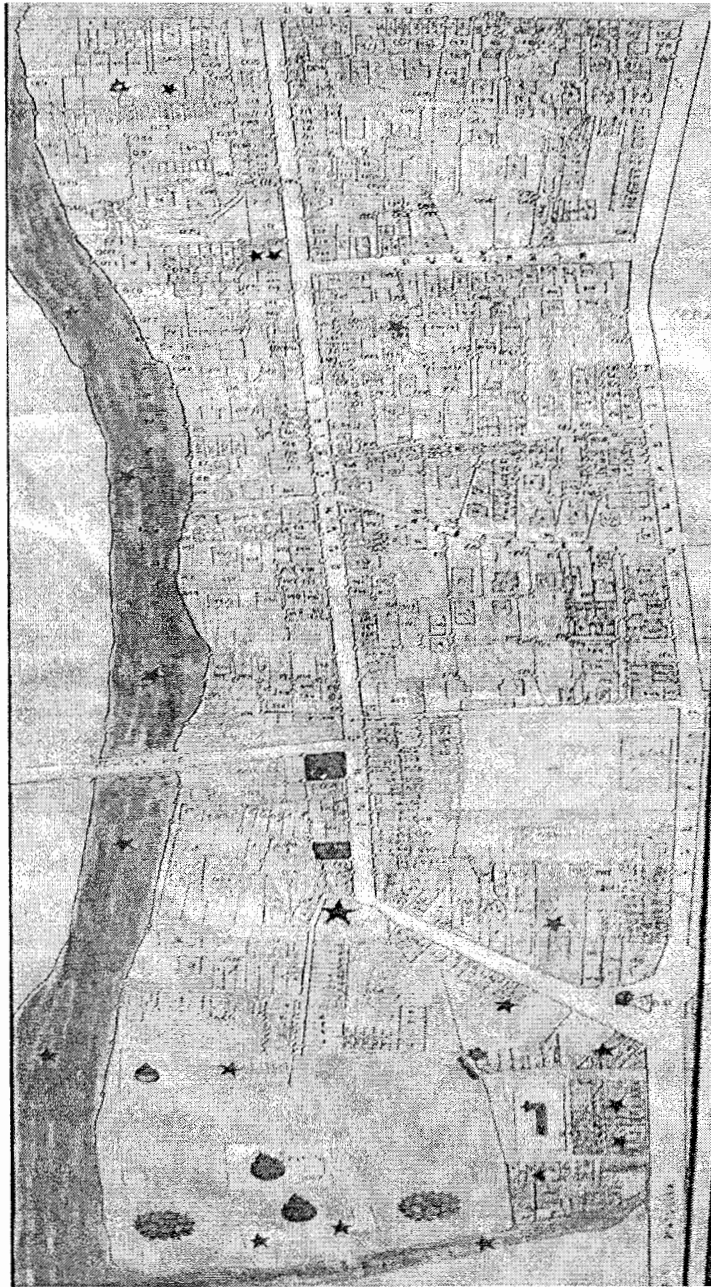
อาชีพหลักนอกจากทำมาค้าขาย ในอดีตเมื่อสัก 70-100 ปีมาแล้ว ย่านนี้เคยมีโรงสีที่ใช้ เครื่องจักร มีโรงเลื่อย โรงทำสุรา โรงฆ่าสัตว์ ซึ่งดำเนินการโดยคนทั้งสิ้น นอกจากนี้มีอาชีพช่างทำทอง ทำ ข้าวเกรียบงา(ซึ่งได้มีการทำมาประมาณ 40 ปี ในปัจจุบันได้ยกเลิกกิจการมาประมาณ 20 ปีแล้ว ประมาณ ปี 2530) ตลอดถึงงานช่างฝีมือของสตรีด้านหัตถกรรม กระจายตามครอบครัวต่างๆแต่อาชีพหลักที่มั่นคง และ ยั่งยืนอยู่นาน สร้างปึกแผ่นความร่ำรวยแก่ ผู้ประกอบการ ก็คือ การค้าข้าว และน้ำตาลโดนดต ส่งมาจาก ท้องถิ่น ส่วนใหญ่เกิดจากผลิตผลของท้องที่ ทางทุ่งภาคตะวันออกเฉียงใต้ในหลายตำบลและหมู่บ้าน เช่น บ้านพี่เลี้ยง ลาดโพธิ์ โพธิ์พระ นาบัว นาพันสาม สามะโรง นาพรม ไสกระดาน เป็นต้น การทำนา ทำตาลเป็น อาชีพของครอบครัวคู่กัน ผู้ค้าต้องมียุ้งฉาง และมีเรือนถล่มขนาดใหญ่ นำสินค้าไปส่งต่างจังหวัด ข้าวและ น้ำตาล ได้จาก ชาวนา จากส่วนที่เหลือเก็บไว้กินแล้วส่งขาย หรือไม่ก็เป็นรายได้ของเจ้าของนาเก็บ ผลประโยชน์ และมีผู้มีฐานะถึงขั้นเจ้านายจากชนบท อาจย้ายถิ่นฐานหนีโจรผู้ร้าย มารวมอยู่ในชุมชนวัดเกาะ สำหรับการลำเลียงข้าวและน้ำตาลนี้ ส่วนใหญ่จะใช้ลำคลองวัดเกาะ ซึ่งจะแยกสาขาออกไปอีก หลายทาง จาก ในท้องทุ่งท้องนา ของภูมิภาคนี้ ก่อนลงสู่ทะเล เช่น คลองจักรสี คลองพี่เลี้ยง คลองบางจาน เป็นต้น ส่วนใน ฤดูแล้งก็อาจใช้เกวียนเทียมวัว เมื่อกว่าถึงการทำมาหากิน หรือการประกอบอาชีพ ที่เป็นภูมิลำเนาของชาว หัวถนนที่ทำกันอยู่เป็นส่วนใหญ่ และสืบทอดธุรกิจเรื่องทำการค้าขาย เป็นการสะท้อนรูปแบบการทำมาหากิน ของชาวบ้านส่วนใหญ่ในแคว้นในอดีต ซึ่งในหลายครอบครัว อันมีคำกล่าวขานกันอยู่เสมอว่า “เศรษฐีบ้าน หัวถนน” ก็เพราะผู้ค้าขายในอาชีพดังกล่าว ล้วนเป็นผู้มีฐานะคืออยู่ในชั้นเศรษฐีนั่นเอง ดังนั้น อาชีพที่ทำความ ร่ำรวย และ เป็นปึกแผ่น แก่ชาวหัวถนน หรือชุมชนวัดเกาะซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ แต่ก่อนมาอาชีพหนึ่งก็ คือ การทำทอง การค้าข้าว คำน้ำตาล “แต่ก่อนอาชีพที่ทำความร่ำรวยให้แก่ ชาวชุมชนวัด เกาะ นั่นก็คือ การค้าข้าวและค่าน้ำตาล ซึ่งหลังจากที่ชาวชุมชน อื่นที่นำข้าว น้ำตาลมาขายแล้วก็จะซื้อทองกลับไป” (จาก การสัมภาษณ์ กอบแก้ว ไชยสมนึก, 2550)

4.1.2 ลักษณะทางกายภาพ

4.1.2.1 ที่ตั้ง ชุมชนวัดเกาะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

4.1.2.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ	เริ่มจากริมแม่น้ำเพชรบุรี ถนนหน้าวัดลาดจดถนนมาตริยา วงศ์
ทิศใต้	เริ่มจากแม่น้ำเพชรบุรี เรียบคลองวัดเกาะถึงสะพานวัดแรก
ทิศตะวันออก	จดแม่น้ำเพชรบุรี
ทิศตะวันตก	เริ่มจากถนนหน้าวัดลาด ถนนมาตริยาวงศ์ ถึงแยกหอนาฬิกา ถนนท่าหิน (ด้านวัดป้อม) ถึงทางเข้าสะพานวัดแรก

แผนที่เดินดินชุมชนวัดเกาะ

4.1.2.3 ลักษณะทางกายภาพ ชุมชนวัดเกาะ มีลักษณะทางกายภาพเป็นเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดเพชรบุรีไหลผ่าน

4.1.2.4 ลักษณะทางภูมิอากาศ ชุมชนวัดเกาะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ในฤดูฝน ซึ่งมีผลทำให้ฝนตกชุก และอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเวลาดังกล่าว สามารถแบ่งฤดูกาล ออกเป็น 3 ฤดู

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนมีนาคม - เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 32.13 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – พฤศจิกายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละ 959.5 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 24.16 องศาเซลเซียส

4.1.3 ประชากร

จำนวนประชากรของชุมชนวัดเกาะ มีดังนี้(จากทั้งหมด 292 ครัวเรือน)

ประเภท ช่วงอายุ	ชาย/คน	หญิง/คน	รวม/คน
แรกเกิด – 5 ปี	29	39	68
6-11 ปี	47	49	96
12-15 ปี	45	33	78
16-18 ปี	30	33	63
19-25 ปี	47	62	109
26- 59 ปี	285	307	592
60 ปีขึ้นไป	181	163	344
รวม	691	686	1377

(ที่มา: ที่ทำการชุมชนวัดเกาะ กรกฎาคม 2550)

4.1.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ชุมชนวัดเกาะ ลักษณะการประกอบอาชีพดังนี้

4.1.4.1 อาชีพหลัก

1) ทำทองรูปพรรณ เพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีช่าง 10 หมู่ มาอาศัยในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างและตกแต่งพระราชวัง ช่างทองเป็นส่วนหนึ่งในช่างสิบหมู่ ประกอบกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ผ่อนปรนการถือครองครองทองคำ จึงทำให้ช่างอื่นๆได้หันมาทำทองรูปพรรณ ช่างทองในแถบชุมชนวัดเกาะเป็นแหล่งทำทองที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี โดยมีตระกูลที่ทำทองที่สำคัญคือ ตระกูล สุวรรณช่าง และทองสัมฤทธิ์ ที่เริ่มทำทองตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยช่างคนสำคัญของแต่ละตระกูลมีดังนี้

(1) ช่างตระกูล สุวรรณช่าง ต้นตระกูลของตระกูลนี้คือ นายโช สุวรรณช่าง ทำทองในช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2490 เรียนวิชาทำทองมาจากนายต่าย เทศศิริ ซึ่งเป็นชาวบ้านท่าซ้อง ต.ท่าราบ อ.เมือง จ.เพชรบุรี เมื่อทำทองจนคล่องแล้ว ก็เริ่มรับทำทองอยู่ที่บ้าน งานที่รับ ได้แก่ สร้อยปิ่น แหวน และเครื่องประดับต่างๆ ที่ลูกค้ามาสั่งทำ แต่เมื่อท่านอายุ 73 ปี ท่านก็เลิกทำทอง เนื่องจากสายตาไม่ดี แต่ที่บ้านยังรับทำทองอยู่ โดยมีนายอร่าม นางเยาวรัตน์ นางชื่น นางผ่วน นายไก่อ นายพรหม

นางอรุณ นางเสงี่ยม นางลออ นายบุญยีน นางรัมภา ปัจจุบันช่างเหล่านี้บางท่านถึงแก่กรรมและก็เลิกทำทองแล้ว หลังจากที่นายโช สุวรรณช่าง กิ่งแก้ว ภรรยา นางทองคำสุวรรณช่าง ก็รับผิดชอบควบคุมงานการทำทองแทน โดยมีนายชุ่ม สุวรรณช่าง ช่วยกันสืบทอดฝีมืองานช่างต่อมา จนมีช่างน้อยลงนายชุ่ม สุวรรณช่าง ก็เปลี่ยน อาชีพไปรับราชการแทน และในปี พ.ศ. 2515 นางทองคำถึงแก่กรรม ลูกหลานที่อาศัยในบ้านนายโช ก็เลิกอาชีพทำทอง

(2) ช่างตระกูลทองสัมฤทธิ์ ช่างทองสายนี้เดิมเป็นช่างทองเหลืองช่างวัดป่าแป้น อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี โดยเริ่มจาก นายเกษ เกษตรกร ซึ่งเป็นปู่ทวดของตระกูลทองสัมฤทธิ์ ที่เป็นทหารช่างในพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ ต่อมาลูกสาว นางแก้วได้แต่งงานกับนายจ้อย ซึ่งเป็นช่างทองเหลืองตระกูลถมปิด และได้ย้ายบ้านมาอยู่ที่ชุมชนวัดเกาะ และลูกสาว นางแก้วกับนายจ้อยคือ นางเสงี่ยม ได้แต่งงานกับนายใหม่ ทองสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นช่างเขียนและช่างทอง เป็นลูกของตาคง ครูช่างตระกูล ทองสัมฤทธิ์ หลังจากแต่งงาน ก็ได้เปิดร้านทองชื่อว่า ทองสัมฤทธิ์ รับทำทอง ชื่อขาย แลกเปลี่ยนทองรูปพรรณ มีลูกทั้งหมด 7 คน แต่มีผู้สืบทองเพียงแต่ 2 คนคือ นางสาวทองไกร และนางสาวทองคำ แต่ปัจจุบันนางสาวทองคำเพียงคนเดียวที่ยังทำงานช่างทองเป็นอดีตแรก สำหรับช่างทองตระกูลทองสัมฤทธิ์อีกสายหนึ่งคือลูกพี่ลูกน้องของนายใหม่ ทองสัมฤทธิ์ คือนางพับทองสัมฤทธิ์ ได้แต่งงานกับนายลิขชุบดินทร์ ซึ่งเป็นช่างเหล็ก แต่ทั้งสองก็หันมาทำทองรูปพรรณด้วยกัน นางเนื่อง แฝงสีคำ เป็นลูกหลานคนหนึ่งนายลิข นางพับ ได้รับการฝึกฝนวิชาตั้งแต่อายุ 17 ปี ฝึกฝนวิชา 10 กว่าปี และได้ย้ายออกมาทำทองหลังจากที่ได้แต่งงานกับนายพร แฝงสีคำ และยึดอาชีพทำทองมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันท่านอายุ 94 ปี มีบุตร 1 คนคือนางมณฑา แฝงสีคำ ซึ่งนางมณฑาก็ได้สืบทอดกิจการและเป็นผู้ช่วยป้าเนื่องจนถึงปัจจุบัน ป้าเนื่องท่านเคยถวายปิ่นติดเสื้อทองคำ แต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี และเป็นบุคคลสำคัญที่ยังสืบทองงานฝีมืองานช่างทอง จนถึงปัจจุบันได้เป็นมือ 1 ในแถบหัวถนนในการทำทองรูปพรรณ โดยมีผู้มาเยือนเป็นประจำ และท่านใดที่ต้องการทองจากฝีมือท่าน อาจจะได้ช้าเป็นหลายเดือน เพราะต้องใช้เวลาและความประณีตในการทำมา นอกจากนางเนื่อง แฝงสีคำแล้วที่ยังรับทำทอง ยังมีอีกครอบครัวหนึ่งที่ยังสืบทอดงานฝีมือช่างทอง คือนางสมจิตร์ อรรถวรธน หรือคุณแขก ถือได้ว่าเป็นช่างรุ่นที่สาม และเป็นมือสองรองจากป้าเนื่อง เริ่มทำทองมาตั้งแต่อายุ 12 ปี ปัจจุบันรับทำทองรูปพรรณให้กับร้านเจริญที่มีร้านอยู่ในย่านเมืองเพชรบุรี ซึ่งเจ้าของธุรกิจคือนางไขจู้ อรรถวรธน ซึ่งเป็นอาของคุณสมจิตร์ ปัจจุบันโดยมีช่าง 4-5 คน

2) อุตสาหกรรมขนมหวานและข้าวเกรียบงา เป็นอาชีพหนึ่งที่แพร่ในจังหวัดเพชรบุรี และมีชื่อเสียงอยู่แล้ว ชุมชนวัดเกาะก็มีหลายครอบครัวที่ทำอาชีพขนมหวาน ไม่ว่าจะเป็น อาลัย ขนมพืง ขนมหม้อแกง ฯลฯ ซึ่งมีอุตสาหกรรมขนมหวานทำแบบอุตสาหกรรมครัวเรือนดังนี้

(1) ขนมหวานคุณปราณี เย็นสุขใจ มีคุณปราณีและคุณนวลจันทร์ เย็นสุขใจ เป็นเจ้าของกิจการ มีการทำขนมหวานอาลัยชาววังละข้าวตู ตัวบ้านเป็นบ้านทรงไทยโบราณอายุราว 150 ปี จากคำบอกเล่าของเจ้าของบ้าน พบว่า ในครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคผ่านบ้านหลังนี้ ทรงทอดพระเนตรเห็นปู่ของคุณนวลจันทร์และคุณปราณี ที่กำลังรดน้ำสวนมันสำปะหลังอยู่หลังบ้าน พระองค์ทรงขอซื้อมันสำปะหลังเพราะมันดูน่าเสวยดี

(2) ขนมหวานบ้านแสงมณี เป็นการของนางเฟื่องฟ้า แสงมณี มีการทำขนมหม้อแกงทองหยอด นักท่องเที่ยวที่มาเยือนที่ร้าน ก็จะได้ซื้อขนมหม้อแกงได้ในราคาส่ง คือ ราคา 25 บาทต่อ 1 ถาด ขนมหม้อแกงซึ่งเป็นสินค้าขนมหวานที่มีชื่อเสียงของเพชรบุรี เหมาะที่จะเป็นที่ระลึก หรือของฝากสำหรับนักท่องเที่ยว

(3) ขนมหวานคุณโป่ง มีคุณวิมล อารมณดี หรือคุณโป่ง เป็นเจ้าของกิจการ โดยมีคุณเจอร์ บุรณพานิช (ประธานชุมชนวัดเกาะ) และคุณจู่ไร บุรณพานิช ช่วยกิจการการทำขนมหวาน โดยร้านขนมหวานแห่งนี้เปิดกิจการมากกว่า 30 ปี ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญคือ คือ วุ้นกรอบ อาลัว โสมนัส กลิบล้ำดาวน

(4) อุตสาหกรรมข้าวเกรียบงา ในแถบชุมชนวัดเกาะมีร้านข้าวเกรียบงา คือร้านทองธรรมชาติ กิจการของคุณเลื่อน ร้านข้าวเกรียบปิ่นแก้ว ร้านทองเหลือง อุดมเพชร ร้านป่าห้วยป่าทองอยู่ ร้าน ส. รุ่งเพชร ไทยถาวร และร้านน้ำเพชร 1-2 ซึ่งการทำข้าวเกรียบงาเดิมเป็นอุตสาหกรรมครอบครัว มักทำในช่วงเวลาว่าง เช่นฤดูทำนาหรือช่วงฝนไม่ตกชุก ข้าวเกรียบจึงกระจายทำในชนบทมีอยู่ทั่วไปด้วยเช่นแถบ บ้านไสภะระดาน โตนดหลาย หนองโสน ไร่เพี้ยยอด บ้านกุ่ม บ้านใหม่ ฯลฯ

3) อาชีพรับราชการ ชาวชุมชนวัดเกาะมีผู้ประกอบการอาชีพรับราชการอยู่ประมาณ ร้อยละ 10 ของประชาชนในพื้นที่ มีทั้งข้าราชการครู ทหาร ตำรวจ เจ้าหน้าที่เทศบาล สาธารณสุข และอนามัย เป็นต้น

4) อาชีพอื่นๆ ชุมชนวัดเกาะมีถนนพานิชเจริญ ถนนมาตยาวัชร์ ตัดผ่านซึ่งถนนสองเส้นนี้เป็นถนนสายหลักของเทศบาลเมืองเพชรบุรีในการคมนาคม และเป็นชุมชนเมืองจึงทำให้มีอาชีพนอกเหนือที่กล่าวมาข้างต้นหลากหลายอาชีพตลอดแนวถนน เช่น ร้านขายยา ร้านขายเครื่องนุ่งห่ม ร้านขายและรับซ่อมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ร้านอาหาร อีกทั้งยังมีการเปิดร้านขายของข้างถนนช่วงเย็น เช่น ร้านขนมหวาน อาหาร ผลไม้ ฯลฯ

4.1.4.2 อาชีพรอง คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนเมืองมีประชากรมากจึงทำให้อาชีพในชุมชนหลากหลาย อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีผู้ประกอบการในพื้นที่ถึง ร้อยละ 30 ของประชาชนในพื้นที่

4.1.5 ลักษณะทางสังคม

4.1.5.1 การศึกษา ประชาชนส่วนมากจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และปริญญาตรีซึ่งส่วนมากจะไปเรียนในสถาบันการศึกษาที่อยู่นอกพื้นที่ ในเขตชุมชนวัดเกาะไม่มีโรงเรียน และสถานศึกษาในพื้นที่ เด็กส่วนมากจะเรียน

4.1.5.2 ศาสนา ประชาชนในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ มีเทศกาลประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีน สังเกตได้จากศาลเจ้าที่มีอยู่คู่ชุมชนมาช้านาน

4.1.5.3 สาธารณสุข การดูแลและให้บริการด้านสาธารณสุขของคนในชุมชนจะมีสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี ที่นำโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตให้คนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการออกกำลังกาย

4.1.6 ลักษณะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

4.1.6.1 ที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดเกาะ เป็นแหล่งบ้านโบราณทั้งไม้ละปูน ซึ่งบางบ้านมีอายุราว 100 กว่าปี เช่นบ้านคุณปราณี บ้านคุณสงเคราะห์

4.1.6.2 ประเพณี

1) ประเพณีสากล กิจกรรที่นิยมคือ ปีใหม่ ตรุษจีน

2) ประเพณีไทย คือ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา วิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา อีกทั้งยังมีการทำบุญทุกวันพระ และรักษาศีลเป็นประจำอีกด้วย

3) ประเพณีท้องถิ่น เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้วแม่น้ำเพชรบุรีมีความอุดมสมบูรณ์ มีระดับน้ำสูง จึงมีประเพณีการทอดกฐินทางน้ำ ซึ่งปัจจุบันประเพณีนี้ได้หายไปแล้ว เนื่องจากมีการสร้างเขื่อนแก่งกระจาน เขื่อนชลประทานมีการผันน้ำออกไปตามคลองชลประทาน ประกอบกับปริมาณน้ำฝนที่น้อยลง ทำให้น้ำในแม่น้ำในเพชรบุรีตื้นเขิน ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ต้องพึ่งพาทางน้ำเป็นหลัก ทั้งการค้าขาย และการคมนาคมขนส่ง ในปัจจุบัน คนส่วนใหญ่หันมาเดินทางทางบกหมดแล้ว

4.1.6.3 ภาษา ชุมชนวัดเกาะใช้ภาษาไทยสำเนียงเพชรบุรีที่เรียกกันว่า ภาษาเพชร ถึงแม้บางบ้านจะสอนลูกหลานให้ใช้สำเนียงภาคกลาง แต่คำบางคำก็ยังเป็นภาษาท้องถิ่นจึงทำให้ จึงทำให้หลายคนในชุมชนวัดเกาะ พูดออกเสียงสำเนียงกลางกับเพชรบุรีผสมกันหรืออยู่ในแนวกึ่งกลาง

4.1.7 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน

เมื่อประมาณ 5 ปีก่อน ชุมชนมีการรวมตัวโดยการเช่าพื้นที่ซึ่งเป็นห้องน้ำเก่าๆ ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ของวัดเกาะแก้วสุทธาราม มาเป็นที่ทำการชุมชนขึ้น ชุมชนรวมตัวขึ้นเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ทางเทศบาลก็ได้มีการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และดูแลวัดเกาะและส่งเสริมเรื่องชุมชนน่ายุทธารามสุขจังหวัดเข้ามาส่งเสริมเรื่องสุขภาพของสมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะคนชราและเด็ก องค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 2 (ชะอำ) เริ่มเข้ามาสำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชน จึงทำให้ปัจจุบันชุมชนวัดเกาะได้มีโครงการต่างๆมากมาย เช่น โครงการส่งเสริมสุขภาพจิต โครงการหน้าบ้านนามอง โครงการผลิตภัณฑ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้จากใยบัว น้ำยาปรับผ้านุ่ม พิมเสนน้ำ ยาหม่อง หมวกที่ผลิตจากขวดน้ำพลาสติกที่เหลือใช้ ฯลฯ ชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนนำร่องเมืองน่ายุทธาราม เมืองท่องเที่ยวชุมชน มีการรื้อฟื้นวิถีชีวิตแบบเก่าๆ ให้กลับคืนมา เป็นภาพชีวิตที่เรียบง่าย และหาชมได้ยากในชุมชนเมือง ประกอบกับการมีทุนทางสังคม ซึ่งก็คือ วัดเกาะแก้วสุทธาราม ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่างๆ โดยผู้นำที่ริเริ่มนั้น ต้องการให้คนรักและห่วงแหนและท้องถิ่นของชุมชนตนเอง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปัจจุบันชุมชนวัดเกาะเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีคนเดินทางมาดูงาน โดยเฉพาะแผนกที่เดินดินของชุมชน ที่เป็นที่สนใจของชุมชนอื่น เมื่อมีคนมาบ่อย ๆ วิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การแต่งกาย ชาวบ้านแต่งตัวดีขึ้นเพราะต้องรับแขก มีการต้อนรับแขกผู้มาเยือนอย่างอบอุ่น ได้มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยพาเที่ยววัด เพื่อให้เยาวชนเกิดความรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตน สภาพชุมชนที่เปลี่ยนไปทำให้อาชีพเก่า ๆ หายไปเพราะไม่สามารถสร้างรายได้ จะมีก็เพื่อเป็นการอนุรักษ์ของเก่าให้มีไว้ ซึ่งปัจจุบันชุมชนวัดเกาะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ หลากหลาย ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษา การท่องเที่ยวหรือด้านอื่นๆ มีดังนี้ดังนี้

4.1.7.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1) แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำเพชรบุรีมีความยาวทั้งสิ้น 230 กิโลเมตร ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ไหลผ่าน อ.แก่งกระจาน อ.ท่ายาง อ.บ้านลาด อ.เมือง และไหลชุมชนวัดเกาะทางทิศตะวันตกของชุมชนยังเป็นเส้นทางในการคมนาคมขนส่งสินค้าต่างๆ ในอดีตที่สำคัญของชุมชนหลังจากที่ได้สร้างเขื่อนแก่งกระจาน เหนือต้นน้ำเพชรบุรี น้ำส่วนหนึ่งได้ผันไปให้กับชาวนาน ทำให้แม่น้ำ

เพชรมีระดับน้ำค่อนข้างตื้นเขิน ทำให้ การคมนาคมส่วนใหญ่หันไปใช้การคมนาคมทางบกแทน และการคมนาคมทางน้ำก็เริ่มหมดไป

2) พรรณไม้ภายในวัดเกาะแก้วสุทธาราม เป็นแหล่งศึกษาพรรณที่น่าสนใจ เพราะภายในวัดนี้มีพรรณไม้หลากหลายชนิด เช่น ต้นมะม่วงอกร่อง ต้นตะโกตัด ต้นโมกต่าง ต้นวาสนา ต้นมากเหลียง ต้นหวายลิง ต้นสลัดโต ต้นชงโค ต้นเข็ม ต้นหลิว ต้นเซอร์ ต้นมะนาวไม่รู้โหย ต้นสามะโลง ต้นไผ่ ต้นอโศกอินเดีย ต้นโกสนตระกูลหวายใบสีแดง ต้นโกสนตระกูลไผ่ใบสีเหลือง ต้นกะลิงปิง ต้นกร่าง ต้นโพธิ์มีมาตั้งแต่ พ.ศ.2277 ต้นกระทุงเจ็ดแฉก ต้นโบทัน ต้นหนามเตย ต้นมังกอสอดหรือชัชมงกล ต้นแก้ว ต้นไข่นา ต้นประดู่กิ่งอ่อน ต้นกระทิง ต้นรัก ต้นสาระ ต้นประดู่ชิงชัน ต้นคูณหรือราชพฤกษ์หรือลมแล้ง ต้นกาหลง ต้นพิกุล ต้นหงอนไก่ ต้นตีนเป็ด ต้นลีลาวดีหรือลั่นทม ต้นชบา ต้นมะลิวัลย์ ต้นอัญชัน ต้นอินทนิล ต้นมะม่วงหินฆวนต์ ต้นขนุน ต้นสนแผลง ต้นบอระเพ็ด ต้นกระถ่อน ต้นกระดังงา ต้นเล็บครุฑ ต้นวิหคสุวรรณค์ ต้นกุมารทองหรือพระอาทิตย์ ต้นพุด ต้นยางแดง ต้นมะกา ต้นกรรณิกา ต้นไทรงาม ต้นปีบ ต้นหมาก ต้นสาวหลง ต้นสัตตบัน ต้นฟ้าทะลายโจร ต้นเศรษฐีเงินล้าน ต้นข่อย ต้นสาเก ต้นส้มโอ ต้นสมอ ฯลฯ สิ่งที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งคือ ต้นสมอที่อยู่ภายในบริเวณกุฏิของพระอาจารย์ผูก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระราชดำเนินชลมาทางน้ำมาเสด็จแวะขึ้นทำนุที่วัดเกาะแก้วสุทธาราม ทรงเก็บผลสมอจากต้นเสวย แล้วทรงตรัสว่าสมอต้นนี้อร่อยดี จึงเป็นตำนานที่เล่าสืบกันว่า มีรสอร่อย

4.1.7.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนา

1) วัดเกาะแก้วสุทธาราม วัดเกาะแก้วสุทธาราม ตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ชาวบ้านเรียกกันว่า "วัดเกาะ" เพราะสถานที่ตั้งวัดแต่เดิมมีทางน้ำไหลผ่านรอบด้าน ซึ่งครองทางด้านทิศเหนือของวัดจะมีน้ำไหลผ่านเฉพาะ ฤดูฝน ไหลไปบรรจบท่าคลองวัดเกาะที่วัดปากน้ำ (ปัจจุบันวัดนี้ร้างไปแล้ว) จะตื้นเขินในฤดูแล้ง แต่ต่อได้มีการสร้างโรงสีขึ้น โรงสีก็ทิ้งกลบลงสู่คลอง จนทำให้หน้าตื้นเขินจนเกินไป ประจวบกับกาลเวลาอันยาวนานจนทำให้เปลี่ยนแปลงทางกายภาพไปจนปัจจุบันจึงไม่เหลือเค้าเป็นเกาะ จากหลักฐานโบราณวัตถุสถานที่พบในวัด สันนิษฐานได้ว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย วัดเกาะแก้วสุทธาราม มีสิ่งที่น่าสนใจ ดังนี้

(1) พระอุโบสถ ลักษณะของจิตรกรรม เป็นสีฝุ่น เขียนสีบางเบา สภาพยังสมบูรณ์ จะมีชำรุดบ้างเพียงตอนล่าง กรมศิลปากรได้มาสำรวจตรวจสอบ อาบน้ำยา และจดทะเบียนเป็นสมบัติของชาติ สมัยพระครูเพชรโรดมคุณ (หลุย สุวณฺโณ) เรื่องที่เขียนเป็นพุทธประวัติ หมุนนักสิทธวิทยาธร และไตรภูมิ การลำดับภาพ เขียนเต็มผนังด้านข้างทั้ง 2 ด้าน ตอนบนสุดเขียนเป็นรูปหมุนนักสิทธวิทยาธร ประนมหัตถ์ถือดอกไม้วางกายอย่างคนต่างชาติ หลายชาติหลายภาษาในสมัยอยุธยาตอนกลางเขียนเป็นรูปเจดีย์บรรจุอยู่ในโครงรูปสามเหลี่ยมหยักเป็นพื้นปลา ตามแนวผนังมีรูปฉัตรคั่นระหว่างรูปสามเหลี่ยม ได้ฉัตรเขียนรูปพุทธประวัติตอนสำคัญ ๆ บนผนังด้านทิศเหนือ เรียกว่า "สัตตมหาสถาน" คือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเสวยวิมุตติสุข 7 แห่ง ผนังด้านทิศใต้เรียกว่า "อัฐมหาสถาน" คือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า 8 แห่ง ตอนล่างของภาพพุทธประวัติเขียนเป็นรูปฝรั่งชี่ม้า เป็นพระญี่ปุ่น พระฝรั่ง และคนจีน ผนังหุ้มกลองทิศตะวันออก เขียนเป็นรูปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และวิมานเป็นชั้น ๆ และได้เขียนกลุ่มดาวฤกษ์ไว้ถึง 27 กลุ่ม เริ่มด้วยกลุ่มดาวอัศวิน (ดาวม้า) ไปสิ้นสุดด้วยกลุ่มดาวเรวดี (ดาวประตะเพียน) ผนังด้านหลังพระประธานเขียนภาพมารผจญ คุณค่าของจิตรกรรม ศิลปินได้เตรียมพื้นผนังไว้อย่างดีเยี่ยม เรียบ แน่น และแข็ง เขียนระบายภาพด้วยสีแดง ดำ และเขียน ภาพเจดีย์เป็นแบบอยุธยาตอนปลาย ที่องค์ระฆังเจาะเป็นซุ้มไว้ พระพุทธรูป องค์พระเจดีย์ระบายสีบางเบา เน้นลายเส้นชัดเจน ต่างกันทุกองค์เจดีย์ ภายในกรอบสามเหลี่ยม

ระบายด้วยสีแดงออกกล้า เห็นรอยฝีปร่างป้ายไปมา ดูไม่เรียบเนียนองค์เจดีย์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น องค์ประกอบของภาพ ถ้าดูโดยรอบในแต่ละช่วงของเจดีย์จัดว่างามมาก ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะเป็นผลงานชิ้นเอกแห่งหนึ่งของเพชรบุรี ภาพเขียนในลักษณะนี้มีเพียงแห่งเดียว ไม่มีแห่งใดเหมือน ที่สำคัญมีจารึกบอกปีที่เขียนไว้เป็นปี 2277 ทำให้ทราบว่าจะวาดขึ้นในตอนปลายสมัยอยุธยา และโดยเฉพาะภาพวาดพระฝรั่งในสมัยนั้น แต่งตัวอย่างพระไทย แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องในชนบประเพณีของชาวต่างประเทศในสมัยอยุธยา ขณะนั้นด้วย ลักษณะเด่นของจิตรกรรมวัดเกาะ คือ เป็นจิตรกรรมสมัยอยุธยาที่แสดงให้เห็นรูปแบบ ลักษณะสีและ องค์ประกอบและเทคนิคของจิตรกรรมสมัยอยุธยาอย่างชัดเจน เช่น การใช้สีอ่อน การใช้สีไม่มากสี คือแดง ดำ ขาว เหลือง ลงพื้นด้วยสีขาว ต่อมาจึงเขียนบนพื้นสีเข้ม การลงสีใช้สีแก่ อ่อน โดยใช้น้ำเป็นตัวผสม จิตรกรรมที่วัดเกาะยังแสดงให้เห็นอิทธิพลและวิวัฒนาการของศิลปะทั้งด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและลวดลายเครื่องประดับ เช่น ลวดลายไม้จำหลัก ลายปูนปั้น ลายผ้า ลายฉัตร สะท้อนจากภาพเจดีย์และฉัตร ที่ลวดลายมิได้ซ้ำกัน เลย โดยเฉพาะเจดีย์ได้เห็น รูปทรง เจดีย์ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงเครื่องมีลวดลายประดับงดงาม อีกทั้งเรื่องพุทธประวัติหลายตอน ได้แก่ อัญมุธมหาสถาน สัตตมหาสถาน ตอนมารผจญที่ประทับรอยพระบาท ตอนเสด็จดาวดึงส์ ตอนอภิเษก ตอนพบเทวทูตทั้งสี่ ตอนปรินิพพาน นอนพระมหากัสสปะถวายสักการะถวายพระเพลิง และแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ ภาพอดีต พระพุทธเจ้า 24 พระองค์ที่ต่างจากที่อื่น ซึ่งส่วนใหญ่มักเน้นเกี่ยวกับเหตุการณ์ มักเป็นภาพประสูติ วิวาหมงคล ออกมหาภิเนษกรมณ์ แต่ที่วัดเกาะแสดงอัญมุธมหาสถาน กับสัตตมหาสถาน เป็นการเน้นในแง่การบำเพ็ญบารมีธรรม ปรัชญาความคิด มีภาพเหตุการณ์น้อย การจัดวางองค์ประกอบภาพในแนวตั้ง โดยใช้ทรงของเจดีย์และฉัตรสลับกันแล้วมีกรอบทรงสามเหลี่ยมครอบ ทำให้เกิดเป็นแนวเส้นทรงสามเหลี่ยมซ้อนกันสองชั้นอยู่ต่อเนื่อง กันเป็นหยักฟันปลาใช้เป็นเส้นเทาแบ่งภาพ ใช้วิธีนี้แบ่งผนังด้านข้างทั้งสองด้านให้เหมือนกัน จึงเกิดความสมดุลให้จังหวะสม่ำเสมอ งามตา ช่องว่างระหว่างเจดีย์และได้ฉัตร บรรจุ เรื่องราวพุทธประวัติ ช่องว่างระหว่างยอดเจดีย์และยอดฉัตรเขียนภาพวิทยารขนาดค่อนข้างใหญ่ เป็นการวางองค์ประกอบภาพที่มีลักษณะเฉพาะตัวแม้ว่ามีลักษณะเฉพาะแต่ก็มีลักษณะร่วมกับจิตรกรรมร่วมสมัยเช่นกัน การวางภาพยาวตลอดผนัง การค้นภาพไม่เขียนติดกันเป็นพืด การวางเจดีย์เป็นรูปตั้งแบบเดียวกับวัดปราสาท นนทบุรี วัดช่องนนทรี กรุงเทพฯ ส่วนการจัดวางกลุ่มตัวภาพ การใช้สีที่แตกต่างกัน ทำให้แยกองค์ประกอบได้ง่ายและติดตามภาพได้ดีแม้ว่าภาพจะรวมกันแน่น การเขียนตัวภาพ เขียนแบบเรียบง่าย บางแห่งใช้การตัดเส้นรูปนอกเท่านั้น ทำให้ชวนมอง ช่องว่างระหว่างเจดีย์กับฉัตร เป็นพื้นขาว นอกจากเขียนภาพวิทยาร ผนังที่ว่างเขียนลายเมฆ ซ่อตอกไม้ ลายตอกไม้ร่วง พื้นหลังเจดีย์เป็นสีแดง เส้นสีเทาเป็นสีครีမ်พลัว คล้ายวัดใหญ่ สะท้อนความเข้าใจในเรื่องพุทธศาสนาของคนในยุคนั้น สะท้อนสภาพสังคมบางส่วน ความเป็นไปของวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่น ขุนนาง ชาวบ้าน เป็นต้น รวมไปถึงการแต่งกาย ทรงผม การละเล่น แทรกภาพชาวต่างชาติไว้มาก ทั้งชาติตะวันตกและตะวันตก โดยเฉพาะชาติตะวันตก ซึ่งสมัยกรุงศรีอยุธยา มีชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาติดต่อเป็นจำนวนมาก เมืองเพชรบุรีนับเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในสมัยอยุธยาทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองทางด้านเศรษฐกิจนับเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งเป็นเมืองที่อยู่ในเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและเส้นทางเดินเรือ โดยเฉพาะอยู่ในเส้นทางที่จะผ่านไปยังเมืองมะริด เมืองสำคัญในสมัยอยุธยา ทำให้มีพ่อค้าวาณิช นักเดินทางต่างชาติ ต่างภาษาผ่านเข้ามาอย่างมากมายจึงได้สะท้อนออกมาในงานจิตรกรรมดังเช่นที่วัดเกาะนี้ สะท้อนให้เห็นว่าคนในยุคนั้นมองคนต่างชาติอย่างไร เป็นส่วนหนึ่งของงานศิลปะที่หลงเหลืออยู่ สะท้อนให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมืองที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความศรัทธาอย่างแรงกล้าในพุทธศาสนา การเขียนบรรยายภาพว่าแบบว่าเป็นภาพอะไร ไม่มีการเขียนภาพพร้อม น่าจะมีการเขียนในยุค

กลังแต่น่าจะนานมาแล้ว เนื่องจากคำบรรยายภาพบางภาพที่ทับลงไปตำแหน่งเส้นลื่นเทาที่ลบลื่นไป น่าจะมีการซ่อมมาหลายครั้ง

(2) พระวิหาร พระวิหารของวัดเกาะตั้งอยู่ทางด้านเหนือของอุโบสถ เป็นอาคารทรงไทยก่ออิฐถือปูน ขนาด 4 ห้อง สร้างด้วยแบบแผนเช่นเดียวกับอุโบสถ แต่มีลักษณะ เรียบง่ายมากกว่า ลักษณะของฐานวิหารอ่อนโค้งมากกว่าฐานอุโบสถ มีเสาย่อมุมรับมุขทั้งด้านหน้า และด้านหลัง หัวเสาเป็นข้อแครงรูปปูนปั้นที่มุขด้านหลังมีเจดีย์ขนาดเล็ก ทรงจอมแหแปดเหลี่ยมตั้งอยู่ 1 องค์ มีประตูเฉพาะด้านหน้าเพียงประตูเดียว ผนังด้านหลังปิดทึบ ผนังด้านข้างเจาะช่องหน้าต่าง ด้านละ 1 บาน (สันนิษฐานว่าสมัยก่อนยังไม่มีการเจาะเพ็ญจะมาเจาะเป็นหน้าต่างสมัยหลัง) หลังคามุงด้วยเกล็ดกระเบื้องดินเผาปลายแหลม หลังคาลาด 1 ชั้น มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันเรียบไม่มีลวดลายภายในประดิษฐาน พระประธาน สลักจากหินทรายแดง ปูนปั้นลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย ด้านหน้ามีสาวกยืนประคองอัญชลี อยู่ ข้างละ 1 องค์ และมีพระพุทธรูปอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่ง วิหารแห่งนี้เคยบูรณะมาแล้วในปี พ.ศ.2519 (การตั้งชื่อ สันนิษฐานสำหรับวิหารแห่งนี้เดิมอาจจะเคยเป็นอุโบสถมาก่อนในสมัยอุทอง แต่ต่อมามีการสร้างอุโบสถอีก หลังหนึ่งขึ้นจึงเปลี่ยนเป็นวิหาร เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปที่สำคัญ การสันนิษฐานว่าโบราณสถานแห่งนี้ อาจจะเป็นอุโบสถมาก่อนสันนิษฐานจากการที่มีทางเข้าออกประตูเดียว หรือที่เรียกว่าอุโบสถมหาอุด

(3) เจดีย์ประธานหน้าอุโบสถหรือเจดีย์ทรงเครื่อง เจดีย์ประธานหน้าหน้า อุโบสถหรือเจดีย์ทรงเครื่อง ตั้งอยู่ด้านหน้าระหว่างอุโบสถกับวิหาร ตามคตินิยมของการสร้างอุโบสถสมัย อยุธยาตอนปลาย แต่เดิมมีเจดีย์อยู่แล้วขนาดเล็ก พระครูเพชรโรยมคุณ (เหลื่อม จนทโชโต) เจ้าอาวาสลำดับ ที่ 4 สร้างเสริมเจดีย์องค์ใหญ่ครอบเจดีย์องค์เล็ก เพื่อบรรจุพระบรมธาตุปี พ.ศ. 2468 มีลักษณะเจดีย์ ทรงเครื่องทำนองเดียวกับ เจดีย์ทรงเครื่องวัดบ่อม คาดว่าคงบูรณะพร้อมกันรวมทั้งช่างฝีมือเหมือนกับคน เดียวกัน องค์ระฆังตกแต่งด้วยสังวาลมีมาลัยร้อยสลักกัน ที่ฐานองค์ระฆังตกแต่งด้วยกระจังเจิมล้อมรอบ ได้ กระจังเป็นลายหน้ากระดาน รองรับด้วยบัวจงกลองค์เจดีย์เป็นมาลัยเถา ฐานเจดีย์เป็นกำแพงแก้ว มีบันได ขึ้นเหมือนกับเจดีย์ประธานวัดยาง ส่วนบัลลังก์ย่อมุมไม้สิบสอง เหนือบัลลังก์มีชุ่มจะนำ และเสาทหารสลักกัน เหนือขึ้นไปทำเป็นบัวลูกแก้วขึ้นไปจรดถึงปลีและหยดน้ำค้าง

(4) เจดีย์ราย ของวัดเกาะอยู่ทางทิศเหนือของวิหารมีเจดีย์รายอยู่ 4 องค์ ขนาดต่างกันตามลำดับ ตามคตินิยมแบบอย่างศิลปะประเทศอียิปต์ รูปแบบของเจดีย์แบ่งออกเป็นคู่ๆ ลักษณะเจดีย์แตกต่างไปจากเจดีย์อื่นๆของจังหวัดเพชรบุรี คล้ายกับเจดีย์ทรงสูงในถ้ำเขาหลวง คู่แรก นับ เริ่มต้นจากทางทิศตะวันออกองค์แรกมีขนาดใหญ่กว่าองค์ที่สองแต่รูปแบบเหมือนกันเป็นเจดีย์ทรงสูง มีบัลลังก์แปดเหลี่ยมไม่มีเสาทันมีฉัตรหรือบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปเหนือบัลลังก์จนถึงปลี องค์ระฆังกลม และผายเหมือนกับได้รับการบูรณะ องค์เจดีย์กลมตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยม รูปแบบบ่งบอกถึงศิลปะอยุธยา และสุพรรณภูมิหรือที่เรียกว่า ศิลปะสมัยอุทอง คู่ที่สอง มีขนาดเล็กกว่าสององค์แรก และองค์สุดท้ายด้านทิศ ตะวันตกเล็กสุด เจดีย์ทั้งสององค์มีบัลลังก์กลม ไม่มีเสาทัน มีบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปเหนือบัลลังก์จนถึงปลี ลักษณะเช่นนี้เป็นรูปแบบศิลปะสมัยอุทอง องค์ระฆังสั้น เกือบเป็นรูปทรงกระบอกรองรับด้วยบัวลูกแก้วตั้งอยู่ บนฐานกลมเจดีย์ดังกล่าวนี้มีการบูรณะซ่อมแซม เมื่อ พ.ศ. 2512 เจดีย์ทั้ง 4 องค์นี้ตั้งอยู่บนพื้น สีเหลี่ยมผืนผ้ายาวตลอดคงเป็นพื้นเขื่อนใหม่เพื่อหนีน้ำท่วมมากกว่า เจดีย์รายอีกด้านหนึ่งอยู่ด้านหน้าวัด เกาะ หลังแนวกำแพงประตูวัดและอยู่ด้านหน้าของเจดีย์ประธานหรือเจดีย์ทรงเครื่อง เป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นใน สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศพร้อมกับการบูรณะวัดเมื่อ พ.ศ. 2277 รูปทรงเจดีย์ราย ถอดแบบมาจาก ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ และเป็นเจดีย์แม่แบบให้กับเจดีย์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ดังเช่น เจดีย์วัดไผ่

ล้อม และเจดีย์รายวัดยาง เป็นต้น ในด้านความงามต้องยกนิ้วให้ รูปทรงจอมแห สูงเพรียวสมส่วน เป็นเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองตั้งแต่บัลลังก์จนถึงฐาน ซึ่งเป็นฐานสิงห์ มีบัวรองรับองค์ระฆังใต้เชิงบาตร และมีฉัตรซ้อนขึ้นไปจนถึงยอดปลี ทุกๆ ส่วนความละเอียดประณีตมาก มิใช่เฉพาะรูปทรงที่สวยงามเพียงอย่างเดียว ใกล้ติดกันนั้นมีเจดีย์ฐานกลมทรงสูง องค์ระฆังเรียวยาว มีสายสังวาลรอบองค์ระฆังที่เชิงบาตรมีบัววงกลรองรับ ฐานเจดีย์เป็นฐานปัทม์ รูปทรงสวยงามจริงๆ แม้จะมีการบูรณะขึ้นใหม่ก็ตาม องค์เจดีย์แบบนี้จัดอยู่ในรูปแบบหนึ่งของศิลปะอยุธยาตอนปลาย สมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เจดีย์ต้นแบบที่มีรูปทรงงดงาม เจดีย์อีกด้านหนึ่งเป็นเจดีย์เก่า ตั้งอยู่ด้านข้างอุโบสถทางทิศใต้เชื่อว่าได้มีการบูรณะขึ้นใหม่ รูปทรงเจดีย์เป็นทรงจอมแหแบบแท้ องค์ระฆังเตี้ยเกือบเป็นรูปทรงกระบอก เหนือบัลลังก์ก็มีบัวลูกแก้วซ้อนขึ้นไปจนถึงปลีองค์เจดีย์เป็นบัวลูกแก้วซ้อนสามชั้น ตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยม พิจารณารูปแบบแล้วคล้าย อิทธิพลศิลปะปาละรุ่นแรก ของอินเดีย

(5) ศาลาการเปรียญ ลักษณะเป็นเรือนโถงทรงไทย เจ้าอธิการโณม สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2431 ที่คอสองและฝ้าปึกนก มีภาพจิตรกรรมสีฝุ่นบนแผ่นไม้ เรื่อง พระปฐมสมโพธิกถา เวสสันดรชาดก และภาพธรรมชาติสัตว์ป่า เพดานประดับด้วยไม้จำหลักลายดาวล้อมเดือนบนพื้นแดงมุมเพดานเป็นลายไก่อ้า ชื่อ คาน และเสา ประตูห้องสองชาดลายน้้ากระดานและพุ่มข้าวบิณฑ์ ฝ้าปึกนกบางส่วนปรุลายทองลายพุดตานใบเทศ ทางด้านทิศตะวันตกและตะวันออกมีศาลาสกัต์ด้านละหนึ่งหลังซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างเพิ่มเติมขึ้นในภายหลังดังมีจารึกบอกปีการสร้างที่ลายหน้าจั่วของศาลาสกัต์ด้านทิศตะวันออกระบุ พ.ศ.2457 ภายในยังมีศิลปะอันล้ำค่าอีกชิ้นหนึ่งคือ ธรรมาสน์วัดเกาะ ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2465 จากคำบอกเล่าว่า เป็นฝีมือของพระอาจารย์ยอด พระอาจารย์หลุย ช่างลิ และช่างกลิ้ง ร่วมกัน จำหลัก กล่าวกันว่า เป็นกลุ่มช่างวัดเกาะ ภายในยังมีผลงานทางศิลปะชิ้นเอกอีกชิ้นหนึ่งนั่นก็คือคือ ธรรมาสน์วัดเกาะ ซึ่งกล่าวได้ว่า มีความสวยงามเป็นเลิศ และเป็นแม่แบบของธรรมาสน์ อีกหลายแห่งในจังหวัดเพชรบุรี เริ่มต้นด้วยคูหาซึ่งโดยปกติทุกวัดแทบจะว่าได้ มักแกะสลักหรือจำหลัก เพียงด้านหน้าด้านเดียว แต่คูหาธรรมาสน์ของวัดเกาะแกะสลักทั้งสองด้าน ด้วยฝีมือของบรมครูช่างจริง ๆ แกะสลักเป็นรูปเทวดาถือพระขรรค์ล้อมด้วยลายกนก ส่วนกระฉิงมุม นับว่าแปลกไปจากธรรมาสน์อื่น ๆ อีกเหมือนกัน เพราะตรงช่วงของมุม แกะสลักเป็นลายกนกเปลวสามตัว ยื่นออกมาจากตัวกระฉิง เพิ่มความงดงามให้กับธรรมาสน์มากทีเดียว และตรงล่องถุน แกะสลักเป็นภาพลอยตัว ในไม้กระดานแผ่นเดียว แล้วประดับด้วยกระจกลีเหมือนกับล่องถุนของธรรมาสน์วัดชีวีประเสริฐ ความงดงามอีกอย่างหนึ่งที่ต้องกล่าวถึง นั่นก็คือ คันทวย ซึ่งแทนที่จะใช้คันทวยแบบสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นตามที่นิยมกัน หรือที่เรียกว่า คันทวยรูปดอกบัว นำเอารูปแบบของคันทวยศาลาการเปรียญที่วัดใหญ่สุวรรณารามมาใช้เรียกว่า คันทวยหน้าตักแดน ต่างกันตรงที่ย่อส่วนและปิดทองเท่านั้นเอง นำเสียดายที่ไม่ได้เป็นความงดงามของธรรมาสน์เต็มรูปแบบ เพราะครุฑที่แกะสลักประดับเอาไว้ตรงมุมของธรรมาสน์ช่วงระหว่างย่อมุมของล่องถุนทั้ง 4 ด้าน ได้ถูกขโมยไป พร้อมกับเสื่อที่รองรับหัวนาคเชิงบันไดทางขึ้นธรรมาสน์ การได้ชมธรรมาสน์วัดเกาะแก้ว มิเพียงแต่ได้ชมธรรมาสน์เท่านั้นยังได้ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนประดับไว้ บริเวณคอสอง เพดานเฉลียงและที่คูหา ตลอดจนความสวยงามของศาลาการเปรียญที่ชื่อแปและเสา ได้เขียนลายทองตกแต่งเอาไว้อย่างวิจิตรพิสดาร ธรรมาสน์วัดเกาะ นับเป็นศิลปกรรมอันล้ำค่าของจังหวัดเพชรบุรีที่สามารถจะวัดกับใครๆ ได้อย่างเต็มปากอีกแห่งหนึ่ง น.ณ ปากน้ำ ยังเคยเอ่ยปากชมว่า “บนศาลาการเปรียญมีธรรมาสน์ช่างสมัยรัตนโกสินทร์อันหนึ่งนับเป็นธรรมาสน์ที่สวยงามอันที่สองเพชรบุรีเทียบฝีมือกับธรรมาสน์ สมัยอยุธยาที่วัดใหญ่สุวรรณารามแล้วที่โน่นทรวดทรงดีแต่อ่อนแอ แต่ที่นี้ประดับประดาเหลือเกิน เรื่องกนกต้องยกให้เป็นยอดงามพอดี โฉนดศิลปะต้องถือว่าวัดเกาะดีกว่า นำเสียดาย ครุฑ 4

มุม ตรงฐานถูกคนร้ายถอดเอาไปเสียแล้ว มิฉะนั้นก็จะมีสง่าราศียิ่งกว่านี้" (น.ณ ปากน้ำ เทียวชมศิลปะ 2512)

(6) พิพิธภัณฑ์ของวัดที่จัดแสดงโบราณวัตถุประเภท พระพุทธรูป สมุดข่อย เครื่องลายคราม เครื่องเบญจรงค์ และเครื่องสังเคด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงถวายในงานพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช อันเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนวัดเกาะแก้วสุทธาราม เป็นโบราณสถานของชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 3 เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2497 และเล่ม 101 ตอนที่ 27 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2527 ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์วัดเกาะแก้วสุทธาราม ยังไม่เปิดให้เข้าชม

(7) ศาลามเหศวร(ศาลาท่าน้ำ) อยู่ด้านหลังของวัดทางทิศตะวันตก ติดกับริมฝั่งแม่น้ำเพชร มีบันไดปูนทางขึ้นจากแม่น้ำ (จากบันไดของพระวิหารเสียน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน บันไดที่เก่า ศาลามเหศวรหลังนี้ สร้างขึ้นสมัยพระอริการดิษ เจ้าอาวาสวัดเกาะองค์ที่ 2 (พ.ศ. 2400-2422) สร้างขึ้นเพื่อถวายเจ้านายต่างกรมพระนาม กรมหมื่นมเหศวร เมื่อสร้างเสร็จจึงตั้งชื่อศาลาตามพระนามว่า ศาลามเหศวร) ในสมัยพระอริการยิด (พระครูญาณวิชัย) เจ้าอาวาสองค์ที่ 5 ได้บูรณะ เมื่อ พ.ศ. 2472 ศาลาท่าน้ำมเหศวร เป็นศาลายกพื้น หลังคา ลด 2 ชั้น มีช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ หน้าบันแกะสลักไม้ โดยใช้ลายพุ่มข้าวบิณฑ์เป็นหลัก เรียงสลักซ้ำๆ กัน ลวดลาย จำหลักหน้าบันศาลาทองสองด้านเหมือนกัน รูปทรงศาลากลางดงามมาก ฝีมือประณีต มีพนักพิงโดยรอบ และพนักพิงเป็นลูกกรงกลึงด้วยไม้ ลักษณะลูกมะหวด ตลอดพนักพิง ตรงช่องระหว่างเสาเว้นเป็นช่องสี่เหลี่ยมทึบเอาไว้สอดช่อง ภายในช่องแกะสลักเป็นรูปดอกพุดตานฉลุโปร่ง แล้วล้อมกรอบเป็นช่วงๆ ซึ่งให้เห็นถึงความพยายามและความตั้งใจของช่างในสมัย ก่อนได้เป็นอย่างดีรูปแบบศาลามเหศวรหลังนี้ เป็นแบบของสกุลช่างเพชรบุรีโดยแท้และเป็นแบบอย่างให้กับศาลารุ่นหลังสืบต่อมา จากศาลาท่าน้ำมเหศวร สามารถมองเห็นศาลาท่าน้ำอีกหลังหนึ่งทางทิศใต้

(8) หอระฆังหลังใหม่ หอระฆังหลังใหม่อยู่ระหว่างศาลาสักตของศาลาการเปรียญทางทิศตะวันตก สร้างใน พ.ศ.2483 สมัยพระครูเพชรโรดมคุณ (หลวงพ่อดุลย์ สุวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดเกาะองค์ที่ 6 โดยเห็นว่า หอระฆังหลังเก่าชำรุดทรุดโทรมจึงสร้างขึ้นมาใหม่ ส่วนหอระฆังหลังเก่ายังคงรักษาเอาไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาสืบต่อไป กล่าวได้ว่าหลวงพ่อดุลย์ มีสายตาอันกว้างไกล ทั้งนี้มอบให้ นายช่างเล้ง เขยสุวรรณ เป็นผู้ออกแบบและให้ นายช่างชังก่อสร้าง หอระฆังหลังใหม่นี้เป็นสถาปัตยกรรมเรือนยอดที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่า แม้จะเป็นชิ้นงานรุ่นใหม่อายุเพียง 60 ปีเศษ แต่ก็เป็งานฝีมือที่มีความวิจิตรบรรจงนับแต่รูปทรง ซึ่งกะทัดรัด สมส่วน น่าจะรับอิทธิพลมาจากธรรมเนียมในศาลาการเปรียญ รูปลักษณะเป็นบุษบกยอดแหลมทรงมงกุฎ ฐานสิงห์ ซึ่งมีน้อยมาก ส่วนใหญ่ยอดปราสาทหรือเจดีย์ทั้งนั้น มุมได้เครื่องยอดมงกุฎปั้นรูปครุฑลอยตัว แบกรับไว้ และมีบันแถลงลด 2 ชั้น ช่อฟ้าตกแต่งเป็นพิเศษไม่ใช่โคลนขึ้นเรียบๆเหมือนช่อฟ้าทั่วไป แต่มีรักร้อยประดับขึ้นไปจนถึงปลายงอนของช่อฟ้า หางหงส์บันเป็นเศียรพญานาคแทน รวมไปถึงคันทวยก็เป็นรูปนาค อิทธิพลอยุธยาตอนปลายรูปทรงเดียวกันกับคันทวยหอไตรวัดระฆัง กรุงเทพมหานคร หอระฆังวัดเกาะ จึงเป็นสถาปัตยกรรมไทยที่น่าสนใจและเป็นคุณค่ามรดกไทยอีกชิ้นของจังหวัดเพชรบุรี

(9) หอระฆังหลังเก่า ตั้งอยู่ทางประตูทางขึ้นด้านหลังกุฏิ เยื้องศาลาท่าน้ำมเหศวร ไปทางทิศใต้เพียงนิดเดียว เข้าใจว่าเป็นหอระฆังหลังเก่าสร้างขึ้นพร้อมวัดเกาะ ทุกอย่างอยู่ในสภาพเดิม เพียงแต่ตกแต่งทาสีใหม่ เทพื้นปูนซีเมนต์ให้สูงขึ้นและอยู่ตรงนั้นมาตลอด รูปทรงหอระฆังเป็นแบบหอกลอง มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ สร้างด้วยไม้ทั้งหมด ยกพื้นสองชั้น มีระเบียงลูกกรงเป็นเสาดะลุ (แบบเพนียดคล้องช้าง) คล้ายกับเพนียดคล้องช้าง ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุง

ศรีอยุธยาตอนปลาย ปลายเสามีหัวเพื่อความสวยงามและรับรองลูกกรงให้แข็งแรง หน้าบันหอรขังแกะสลักด้วยไม้ ไม้ลิกนิก ลวดลายเรียบง่าย แยกลายด้วยนกคาบและหน้าสิงห์ ลักษณะตัวลายเหมือนกันทั้งสองด้าน จุดเด่นหอรขังอยู่ที่ช่อฟ้า เป็นแบบอยุธยาโดยเฉพาะมีเพียงไม่กี่แห่งในจังหวัดเพชรบุรี ตรงส่วนปากงุ้ม คว่าลงเรียกกันว่าช่อฟ้าปากครุฑ ซึ่งหอรขังหลังนี้สร้างในสมัยพระครูเหลื่อม เป็นเจ้า อาวาสวัด (ซึ่งเจ้าอาวาสทุกองค์นั้น ล้วนมีฝีมือแบบสกุลช่างเมืองเพชรด้วยกันทั้งสิ้น) แต่ในจังหวัด เพชรบุรีมักนิยมเรียกกันว่า ช่อฟ้าเล็บเหยี่ยว หรือ ช่อฟ้าหน้าคว่า ส่วนใหญ่ช่อฟ้าที่พบเห็นในจังหวัดเพชรบุรี เป็นช่อฟ้าปากหงส์ หรือจังหวัดเพชรบุรี เรียกว่าช่อฟ้าหน้าพรหมณ์ หรือจะเรียกว่าช่อฟ้าหน้าหงายตามลักษณะของรูปทรง รูปทรงช่อฟ้าที่สวยงาม ต้องมีลักษณะ เหมือนไก่กำลังโก่งคอขัน ถือว่าช่อฟ้านี้ได้สัดส่วนและงดงามนับว่าหอรขังหลังนี้เป็นสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของวัดเกาะ จังหวัดเพชรบุรี บ่งบอกอายุของวัดเกาะได้อย่างเด่นชัด

(10) ชุมประตูดัดเกาะด้านทิศเหนือ เป็นประตูทางเข้าวัดเกาะ เป็นประตูทางเข้าวัดเกาะอีกทางหนึ่ง เสมือนบอกให้ทราบถึงตำแหน่งที่อยู่ของวัดเกาะ เพื่อการประชาสัมพันธ์โดยตรงและเป็นทางเข้าไปสู่ตลาดหน้าวัดเกาะ ผ่านประตูชุมเข้าไปจะเห็นตลาดหน้าวัดเกาะ เดินผ่านชุมประตูเดินเลาะไปทางขวามือ เพราะรถยนต์เข้าไปไม่ได้ และเมื่อผ่านห้องแถวก็จะเห็นประตูเหล็ก เปิดไว้เพียงบานเดียว สำหรับผู้คนเดินเข้าไปชุมประตูดัดเกาะนี้ สร้างในสมัย พระอริการเสียน เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ปีพ.ศ.2533 จัดอยู่ในประเภทชุมประตูสมัยนิยม ซึ่งระยะหลังนี้ทุกวันนี้จะนิยมสร้างประตูทางเข้าวัด และบอกชื่อวัดไว้ที่ชุมประตูนั้นด้วย ส่วนรูปทรงและขนาด ขึ้นอยู่กับรสนิยมเจ้าอาวาสรวมทั้งปัจจัยทุนทรัพย์เป็นสิ่งสำคัญ รูปทรงของชุมประตูดัดเกาะ เป็นชุมประตูมีจั่วทรงสูงยอดแหลม ซ้อนสองชั้น หน้าบันชุมประตูด้านหน้าประดับด้วยลายปูนปั้น ลายเปลว ทาสีทองล้อมพระพิฆเนศสีกร ประทับบนแท่นเหนือป้ายชื่อวัด หน้าบันด้านหลังประดับด้วยลายก้านขดลวดล้อมเอราวัณ ด้านข้างของเอราวัณทั้งซ้ายขวามีเทพอัปสรถือฉัตร ใต้หน้ากระดานฐานจั่วเป็นชุมคูหา ประตู ทำลักษณะคล้ายหน้าถ้ำบังเหนือหน้าถ้ำบังขึ้นไปของด้านหน้าจารึกผู้บริจาคสร้างและปี พ.ศ. ด้านหลังใช้ลายก้านขดประดับในพื้นที่ว่าง ฝีมือในการออกแบบชุมประตูนี้ เป็นผลงานของคุณชุม สุวรรณช่าง ตระกูลช่างศิลป์เมืองเพชรอีก ตระกูลหนึ่ง ช่างละเอียด วงษ์ประภารัตน์ เป็นผู้ก่อสร้างผลงานเช่นนี้เป็นผลงานชิ้นสุดท้ายของคุณชุม สุวรรณช่าง ก่อนเข้าวัดเกาะจะมีชุมประตูอยู่อีก 2 ชุม

(11) ชุมประตูหน้าวัดเกาะ ตั้งอยู่ด้านหน้าอุโบสถทางทิศตะวันออก มีอยู่ 2 ชุมประตู คือ ทางทิศใต้และทิศเหนือ บริเวณด้านหน้าของชุมประตูทั้งสองข้างทำเป็นตลาด เปิดขายสินค้าในช่วงเวลาเย็น แนวสัดขของชุมประตูทั้งสองด้านปลูกเป็นห้องแถว ชุมประตูดัดเกาะ เป็นสถาปัตยกรรมเรือนยอด เชื่อว่าได้รับอิทธิพลจาก ชุมประตูวัดใหญ่สุวรรณาราม เนื่องจากรูปแบบเดียวกัน ผิดกันที่รูปทรงและรายละเอียดเท่านั้น ชุมประตูดัดใหญ่ สุวรรณาราม รูปทรงดูจะแข็งแรงมั่นคงกว่า ส่วนชุมประตูดัดเกาะรูปทรงเพรียวงาม หากจะเปรียบเทียบกันแล้ว ชุมประตูดัดใหญ่สุวรรณารามตั้งชุมผู้ และชุมประตูดัดเกาะตั้งชุมเมีย ชุมประตูดัดเกาะ ขุนศรีวังยศ เป็นผู้เขียนแปลน ชุมประตูดัดเกาะเรียกว่า ยอดบุษบก มีลูกกระพวยตั้งบนชั้นจระนำ ลูกกระพวยวัดเกาะจะสูงกว่าลูกกระพวยวัดใหญ่-สุวรรณารามเล็กน้อย และชั้นจระนำวัดเกาะมีเพียง 7 ชั้น แล้วชั้นยอดเป็นบัว 2 ชั้น ถึงเป็นยอดป्ली ส่วนชั้นจระนำวัดใหญ่สุวรรณาราม มี 9 ชั้น แล้วชั้นเป็นยอดป्ली ชุมประตูดัดเกาะและวัดใหญ่สุวรรณาราม มีเสาอิงในตัว เสาชุมประตูดัดเกาะ ปลายเสาทำเป็นลูกแก้ว 2 ชั้น ต่อด้วยยอดบัวหงาย คล้ายพานรัฐธรรมนูญอย่างนั้น แต่เสาชุมประตูดัดใหญ่-สุวรรณารามปลายเสาทำเป็นลูกแก้วขนาดใหญ่อย่างเดียว ฐานเสาเป็นบัวคว่ำชั้นเดียว สำหรับฐานเสาชุม ประตูดัดเกาะมีลูกเล่นมากกว่า ฐานเสาเป็นบัวคว่ำคั่นด้วยลูกแก้ว ต่อด้วยบัวหงายรับต้นเสา รูปร่าง คล้ายพานรัฐธรรมนูญอีกเช่นกัน ที่ต้นเสาชุมประตูดัดเกาะเพิ่มสี่สนลงไป ใส่ใส่ในเสาประตูสูงขึ้นมา ปลายสองข้างมน ลักษณะ

เหมือนกับหมอนข้าง ตั้งอยู่ในแนวตั้ง ผิดกับเสาซุ้มประตูวัดใหญ่สุวรรณาราม ทำเป็นเสาเหลี่ยมเรียบ ซุ้มประตูโค้งเหมือนกันทั้งสองวัด และมีกรอบซุ้มเดินเส้นไปตามแนวซุ้มประตูปลายกรอบซุ้มประตูยาวมา เชื่อมต่อเป็นแนวเดียวกับลูกแก้วที่ฐานเสาประตู เพียง แต่คนละระดับเท่านั้น กล่าวคือมีระดับต่ำกว่าลูกแก้วที่ ฐานเสาประตู กรอบซุ้มประตูวัดเกาะแตกต่าง กับวัดใหญ่สุวรรณาราม อยู่เล็กน้อย วัดใหญ่กรอบประตูเป็น บัวชั้นเดียว แต่วัดเกาะเป็นบัว 3 ชั้น ชั้นที่ 3 ชั้นที่ 2 มีขนาดเล็กเท่ากัน ซ้อนเหลื่อมอยู่ด้านใน หนองน้ำให้ กรอบบัวชั้นแรกเด่นยิ่งขึ้น ซุ้มประตูวัดเกาะด้านทิศใต้ ได้มีการบูรณะ ซ่อมแซมขึ้นใหม่ในบางส่วน รูปแบบจึง ไม่เหมือนกับซุ้มประตูด้านทิศเหนือ ที่น่าเสียดายอย่างยิ่งนักก็คือ ซุ้มประตูทั้งสองซุ้มนี้ปัจจุบันไม่ใช่ทางเข้า หลักของวัดเกาะ โดยเฉพาะซุ้มประตูด้านทิศเหนือ ใช้อักรูถึอปูนปิดทึบทางเข้าซุ้มประตูเอาไว้ เหมือนกับซุ้ม ประตูทางเข้าวัดพระทรง ด้านข้าง หรือด้านทิศเหนือ บรรยากาศที่ดีพลอยเสียไปด้วย

(12) พิพิธภัณฑ์เรือ ซึ่งอยู่ในโรงไม้ทางทิศเหนือของวัดเกาะ มีเรือที่นำสนใจ คือ เรือมัจ เป็นเรือสมัยก่อนที่ใช้สำหรับเป็นเรือตามเสด็จ และเป็นเรือที่ได้รับพระราชทาน และเรือแม่กัลยา เป็นเรือที่ใช้สำหรับแข่งในงานประเพณี เป็นเรือประจำวัดเกาะ พิพิธภัณฑ์เรือได้รับความดูแลจากคนในสังคม ที่ผ่านมาเทศบาลได้ร่วมมาทำความสะอาดให้กับชุมชน ทำให้พิพิธภัณฑ์ ดูสะอาดตามากยิ่งขึ้น

(13) อาคารโรงเรียนปริยัติธรรม เป็นอาคารสมัยใหม่แบบตะวันตก ก่ออิฐถือปูน เครื่องบนใช้ไม้ทั้งหมด ด้านหน้ามีมุขโถงยื่นออกมา และที่จั่วใหญ่ประดับด้วยจั่วบังตา แกะสลักลายฉลุ โปร่งเหมือนกับกุฎิหอฉัน ซุ้มคูหามุขหน้าโค้งทั้ง 3 ด้าน แยกออกจากเสาต้นเดียวกัน ช่องลมเหนือทางเข้า อาคาร แกะสลักด้วยไม้ลายกนกกำหนดขอบเขต ออกไปทางตะวันตกแต่เป็นแบบไทย การพลิกม้วนและการ ซ้อนของลายกนก เยี่ยมยอดทีเดียว ซึ่งเป็นลักษณะแบบอย่างของช่างสกุลเพชรบุรี อาคารหลังนี้ได้สร้างขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์บำเพ็ญกุศลศพของภรรยาของ นายครอง วาดเวียงไชย หลังเสร็จสิ้นงานบำเพ็ญกุศลศพ นายครอง วาดเวียงไชยได้บริจาคอาคารหลังนี้ให้กับวัด ในปี พ.ศ. 2474 เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของ พระภิกษุมหา ทางวัดเกาะแก้วสุทธารามก็ได้ดำเนินการสอนปริยัติธรรม มาจนถึงปี พ.ศ. 2549 ปัจจุบันได้ย้าย สถานที่เรียนปริยัติธรรมมาที่ด้านล่างอาคารพิพิธภัณฑ์เพื่อให้สะดวกต่อการเรียนการสอน

3) ศาลเจ้าจีน ชุมชนมีศาลเจ้าจีนที่น่าสนใจ ดังนี้

(1) ศาลเจ้าบ้านป็น อยู่หัวถนน ติดเขตวัดเกาะ เป็นอาคารแบบจีนชั้นเดียว ก่ออิฐถือปูน มีที่กำแพงล้อมผู้ทราบเรื่องเล่าว่าเดิมเป็นอาคารไม้ย้ายจากบ้านป็น ตั้งแต่มีการสร้างวัง พระรามราชนิเวศน์

(2) ศาลเจ้าวัดลาด อยู่ติดถนนพานิชเจริญ ด้านทิศตะวันตก ตรงข้ามตรอก สะพานวัดลาด มีรูปแบบเป็นอาคารแบบศิลปะจีน ก่ออิฐถือปูนภายในมีแท่นประดิษฐานรูปเคารพและตั้งเครื่อง บูชา

(3) ศาลเจ้าโรงเจชักเสียนเสียนตั้ง ประกอบด้วยอาคาร สองหลัง ตั้งอยู่ บริเวณลานด้านหลังทางทิศตะวันตกของศาลาบ้านจีนเดิม เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มุงกระเบื้องราง ทรวดทรงจีนสองหลัง หลังอาคารที่อยู่ด้านในทำเป็นสองชั้น

(4) ศาลเจ้าโรงเจหยกลักั่ว ติดถนนสุรพันธุ์เยื้องศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง มีซุ้มประตูทางเข้าบริเวณมีลานกว้างอยู่หน้าศาลเจ้า หลังคาอาคารตกแต่งด้วยศิลปะแบบจีน

(5) ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง บางครั้งชาวบ้านเรียก ศาลหลักเมือง ปัจจุบัน ชาวไทย-จีน ได้ร่วมกันสร้างเป็นอาคารถาวรเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก เสา และ หลังคา เสาประดับด้วย ลวดลายมังกร ภายในประดิษฐานมีพระพุทธรูป และเทพเจ้าของจีน ซึ่งขนาดย่อมเนื่องจากมีเนื้อที่จำกัด

ของเดิมเป็นอาคารไม้ ด้านหลังเป็นกำแพงก่ออิฐ แต่ถูกรื้อถอนไปหมดแล้วพร้อมต้นโพธิ์ ต้นไทร เมื่อมีการสร้างอาคารขึ้นใหม่เจ้าพ่อศาลเจ้าต้นโพธิ์ประตูเมือง เป็นที่เคารพนับถือของชาวไทย-จีน ซึ่งมาขอพร และเซ่นไหว้จำนวนมาก

4) บ้านเรือนและที่อยู่อาศัยของชาวมุขชนวัดเกาะ หลังจากที่ได้เกิดไฟไหม้ที่ตลาดเมืองเพชรขึ้นในปี พ.ศ. 2458 และในปี พ.ศ. 2495 ไฟได้ไหม้ตลาดทั้ง 2 ตลาด ร้านรวง ดึกแถว ยุ้งฉาง เก็บข้าวเปลือก โรงลิเก โรงภาพยนตร์ ดนพลึงเป็นร้านขายน้ำมันใจกลางตลาด ไฟไหม้ตลอดถนนพานิชเจริญ ไปเกือบต้นโพธิ์ประตูเมืองไม่ถึงชุมชนวัดเกาะ ทำให้ชุมชนแห่งนี้ยังคงเหลือบ้านโบราณที่น่าสนใจตลอดหัวถนน เช่น บ้านคุณปรานีและคุณนวลจันทร์ เย็นสุขใจ ที่เป็นบ้านทรงไทย อายุประมาณ 100 กว่าปี, บ้านคุณครองวาทเวียงไชย ที่เป็นบ้านแบบตึกหลักแรกๆ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ที่สร้างสมัย รัชการที่ 7 และบ้านบ้านหมื่นสุขประสารราษฎร์ ที่สร้างตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีบ้านอื่นๆ ที่น่าสนใจ ตลอดแนวถนน

4.1.7.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม

1) การแกะสลักไม้ เพชรบุรีเป็นถิ่นช่างจึงมีช่างผู้ประดิษฐ์เครื่องเรือนไม้โมกข์ขึ้นมา สำหรับชุมชนวัดเกาะยังมีผู้ที่ยังทำเครื่องไม้โมกข์อยู่คือ นายรุ่งฟ้า ตาลลักษณะ นับเป็นช่างฝีมือดีที่มีงานเข้ามาไม่ขาดสาย ช่างรุ่งฟ้า ได้ฝากฝีมือไว้ที่วัดบางแค่น้อย จ.สมุทรสาคร ด้วยการแกะสลักประตูที่วัดนี้สามารถเข้าชมการแกะสลักได้ที่บ้านของช่างรุ่งฟ้าได้ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากวัด

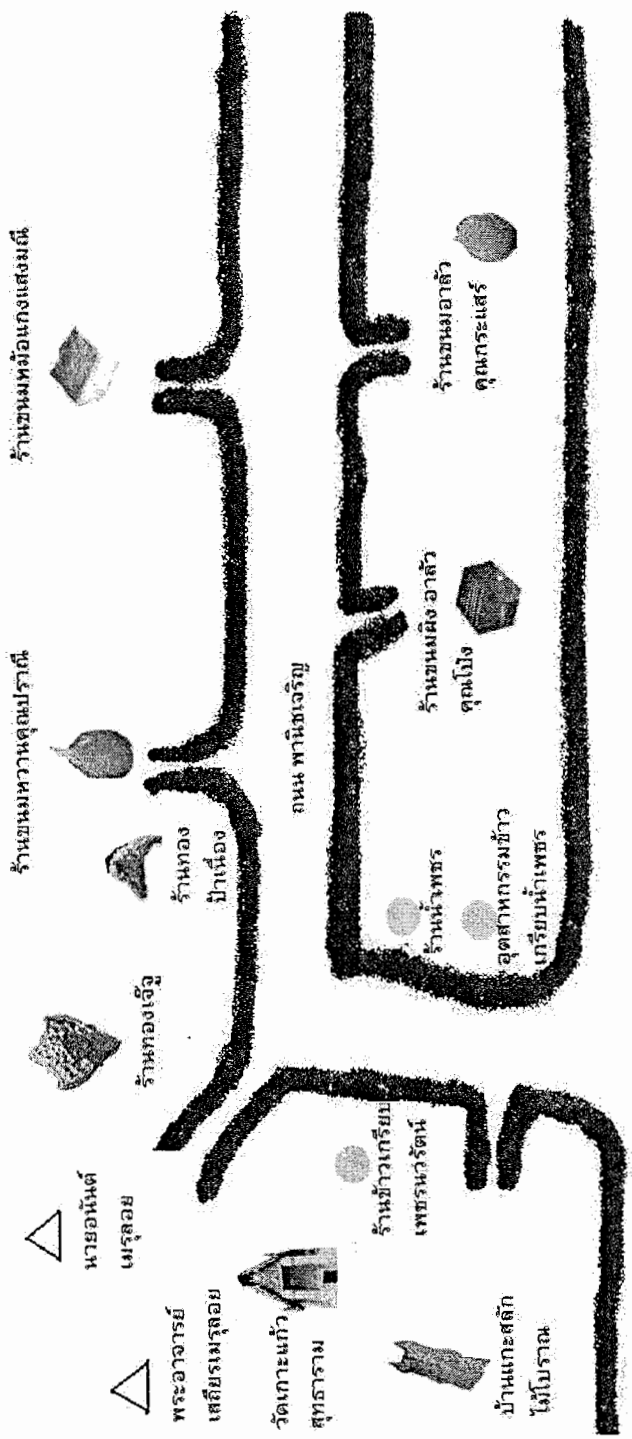
2) การทำเมรุลอย ในปัจจุบันทำเมรุวัดเกาะยังสามารถพบได้ที่กุฏิของพระอาจารย์เสถียรธนปญโญ และกุฏิของพระอาจารย์ผูก จนโชโต ซึ่งในปัจจุบันมีนายอนันต์ ชาดิน้ำเพชร (พี่ต๋ม) ยังมีเมรุลอยให้เช่าได้จนถึงทุกวันนี้ เมรุวัดเกาะของกลุ่มช่างวัดเกาะ ที่ทำเป็นเมรุขนาดใหญ่ ความสูงประมาณ 9 วาเป็นอย่างน้อย ยึดถือตามคตินิยมแบบแผนโบราณ ตัวเมรุประกอบด้วยเรือนยอด ตั้งบนแท่นฐานสูง 2-3 ชั้นอาจย่อมุม ฐานล่างทำเป็นเขามะรุ ตามคตินิยมว่าพระเมรุมาศคือเขาพระสุเมรุ อันเป็นสิ่งสถิตนของสมมติเทพ ผู้เสด็จกลับจากอวตารแล้วเสด็จกลับสู่สรวงสวรรค์จุติเดิม ฐานมักนิยมเขียนภาพล่องนุ เป็นรูปทิวทัศน์ ธรรมชาติ รูปในวรรณคดี รูปตัวละครหรือสัตว์หิมพานต์ รูปปรีดาธรรม เป็นต้น มีบันได 4 ทิศ ระเบียงรอบด้านบนติดราชวัติ โคม ฉัตร บังแทรก บังศูรย์ ตามสมควร และติดตั้งรูปสัตว์หิมพานต์ หรือเทพประจำมุม กับดอกไม้พุ่มทั้ง 4 มุมเมรุ หลังคาเมรุทำเป็นทรงมณฑป หรือทรงเหม ทรงเจดีย์ หรือปราสาทอกมุม 4 ด้าน หลังคา ชั้น 2 ชั้น 3 ชั้น ติดข้อฟ้า ไบระกา หน้าบันปั้นหรือแกะสลักเป็นเทพพนม นารายณ์ทรงครุฑ ท้าวสัทม์บดีทรงช้างเอราวัณ เป็นต้น เสาร์บรมกระสัน ด้านละ 2 ต้น 9 องค์หา ติดตรงฝั่งหัวภาค เชิงชายติดกระงัง มีทวยห้านาครับเชิงชายเพดานเมรุติดดวงดารา มีฉัตรห้องกลาง ฐานเบญจารับลูกเกต หรือเมรุทรงหลังคาทรงบุษบก หรือทำล้อลักษณะ เหมือนยอดเมรุนอก ฐานชั้นบนประดับกระงังพริ้งมุก ทั้ง 4 มีกาบพรหมศร เมรุครั้งก่อนบางครั้งมักจะทำเป็น 5 ยอด คือมียอดใหญ่และเมรุแทรกหรือเมรุทิศ อีก 4 ยอดแต่ปัจจุบันนิยมเป็น 9 ยอด โดยแทรกยอดกลางให้มี 5 ยอด รวมเมรุทิศอีก 4 ทิศ และเมรุที่สมบูรณ์แบบที่สุด จะต้องมีเมรุในอีกชั้นหนึ่ง เป็นที่ประดิษฐานโกศศพ รูปแบบเมรุในมักจะทำล้อรูปแบบเมรุนอก ทำนองเมรุเล็กแทรกอยู่ในเมรุใหญ่ แต่ปัจจุบัน คงจะเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลือง จึงตัดเมรุในหรือชั้นฐานเบญจาทิศตั้งโกศศพ ใช้โต๊ะหมู่หรือร้านไฟหรือที่เรียกว่าจิตกาธานแทน เมรุวัดเกาะได้สืบสานผลงาน หลากหลายรูปแบบและศิลปะช่างโดยฝีมือช่างชั้นครู ได้อย่างเลิศหรูสวยงาม วิจิตรตระการตา เป็นงานศิลปะที่ตื่นตา ตื่นใจ แก่ผู้พบเห็น ไม่มีที่ติ ก็ด้วยภูมิปัญญา แรงบันดาลใจ ด้วยจิตวิญญาณแห่งความศรัทธาที่มุ่งมั่น ในความรู้ความสามารถ มีความฉลาด อิสระ หลักแหลม ในภูมิปัญญาที่มีใจ เปลี่ยมด้วยพลังของศิลปินอย่างแท้จริง สมัยก่อนคตินิยมในการสร้างเมรุลอย สืบเนื่องจากสมัยก่อนเพราะสมัยก่อนนั้นไม่มีเมรุที่มีอยู่ในวัดที่บุรีรัมย์

ปัจจุบันนี้ แต่คนสมัยก่อนจะสร้างเมรุลอยสำหรับใช้เผาศพ เนื่องจากราคาก็มีราคาแพงถ้าเทียบกับในสมัยก่อน ราคาประมาณ 1000 บาท สมัยนั้นอุปกรณ์ยังไม่แพงมากนักจึงนิยมใช้กัน ถ้าใครใช้เมรุลอยในการเผาศพก็ถือว่าเป็นบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย

3) การทำทอง ชุมชนวัดเกาะมีชื่อเสียงในเรื่องการทำทองรูปพรรณอยู่แล้ว ถึงแม้ช่างเก่าตระกูล สุวรรณช่าง ตระกูลทองสัมฤทธิ์ มิได้ทำทองแล้ว แต่ยังมี นางเนื่อง แผงสีคำ นางสมจิตร อรรถวทรชน ที่ยังนั่งทำทองรูปพรรณเป็นอาชีพหลัก ซึ่งอยู่ในแถบหัวถนน

4) การทำขนมหวาน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทางชุมชนวัดเกาะให้การสนับสนุนและน่าสนใจ สามารถเข้าชมการทำขนมขมหม้อแกง ที่บ้านแสงมณี เป็นกิจการของนางเพื่อฟ้าแสงมณี ชมการทำขนมอาลัว ได้ที่ บ้านคุณปราณี เย็นสุขใจ โดยมีคุณปราณีหรือบ้านของคุณนวลจันทร์ เย็นสุขใจ และบ้านของคุณวิมล อารมณดี โดยเฉพาะเวลาเข้านักท่องเที่ยวจะได้ชมวิถีการทำขนมอาลัวไม่ว่าจะเป็นการกวน เขี้ยว และการหยอดอาลัวเป็นชั้น ๆ

5) วิถีเรียบง่ายของชุมชนวัดเกาะ โดยมีความน่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่งอย่างเช่น วิถีชีวิตในยามเช้า ที่มีชาวชุมชนนั่งตักบาตรริมถนนบางบ้านก็มีโต๊ะใส่บาตรหน้าบ้าน บ้างบ้านก็ยื่นคอยพระเมื่อพระมาถึงก็จะถอดรองเท้าชูบาตรขึ้นหัวแล้วอธิษฐาน แล้วลุกขึ้นมาใส่บาตร เมื่อใส่บาตรเสร็จก็จะพนมมือยกมือฟังพระสวดมนต์ เป็นวิถีชีวิตยาวเช้าของชุมชน ถึงแม้ชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนเมือง แต่ยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ตามคติความเชื่อทางศาสนาที่เคยปฏิบัติตามกันมา ทุกวันพระ ชาวชุมชนวัดเกาะก็จะเข้ามาทำบุญในวัดเป็นประจำ บางบ้านก็จะจูงลูกจูงหลานมาทำบุญ หลังทำบุญเสร็จ บางคนก็จะปฏิบัติธรรมรักษาศีล นอกจากการเข้ามาปฏิบัติธรรมแล้ว ยังเข้ามาพบปะผู้คน พุดคุย หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ในชุมชน

แผนที่ เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

4.1.8 ลักษณะการปกครอง

อดีตชุมชนวัดเกาะมีมานานแล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ซึ่งเทศบาลเมืองได้แบ่งเขตการปกครองดูแล เป็น 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนจันทร์ ม่วง ชิง ชุมชนนามอญไชยสุรินทร์ ชุมชนหน้าพระลานไตรโลก ชุมชนพระนครคีรี และชุมชนเกาะหินลาด ซึ่งชุมชนวัดเกาะก็เป็น 1 ในชุมชนเกาะหินลาด โดยใช้ที่ทำการประชุมที่โรงเรียนวัดจันทราวาส มีคณะกรรมการชุมชน 1 ชุด คอยบริหารดูแลพัฒนาชุมชน ซึ่งมาจากคนในพื้นที่ทั้งคนในเขตพื้นที่วัดเกาะ เขตท่าหิน และเขตวัดลาด ที่ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการต่อมาด้วยในเขตพื้นที่เกาะหินลาด มีประชากรเพิ่มมากขึ้น รายได้และเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในพื้นที่แตกต่างกันไปทำให้เทศบาลเมืองเพชรบุรี คิดแยกออกเป็นชุมชนย่อยเพื่ออำนวยความสะดวกพัฒนาเมืองอีก 6 ชุมชน และชุมชนวัดเกาะก็ได้แยกตัวมาจาก ชุมชนเกาะหินลาด เมื่อปี พ.ศ. 2545 เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2545 มีที่ทำการชุมชนเป็นของตนเอง แต่เป็นการเช่าสถานที่บ้านเช่าของวัดเกาะ ซึ่งเดิมเป็นห้องนำของทางวัด โดยความอนุเคราะห์ของหลวง พ่อ วัดเกาะ โดยคณะกรรมการชุมชนนำมาซ่อมแซมปรับปรุงห้องให้ดูดี เหมาะสมความเป็นที่ทำการชุมชน โดยความอนุเคราะห์งบประมาณจากเทศบาลเมืองเพชรบุรี ถ้านับการก่อตั้งชุมชนแล้ว ชุมชนวัดเกาะก็เป็นน้องใหม่ที่มีที่ทำการชุมชนเป็นของตนเอง ปกครองและพัฒนาตนเองได้ 3 ปีแล้ว กิจกรรมและโครงการต่างๆที่ชุมชนวัดเกาะเข้าร่วมในช่วงปี พ.ศ. 2545 – 2547 ได้แก่

โครงการกองทุนเงินล้านชุมชนเริ่มวันที่ 26 ธันวาคม 2544

1. โครงการต่อต้านยาเสพติด ในปี พ.ศ. 2546
2. โครงการหมู่บ้านเบอร์วัน การอยู่โดยไม่พึ่งพายาเสพติด
3. โครงการดอกไม้เฝ้าบ้าน วันที่ 17 – 26 มิถุนายน 2546
4. โครงการดอกไม้บางพารา จันทร์ เกาะ ชิง ปี 2546
5. โครงการวัสดุเคมีภัณฑ์ การทำน้ำยาล้างจาน พิมเสนน้ำ และยาหม่อง และสมุนไพรต่างๆกับการนวดฝ่าเท้า ปี พ.ศ. 25460 – 2547
6. โครงการสูตรน้ำหมักชีวภาพจากผักและผลไม้ต่างๆ เช่น รดน้ำต้นไม้ และขัดห้องน้ำ (สมุนไพร)
7. โครงการข้าวเกรียบงาดำ ในปี 2545 – 2547
8. โครงการลูกน้ำยุงลายตามชุมชน (อสม.)
9. โครงการดูแลหญิงมีครรภ์และผู้สูงอายุ
10. โครงการออกกำลังร่างกายพลองน้ำบุญมีทุกเย็น เวลา 18.00 น. ปี 2547
11. โครงการขยะบ้านสู่ชุมชนและจัดทำธนาคารขยะและรีไซเคิล เช่น นำของที่ใช้แล้วมาดัดแปลง เช่น การทำกรอบรูปและอื่นๆ อีกมากมาย และนำขยะมาหมักเป็นปุ๋ยได้
12. โครงการเมืองน่าอยู่และสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองเพชรบุรี 2547
13. โครงการหลักการถนอมอาหารและการควบคุมคุณภาพอาหาร
14. โครงการปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ
15. โครงการท่องเที่ยวในโอกาสต่อไป
16. โครงการชุมชนเข้มแข็ง การวางแผนพัฒนาให้ความรู้แก่ประชาชน
17. โครงการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพ อสม.
18. โครงการอนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อม

19. โครงการอบรมการปฐมพยาบาลสำหรับบุคคลทั่วไป
20. การอบรมค่ายสิ่งแวดล้อมและโบราณสถานในท้องถิ่น
21. โครงการอบรมเสาเอก ครั้งที่ 1

กิจกรรมและโครงการต่างๆ ในปี พ.ศ. 2547-2550

1. โครงการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคไข้เลือดออก
2. กิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชน สู้คนทำร้าย
3. กิจกรรมการเข้าอบรมและจัดทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองนำอยู่
4. การอบรมและจัดทำแผนที่เดินดิน
5. โครงการอบรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงสุขภาพภาคประชาชน
6. โครงการสร้างเสริมสุขภาพใจในชุมชนภาคประชาชน
7. การอบรมอาสาสมัครสาธารณสุข โครงการเฝ้าระวังปัญหาเสาเสพติด
8. โครงการอบรมเสาเอก ครั้งที่ 2
9. โครงการพัฒนามุมเพื่อนใจวัยรุ่น To be number one friend corner
10. โครงการเมืองนำอยู่ บ้านนำมอง
11. โครงการสานสายใจ ห่วงใย แม่น้ำเพชร
12. โครงการพัฒนาเครือข่ายชมรมสร้างสุขภาพ เทศบาลเมืองเพชรบุรี
13. โครงการอบรมแกนนำสร้างเสริมสุขภาพ
14. โครงการอบรมมัคคุเทศก์น้อย
15. โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดี มีสุข

จากโครงการหลายๆ โครงการที่กล่าวมาทำให้โครงการจัดการทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองนำอยู่ เป็นโครงการนำร่องของชุมชน อื่นๆ อีกหลายชุมชน และได้เข้าร่วมการประกวดสิ่งแวดล้อมของชุมชน จนได้รับรางวัลชมเชยมา หลังจากนั้นได้มีการจัดทำแผนที่เดินดิน เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ของตนเอง ชุมชนได้จัดทำแผนที่เดินดินโดยใช้ทุนทางสังคมของตนเอง โดยใช้เวลากว่า 5 ปีในการสำรวจ จนได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากชาวบ้าน แผนที่เดินดินนี้เองที่เป็นผลงานพัฒนาที่เด่นชัดที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นชุมชนนำร่องโครงการเมืองนำอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

4.2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis จากบริบทของชุมชน สามารถกำหนดเป็นประเด็นในการศึกษาได้ 5 ประเด็น คือ ที่ตั้ง / ลักษณะทางกายภาพ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว) บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนวัดเกาะมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. ที่ตั้ง / ลักษณะทางกายภาพ

1.1 ชุมชนวัดเกาะตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร คือ 138 กิโลเมตร และสามารถใช้เวลาในการเดินทางมาถึงพื้นที่เพียง 2 ชั่วโมง และสามารถเข้าถึงได้ง่าย

1.2 สามารถสร้างเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดมีตั้งอยู่ใกล้เคียงได้ เช่น เขาวัง เขาหลวง วังบ้านปิ่น วัดมหาธาตุ และวัดใหญ่สุวรรณาราม ฯลฯ

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว)

2.1 มีโบราณสถาน คือ วัดเกาะแก้วสุทธาราม ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานเก่าแก่ของเมืองเพชร เป็นวัดที่มี สถาปัตยกรรมและจิตรกรรมในสมัยอยุธยาตอนต้นซึ่งยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ วัดแห่งนี้มีการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นวัดตัวอย่างในด้านศิลปวัฒนธรรม และการยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี โดยจะไม่มีการจัดงานศพ และการแสดงมโหรีที่ต่างๆ รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา รวมถึงการพัฒนาชุมชนตามโครงการต่างๆ ทำให้เป็นพื้นที่ที่มีคนเดินทางมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

2.2 มีพิพิธภัณฑ์วัดเกาะ ซึ่งเป็นที่เก็บรวบรวมของโบราณต่างๆ ได้แก่ พระพุทธรูป เครื่องลายคราม เครื่องเบญจรงค์ และเครื่องสังเคด ในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่น ปิ่นโต ธนบัตรต่างประเทศในสมัยก่อนมี และมีพิพิธภัณฑ์เรือมีเรือมาตซึ่งใช้เป็นเรือตามเสด็จ และเป็นเรือที่ได้รับพระราชทาน เรือแม่กลาย เป็นเรือที่ใช้สำหรับแข่งในงานพิธี เป็นเรือประจำวัดเกาะ

2.3 มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ การแกะสลักไม้โมก การทำเมรุลอย การทำทอง การทำขนมหวาน เป็นต้น

2.4 เป็นชุมชนที่มีงานช่างที่บ่งบอกความเป็นเลิศของช่างเมืองเพชร โดยเฉพาะการทำทองของป้าเนื่อง แผงสีคำ พี่แขก (สมจิตร อรรถวธรชน) มีงานช่างทำเครื่องไม้โมกหรือช่างทำเครื่องเฟอร์นิเจอร์ลายโบราณ

2.5 มีอุตสาหกรรมครัวเรือนที่ทำกันในครอบครัว เช่น บ้านทำขนมหวาน ได้แก่ ขนมอาลัว ข้าวเกรียบเมืองเพชร (ข้าวเกรียบงาดำ)

2.6 สภาพบ้านเรือนยังคงสภาพเดิม คือ เป็นบ้านไม้เรือนแถวที่มีความสวยงามและสะท้อนให้เห็นถึงภาพย่านชุมชนและการค้าในสมัยก่อน

2.7 ชุมชนมีการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3.1 คนในชุมชนให้การร่วมมือและประสานงานอย่างดีระหว่างชุมชนกับหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น เทศบาลเมืองเพชร สำนักงานสาธารณสุข โดยมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ให้แก่ สมาชิกทุกคนในชุมชนทราบตลอดเวลา ในทุกๆ วันที่ 6 ของเดือน เช่น กิจกรรม โครงการต่างๆ ในชุมชน

3.2 ชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนนำร่อง “โครงการบ้านหน้ามอง” เป็นต้นแบบโครงการอื่นๆ ทำให้มีคณะที่เดินทางมาศึกษาดูงานของชุมชนเป็นประจำ

3.3 มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และมีความเสียสละ อดทน รักท้องถิ่น ต้องการที่จะทำให้ท้องถิ่นของตนเป็นที่รู้จัก โดยการนำเอาทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วนำมาพัฒนา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ไว้

3.4 การรวมกลุ่มของชุมชนโดยมีการจัดประชุมในทุกๆ วันที่ 6 ของเดือน ซึ่งเป็นการจัดประชุมของชาวชุมชนวัดเกาะเอง สาระสำคัญของการประชุมคือ การประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร โครงการต่างๆ ที่ทางชุมชนเข้าร่วม เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบร่วมกัน และนัดแนะการเข้าร่วมโครงการ

3.5 มีผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่น ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด กบเทรคกิ้ง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสะพานท่าสงฆ์ เป็นบริษัทที่ทำทัวร์เน้นด้านการอนุรักษ์ ทั้งด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม มีความสนใจในตัววัดเกาะในการที่จะจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.6 มีโครงการ / กิจกรรมการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยให้แก่เด็กในชุมชนช่วงปิดภาคเรียน เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในสถานที่ท่องเที่ยวของตนเอง

4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

4.1 มีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ผลิตเองในท้องถิ่น ได้แก่ เครื่องเรือนที่ทำด้วยไม้โมก ขนมหาลัวสุทรโบราณ ข้าวเกรียบเมืองเพชร

4.2 มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เอาไว้อำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ได้แก่ ห้องน้ำ ถึงขยะ มีถนนที่อยู่ในสภาพดี รถสามารถเข้าถึงได้

4.3 มีป้อมตำรวจอยู่ในบริเวณชุมชนที่คอยอำนวยความสะดวก และดูแลความปลอดภัย

5. การพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวและด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

5.1 มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน โดยการทำให้โครงการ "หน้าบ้านหน้ามอง" โดยการส่งเสริมชักชวนคนให้นำต้นไม้มาไว้หน้าบ้าน

5.2 มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ที่ตั้ง / ลักษณะทางกายภาพ

1.1 เส้นทางในการเข้าถึงยังไม่สะดวกสบาย เนื่องจากเป็นถนนในชุมชนเดิม มีลักษณะแคบ เส้นทางจราจรเป็นถนนสำหรับเดินรถทางเดียว ทำให้การรองรับของรถที่จะมาเยี่ยมชมสถานที่ไม่สะดวก

1.2 วัดเกาะเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน แต่เนื่องด้วยที่ตั้งของวัดไม่ได้อยู่ใจกลางชุมชน ลักษณะที่ตั้งของบ้านเรือนจะขนานไปตามถนนในลักษณะทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า จึงทำให้การจัดเส้นทางท่องเที่ยวทำได้ไม่ทั่วถึง ในการเยี่ยมชมชุมชนโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.1 ชุมชนวัดเกาะยังไม่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพทางการท่องเที่ยว เช่น วัดเกาะแก้ว สุทธารามที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และยังคงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา ศิลปะการทำทองโบราณที่มีผู้นิยมน้อยลงเนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำนาน จึงทำให้ไม่มีผู้สืบทอดในรุ่นต่อไป

2.2 การท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่ได้ถูกบรรจุให้อยู่ในรายการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จัก และไม่ได้เป็นตลาดเป้าหมายของนักท่องเที่ยว ยังไม่มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดเกาะที่ค้นคว้าได้สะดวก

3. บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3.1 ชาวชุมชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากการขาดบุคลากร และผู้ที่มีมาเยี่ยมเยือนส่วนมากเป็นผู้ที่มาจากศึกษาดูงานของชุมชน ยังไม่ใช่นักท่องเที่ยวโดยตรง จึงยังมองภาพไม่ออกว่าชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.2 ชาวชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงไม่ค่อยเคยกับการพบปะพูดคุยกับคนแปลกหน้า ซึ่งก็คือ นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

3.3 ชาวชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ขาดการประสานงานภายในชุมชน เช่น การขออนุญาตเข้าชมพิพิธภัณฑน์ การเข้าชมการทำทอง

3.4 ภายในชุมชนมีผู้ถ่ายเล่าเรื่อง หรือผู้ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับประวัติของชุมชน แต่ยังไม่ได้รับความสำคัญในการเชิญมาเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว และความรู้ต่างๆ ยังไม่มีการจัดการดูแล และการเยี่ยมชมในชุมชน

3.5 ขาดการสนับสนุน การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และความร่วมมือของคนในชุมชนยังมีน้อย

3.6 ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรงในการร่วมวางแผนและพัฒนาชุมชนวัดเกาะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.7 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังไม่ได้เข้ามามีส่วนสนับสนุนอย่างจริงจัง เพราะพื้นที่ยังไม่พร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

4.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ อาทิเช่น ยังไม่มีร้านขายของที่ระลึกที่มีการรวมสินค้าที่หลากหลายไว้ จำนวนห้องน้ำที่มีไว้รองรับนักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา

4.2 ร้านขายขนมเป็นเพียงแหล่งผลิตขนม ยังไม่ได้มีการจัดทำเป็นร้านขายของที่ระลึกอย่างชัดเจน ส่วนมากนักท่องเที่ยวที่มาจะมาในลักษณะของการมาศึกษาดูงาน ไม่ได้มีความต้องการในการซื้อสินค้ามีมากนัก ประกอบกับการเพิ่งเริ่มมีการท่องเที่ยวจึงทำให้ยังไม่มีผู้เปิดกิจการที่เกี่ยวข้องกับการขายของที่ระลึกอย่างชัดเจน

4.3 โครงสร้างข้อมูลพื้นฐานและสาธารณูปโภค ป้ายข้อมูล / ป้ายประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ห้องน้ำที่อยู่ในบริเวณวัดยังไม่ค่อยสะอาด เนื่องจากไม่มีคนดูแล ไม่มีถังขยะที่บริเวณทางเดินที่นักท่องเที่ยวเดินผ่าน และไม่มีที่จอดรถภายในชุมชน ต้องอาศัยที่จอดรถที่บริเวณวัดป้อม

4.4 ยังไม่มีร้านอาหารไว้รองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่วนมากร้านอาหารในชุมชนจะเป็นร้านขนาดเล็กที่เปิดเพื่อขายคนในชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาจำนวนมากจึงไม่สำหรับบริการนักท่องเที่ยว

5. การพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.1 แผนงาน / โครงการ / กิจกรรมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งเทศบาลเมืองเพชรบุรี องค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลางเขต 2 (ชะอำ) ยังไม่มีการวางแผนงานร่วมกันในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ลักษณะโครงการต่างๆ จะเป็นโครงการของใครของมันมากกว่า

5.2 ขาดการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จากหน่วยงานของภาครัฐบาลและภาคเอกชน

5.3 ขาดการร่วมมือและการประสานงานร่วมกัน ระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชนในการพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรม

5.4 ชุมชนมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์แต่ยังขาดการรวบรวมหรือจัดทำเป็นระบบข้อมูลพื้นฐานทำให้ผู้มาเยือนยังไม่ได้รับทราบหรือเกิดความสนใจ

โอกาส (Opportunities)

1. ที่ตั้ง / ลักษณะทางกายภาพ

- 1.1 โอกาสในการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น เขาวัง เขาหลวง วัดบ้านปิ่น วัดมหาธาตุ วัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นต้น
- 1.2 เป็นทางเลือกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงมีเอกลักษณ์ และมีศิลปะอันงดงามของคนในกรุงเทพฯ เนื่องจากมีระยะทางไม่ไกลมากนัก
- 1.3 ด้านตะวันตกของชุมชนวัดเกาะอยู่ติดกับแม่น้ำเพชรบุรี สามารถพัฒนาและจัดรูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำได้
- 1.4 ราคาน้ำมันที่แพงขึ้นทำให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวสนใจการเดินทางท่องเที่ยวระยะสั้นมากขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร ทำให้ชุมชนสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกในการมาเยี่ยมชม

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

- 2.1 มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ เช่น ศาลาการเปรียญ การทำเมรุลอย การทำทอง การทำไม้โมก เป็นต้น
- 2.2 มีโบราณสถานที่สำคัญ มีโบราณวัตถุมากมาย สามารถรวบรวมเป็นพิพิธภัณฑ์ได้ เพื่อเป็นจุดดึงดูดและอนุรักษ์ ไว้ให้ผู้ที่สนใจมาศึกษาได้
- 2.3 ชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนตัวอย่างในการทำแผนที่เดินดิน ทำให้มีผู้มาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าไปในรายการศึกษาดูงานจากบุคคลภายนอก

1.2 สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งปัจจุบันมีผู้สนใจมากขึ้น

3. บุคคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

- 3.1 หน่วยงานการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) สำนักงานการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ บริษัททัวร์ ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พร้อมให้การสนับสนุนและส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน
- 3.2 เทศบาลเมืองเพชรบุรี สำนักงานการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ รวมถึงบริษัททัวร์ให้ความสนใจกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะแก้วสุทธาราม

4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- 4.1 การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้บริการด้านข้อมูลการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ การเดินทาง ที่พัก ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่นักท่องเที่ยว
- 4.2 ความพร้อมในการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาและสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ห้องน้ำ ถังขยะ ที่จอดรถ ป้ายบอกทาง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต
- 4.3 การท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะสามารถจัดเป็นรายการนำเที่ยวได้ตลอดทั้งปี และสามารถจัดทำเป็นเส้นทางทางการท่องเที่ยวทางน้ำได้ในช่วงที่สามารถล่องเรือได้

5. การพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.1 แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเป็นที่สนใจของหลายประเทศทั่วโลก เนื่องจากรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งในประเทศไทยเองได้มีการให้ความสำคัญ โดยมีการส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้มากขึ้น

5.2 โอกาสในการพัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เช่น การนวดแผนไทย เนื่องจากมีคนในชุมชนมีความรู้ด้านนี้ อีกทั้งการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพกำลังเป็นที่นิยม

5.3 รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยได้มีการกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ

5.4 สามารถพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นการจัดการที่ดีได้ เช่น กิจกรรมการปั่นจักรยานชมเมือง การล่องแม่น้ำเพชร เป็นต้น

อุปสรรค (Threats)

1. ที่ตั้ง / ลักษณะทางกายภาพ

ถนนในชุมชนเป็นถนนที่คับแคบเนื่องจากเป็นถนนเดิมในชุมชนมาตั้งแต่สมัยเก่า ไม่สามารถขยายให้กว้างขึ้นเพื่อรองรับปริมาณรถที่จะเดินทางเข้ามาได้

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การแข่งขันทางการท่องเที่ยวมีสูงขึ้น ทำให้ชุมชนที่ยังขาดการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวไม่สามารถแข่งขันได้

3. บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

4. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

บริษัททัวร์ยังไม่มีการจัดวัดเกาะแก้วสุทธาราม ให้อยู่ในโปรแกรมทัวร์ เนื่องจากมีความเห็นว่าวัดเกาะแก้วสุทธารามยังไม่ีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากที่อื่น ซึ่งได้แก่วัดใกล้เคียง เช่น วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะสมัยอยุธยา และก็มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเหมือนกัน

5. การพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.1 สภาวะทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ไม่มั่นคง เกิดความไม่มั่นใจในการลงทุน และการประกอบกิจการต่างๆ มีความอ่อนไหวมาก เป็นผลทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวน้อยลง

5.2 ราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นสาเหตุที่ทำให้ต้นทุนในการเดินทางเพิ่มสูงขึ้นคนจึงตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวน้อยลง

5.3 การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเน้นภาพรวมแต่ไม่มีการให้รายละเอียดเฉพาะพื้นที่ อาทิในปฏิทินการท่องเที่ยว ปี 2550 ของจังหวัดเพชรบุรีไม่ได้มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก เช่น วัดเกาะแก้วสุทธาราม

5.4 นักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังไม่รู้จักวัดเกาะแก้วสุทธาราม เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็ว

4.3 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

จากการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะเป็นพื้นที่ที่เริ่มจัดให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระยะแรก หรือระยะพัฒนาการที่จะเข้าสู่ระยะการเจริญเติบโต โดยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจาก จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และการศึกษาในชุมชน

4.3.1 จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

ชุมชนวัดเกาะในอดีตมีมานานแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เริ่มตั้งเป็นชุมชนวัดเกาะอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งชุมชนมีที่ทำการชุมชนเป็นของตนเอง และได้รับความอนุเคราะห์งบประมาณจากเทศบาลเมืองเพชรบุรีในการปรับปรุงที่ทำการชุมชนจากเดิมที่เคยเป็นเพียงห้องน้ำเก่า ของวัดที่ไม่ได้มีการใช้ประโยชน์ใด ๆ อีกทั้งยังเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นในการเสพสิ่งเสพติด เมื่อมีการขอเช่าที่เพื่อทำเป็นที่ทำการชุมชนก็ได้มีการเข้ามาดูแล นำไฟมาติดบริเวณรั้วของวัด แหล่งมั่วสุมก็ไม่มี เป็นการได้ประโยชน์ของทั้งวัดและชาวบ้านในการร่วมกันดูแลชุมชนไม่ให้มีแหล่งมั่วสุม

สำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะนั้นจัดว่าอยู่ในช่วงของการเริ่มต้น และกำลังก้าวสู่การพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โดยเริ่มจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรีได้นำโครงการชุมชนนำอยู่ เข้ามาดำเนินโครงการในชุมชนวัดเกาะ และมีการพัฒนาจนกลายเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนา ทำให้มีคนสนใจเดินทางมาดูงานของชุมชน ซึ่งสิ่งสำคัญที่ผู้นำชุมชนประสบความสำเร็จในการดำเนินการ จนทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น คือการทำแผนที่เดินดิน ซึ่งเป็นสิ่งที่หลาย ๆ หน่วยงานให้ความสนใจ และเดินทางมาศึกษาดูงาน มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลมีโครงการต่าง ๆ มากมายเช่น โครงการส่งเสริมสุขภาพจิต โครงการหน้าบ้านน้อมมอง โครงการผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้จากไยบัว น้ำยาปรับผ้านุ่ม พิมเสนน้ำ ยาหม่อง หมวกที่ผลิตจากขวดน้ำพลาสติกที่เหลือใช้ และมีโครงการอื่น ๆ อีกมากมาย ชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนนำร่องเมืองนำอยู่ เมืองท่องเที่ยวชุมชน มีการรื้อฟื้นวิถีชีวิตแบบเก่า ๆ ให้กลับคืนมา เป็นภาพชีวิตที่เรียบง่าย และหาชมได้ยากในชุมชนเมือง ประกอบกับการมีทุนทางสังคม ซึ่งก็คือ วัดเกาะแก้วสุทธาราม ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ โดยผู้นำที่ริเริ่มนั้น ต้องการให้คนรักและห่วงแหนและท้องถิ่นของชุมชนตนเอง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ชุมชนวัดเกาะเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น มีคนเดินทางมาศึกษาดูงาน โดยเฉพาะแผนที่เดินดินของชุมชนที่เป็นที่สนใจของชุมชนอื่น เมื่อมีคนมาบ่อย ๆ วิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การแต่งกาย ชาวบ้านแต่งตัวดีขึ้นเพราะต้องรับแขก มีการต้อนรับแขกผู้มาเยือนอย่างอบอุ่น ได้มีการจัดอบรมมัคคุเทศก์น้อยพาเที่ยววัด เพื่อให้เยาวชนเกิดความรักและภูมิใจในท้องถิ่นของตน คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจจากการเดินทางมาเยี่ยมชมของบุคคลภายนอก สภาพชุมชนที่เปลี่ยนไปทำให้อาชีพเก่า ๆ หายไปเพราะไม่สามารถสร้างรายได้ จะมีก็เพื่อเป็นการอนุรักษ์ของเก่าให้มีไว้ ชุมชนวัดเกาะเริ่มมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ เทศบาลเมืองเพชรส่งเสริมเรื่องชุมชนนำอยู่ การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนต่าง ๆ สาธารณสุขจังหวัดเข้ามาส่งเสริมเรื่องสุขภาพของสมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะคนชราและเด็ก สำนักงานการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) เริ่มเข้ามาสำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชน ชาวชุมชนชอบที่จะให้คนมาเที่ยว เพราะคนที่อยู่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจะเป็นโรคเหงาและซึมเศร้าเมื่อมีคนมาก็เป็นการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย มีการดูแลพื้นที่บริเวณบ้าน การมีมนุษยสัมพันธ์ สุขภาพจิตของคนในชุมชนก็ดีขึ้น จากที่เมื่อก่อนเคยมีคนมองว่ามาทำไม่วัดเกาะมีอะไรดี มีอะไรให้คนมาดู มาชมได้

อย่างไรก็ตาม ชุมชนวัดเกาะมองเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวยังคงมีอยู่เช่นกัน อาทิ วัดเกาะมีพระจำนวนน้อยทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการดูแลวัด การทำความสะอาด

การดูแลพิพิธภัณฑน์ ซึ่งภายในมีของจัดแสดงมากมายทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้วัดเป็นอีกหนึ่งแหล่งเรียนรู้ อาจทำให้เกิดข้อจำกัดได้ รวมถึงสภาพบ้านเรือนที่ยังคงมีความเก่าแก่ย้อนยุคไปในอดีต บางหลังมีความเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มีความน่าสนใจแต่ไม่อนุญาตให้เยี่ยมชมได้งบประมาณสนับสนุนที่จะนำมาใช้ในการพัฒนามีน้อยและขอได้ยาก การเข้าชมพิพิธภัณฑน์ทำได้ยากเนื่องจากต้องมีการขออนุญาตจากทางวัดก่อน ไม่มีสถานที่รองรับคณะศึกษาดูงานที่มาเป็นจำนวนมาก ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเช่น การทำเมรุลอย การแกะสลักไม้โมกษาคผู้สืบทอด อาจทำให้ศิลปวัฒนธรรมบางอย่างสูญหายไป

จากการประชุมกลุ่มย่อยพบว่า ชุมชนวัดเกาะในอนาคต ชาวชุมชนยินดีที่จะได้ต้อนรับผู้มาเยือนทุกคน มีความต้องการที่จะอนุรักษ์วัดเกาะให้คงอยู่ดั้งเดิม มีการพัฒนาให้เป็นวัดตัวอย่าง รวมถึงการอนุรักษ์บ้านไทย และอาคารบ้านเรือนแบบไทยๆ เอาไว้ ทั้งนี้ต้องการให้มีการจัดการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์แบบโดยการสนับสนุนงบประมาณจากผู้รับผิดชอบและจัดทำอย่างจริงจัง มีการทำสะพานไม้เชื่อมต่อระหว่างวัดเกาะถึงสะพานท่าสงฆ์ มีการค้าขายสินค้าริมตลิ่งย้อนวิถีชีวิตแบบเก่า หรือจัดทำเป็นถนนเศรษฐกิจที่มีการสัญจรค้าขายสินค้า เช่น ถนนคนเดิน

4.3.2. รูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

การกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวสามารถกำหนดได้หลายแบบทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของผู้มาเยือน แบ่งเป็น

1) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงาน เป็นการเดินทางมาศึกษาดูงานของกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานสาธารณสุข จากภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปัจจุบันมีคณะเดินทางมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2550 ที่ผ่านมามีคณะผู้มาศึกษาดูงานโดยประมาณ 2000 คน เนื่องจากชุมชนวัดเกาะประสบความสำเร็จในการทำแผนที่เดินดิน จึงเป็นตัวอย่างที่ชุมชนอื่น ๆ สนใจมาศึกษาดูงานเป็นอย่างมาก

2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางมาเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของผู้ที่สนใจด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งในปัจจุบันพบว่าเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เนื่องจากพื้นที่ยังไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักทางการท่องเที่ยว จึงยังไม่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป

4.4 ผลกระทบจากจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นของผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบ จากการท่องเที่ยวเป็น 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ได้แก่ ตัวแทนจากภาคประชาชน เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ และผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ ชาวบ้านที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการต้อนรับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้มองถึงผลกระทบในปัจจุบันเนื่องจากการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะยังอยู่ในช่วงการเริ่มต้นพัฒนา และกำลังเข้าสู่ช่วงของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีการเจริญเติบโตและเป็นที่รู้จักมากขึ้น ผลการศึกษาในแต่ละประเด็นพบว่า

4.4.1 สภาพผลกระทบในปัจจุบัน

จากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม อันได้แก่ ตัวแทนจากภาคประชาชน เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ และผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการจัดประชุมกลุ่มย่อย ผลการศึกษาผลกระทบทางบวกและทางลบทั้ง 4 ด้าน พบว่า

4.4.1.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อยในภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มองว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบด้านบวกและด้านลบด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

ผลกระทบด้านบวก

1) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจะทำให้เกิดการจับจ่ายใช้สอย ทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าและบริการตามความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งวัดเกาะแก้วสุทธารามก็มีรายได้จากการบริจาคเพิ่มขึ้น สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาวัดในด้านต่างๆ ต่อไป

2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างงาน กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนย่อมมีความต้องการสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนต้องตอบสนองความต้องการนั้นๆ ของนักท่องเที่ยว โดยการเพิ่มการผลิตสินค้าให้มากขึ้น ทำให้คนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บ้านที่ทำอุตสาหกรรมขนมหวาน (ขนมอาลัว ข้าวเกรียบเมืองเพชร) มีการผลิตสินค้าเพิ่มมากขึ้น จากที่ขายอยู่เดิม ชาวบ้านก็สามารถประกอบอาชีพเดิมได้ ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพ

ผลกระทบด้านลบ

1) การกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากยังไม่มีการจัดการเส้นทางการเยี่ยมชมชุมชนที่ดี โดยการเดินเยี่ยมชมชุมชนมีการเยี่ยมชมเฉพาะบางบ้านที่หาชมจึงทำให้การซื้อของไม่ทั่วถึง

4.4.1.2 ผลกระทบทางสังคม

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อยในภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มองว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมในด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

ผลกระทบด้านบวก

1) การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนวัดเกาะเป็นที่รู้จักมากขึ้น เนื่องจากชุมชนวัดเกาะประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการชุมชนน่าอยู่ และการทำแผนที่เดินดิน ทำให้มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสาธารณสุข อาสาสมัครชุมชน (อส.ม.) เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล จากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทย เป็นต้น เดินทางมาศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ

2) เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนนั้น นอกจากจะมาเพื่อศึกษาดูงานแล้วยังไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาชุมชนซึ่งกันและกัน อีกทั้งได้มีโอกาสได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ รวมทั้งวิถีชีวิตของคนในชุมชนวัดเกาะ

3) ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีอย่างดีให้กับคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยกันต้อนรับคณะที่มาศึกษาดูงานในฐานะเจ้าบ้านที่ดี การช่วยกันสอดส่องดูแลความสงบในชุมชน การรวมกลุ่มกันทำโครงการต่างๆ อาทิ โครงการนำบ้านนำมองโครงการยาหม่องสมุนไพร เป็นต้น

4) เป็นการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย ทำให้คนมีสุขภาพจิตดี ประชาชนไม่เป็นโรคซึมเศร้า เพราะคนในชุมชนส่วนมากเป็นผู้สูงอายุที่ต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง ไม่ได้พบปะหรือพูดคุยกับใคร ต่าง

คนต่างอยู่ ไม่มีการไปมาหาสู่กัน ด้วยความที่เป็นชุมชนที่อยู่ในชุมชนเมืองด้วย เมื่อมีคนเดินทางมาในชุมชน ชาวชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุจะมารวมกันกัน คอยดูแล ต้อนรับนักท่องเที่ยว มีโอกาสได้พูดคุยและเปลี่ยนกัน จากการสำรวจโดยการทำแผนที่เดินดินของผู้นำชุมชน ทำให้พบว่า จำนวนผู้ที่เคยเป็นโรคซึมเศร้าลดน้อยลง เป็นการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่มาเยือน และส่งผลดีต่อชาวชุมชนเองด้วย

5) ชุมชนมีความเข้มแข็ง เนื่องจากการที่ชาวชุมชนมีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ร่วมกัน มีการจัดประชุมในทุกๆวันที่ 6 ของเดือน เพื่อแสดงประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ให้คนในชุมชนรับรู้ร่วมกัน

ผลกระทบด้านลบ

1) สร้างความรำคาญให้กับวัด เนื่องจากสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเข้าชม คือ ศาลาการเปรียญ และพระอุโบสถ เป็นสถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของพระ และผู้ที่มาถือศีลเป็นประจำ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจึงเป็นการรบกวนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

2) สร้างความรำคาญให้กับชาวบ้านที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เกิดความไม่พอใจต่อนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาจะเป็นหมู่คณะ เวลาเดินชมภายในบริเวณชุมชนจะส่งเสียงดังทำให้เกิดการรบกวนการทำงานหรือการพักผ่อนของชาวบ้าน

3) ชาวบ้านที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากไม่ได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยว หรือการขายสินค้าและบริการต่างๆ จึงมีความรู้สึกไม่เห็นด้วยและไม่พอใจที่มีคนเข้ามาในชุมชนจำนวนมากๆ สร้างความรำคาญในเวลากลางคืนและทำงานของตนเอง อีกทั้งชาวบ้านที่อยู่บ้านส่วนมากเป็นเด็กและผู้สูงอายุ มีความกังวลในด้านความปลอดภัย จากคนแปลกหน้าที่คนมาในชุมชน

4.4.2.3 ผลกระทบทางวัฒนธรรม

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อยในภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มองว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางวัฒนธรรมในด้านบวกและลบ ดังนี้

ผลกระทบด้านบวก

1) การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน รวมถึงวิถีชีวิตแบบเก่าๆ เพราะมีการให้ความสำคัญกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งแต่เดิมได้ถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้มีการดูแล เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทำให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับของดีที่มีอยู่ในชุมชนของตัวเอง อีกทั้งยังช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟู สอดส่องดูแลการรุกรานจากผู้ที่ไม่ประสงค์ดี ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาเพื่อลักขโมย เป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนต่อทุนทางสังคมที่มีอยู่ จากได้รับการชื่นชมจากบุคคลภายนอกที่ได้มาพบเห็น

2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

3) การท่องเที่ยวทำให้ชาวชุมชนเกิดการพัฒนาด้านบุคลิกภาพ เห็นได้ชัดจากวัฒนธรรมการแต่งกายของคนในชุมชนที่รู้จักแต่งตัวให้ดูดี ตรงตามกาลเทศะ อย่างเช่น วัฒนธรรมการแต่งกายเพื่อต้อนรับคณะผู้มาศึกษาดูงานในชุมชนในชุมชน ชาวชุมชนจะใส่เสื้อเหลืองและกางเกงที่สุภาพ ออกมาต้อนรับแขกผู้มาเยือน

ผลกระทบด้านลบ

1) การท่องเที่ยวทำให้ภาพจิตกรรมฝาผนังถูกการทำลายจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ใช้มือสัมผัสกับภาพวาดจิตกรรมฝาผนัง หรือการพิงผนังที่มีภาพวาดจิตกรรมฝาผนังอยู่ ทำให้สีของภาพลบเลือน หรือเกิดการหลุดออกของผนัง รวมถึงการถ่ายภาพโดยใช้แสงแฟลชซึ่งจะส่งผลทำให้สีของภาพจางลง

2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายตามสมัยนิยมมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชนวัดเกาะบางคนจะมีวัฒนธรรมการแต่งกายตามสมัยนิยมหรือตามแฟชั่น ความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนวัดเกาะก็ง่าย เนื่องจากอยู่ในชุมชนเมือง การรับเอาวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย

3) ความไม่เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การที่นักท่องเที่ยวขึ้นไปเดิน หรือหนึ่งบริเวณที่นั้งของพระสงฆ์ ในพระอุโบสถ หรือแม้แต่การแต่งกายที่ไม่สุภาพเข้าไปในศาสนสถาน หรือปูชนียสถาน หรือการกระทำที่ไม่รวมถึงการกระทำที่ไม่เหมาะสม จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของนักท่องเที่ยว เหล่านี้ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดอคติ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นๆ ได้

4.4.2.4 ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อยในภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มองว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

ผลกระทบด้านบวก

1) การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงาม มีโครงการหน้าบ้านนามอง โดยการส่งเสริมให้ชาวชุมชนปลูกต้นไม้ พืชผักสวนครัวไว้ที่หน้าบ้านของตนเอง นอกจากจะสามารถนำไปประกอบอาหารยังดูแล้วรู้สึกสดชื่นสบายตา ดูแล้วน่ามองเหมือนชื่อของโครงการ และมีกิจกรรมการถางหญ้าที่กร้างบริเวณริมตลิ่งแม่น้ำเพชรบุรี ทำให้บริเวณริมตลิ่งมีความสะอาดมากขึ้น

2) การรักษาความสะอาดบริเวณบ้านเรือน ถนนในชุมชน ตลอดจนริมตลิ่งของแม่น้ำเพชรบุรี เป็นสิ่งที่ทุกครัวเรือนปฏิบัติตามกันในการรักษาและทำความสะอาดพื้นที่ ถือว่าเป็นการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว มีการดูแลรักษาความสะอาดบ้านเรือนของตนเองและสถานที่ใกล้เคียงของคนในชุมชนทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านลบ

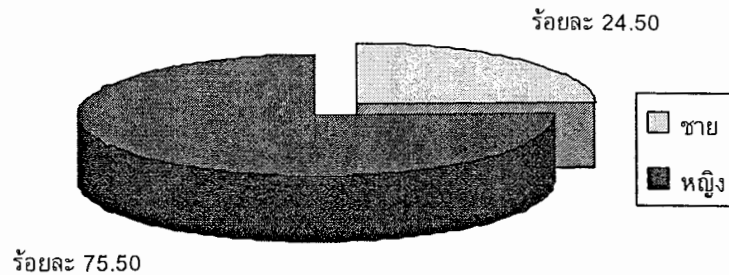
1) ทำให้มีขยะเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีคนเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้นก็ตามมา ถึงแม้ว่าจะยังสามารถจัดการได้อยู่ แต่ถ้าไม่มีการจัดการที่ดี ขยะที่เพิ่มมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการจัดเก็บได้ อีกทั้งการที่มีถังขยะไว้บริการน้อยนักท่องเที่ยวบางคนจึงทิ้งขยะไม่เป็นที่ โดยเฉพาะบริเวณทางเดินชมชุมชน

2) เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขโรค อาทิ เกิดความแออัดในการจราจร เนื่องจากในชุมชนวัดเกาะไม่มีที่จอดรถ เมื่อมีนักท่องเที่ยวมา รถที่มาส่วนมากเป็นรถโดยสารขนาดใหญ่ เวลาจอดก็จะจอดบนถนนที่เป็นเส้นทางสัญจร ซึ่งถนนแออัดอยู่แล้วเพราะเป็นถนนเก่าในชุมชน และปัญหาห้องน้ำที่ไม่สะอาด และมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

4.4.2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

ผลการศึกษาผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ จากแบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2550 จำนวน 300 คน ผลการศึกษสามารถจำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

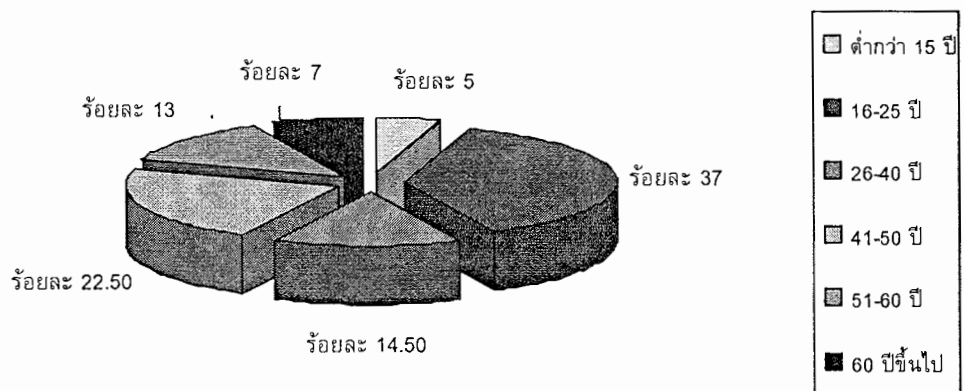
4.4.2.1 เพศของกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมายังชุมชนวัดเกาะ

แผนภูมิที่ 1 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามเพศของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการสำรวจข้อมูลพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนวัดเกาะในช่วงเดือนมิถุนายน-ธันวาคม พ.ศ. 2550 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 75.50 ส่วนเพศชายพบเพียงร้อยละ 24.50 หรือคิดเป็น 1 ใน 4 ของผู้มาเยือนทั้งหมด

4.4.2.2 อายุของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

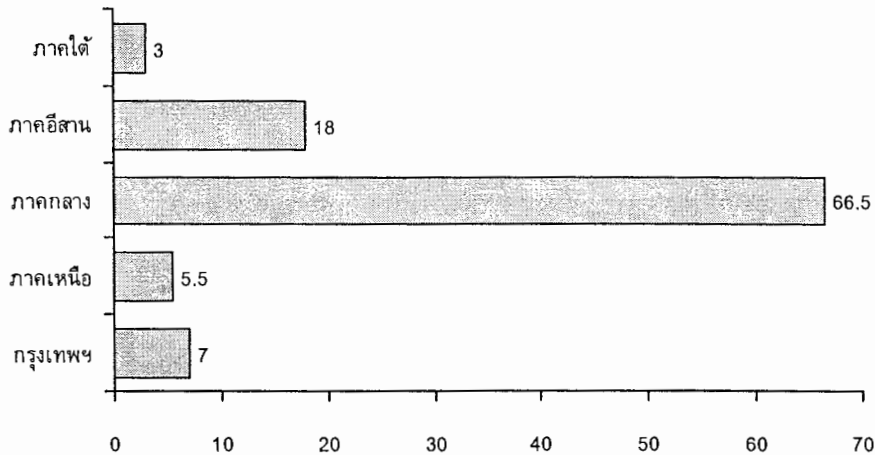

แผนภูมิที่ 2 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการสำรวจข้อมูลพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 16 – 25 ปี (ร้อยละ 37) รองลงมาคือวัยกลางคนคือช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 22.50) กลุ่ม

นักท่องเที่ยวที่มีอายุในช่วงวัยรุ่นตอนต้น วัยทำงาน วัยเกษียณอายุ พบว่ามีจำนวน และสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 15

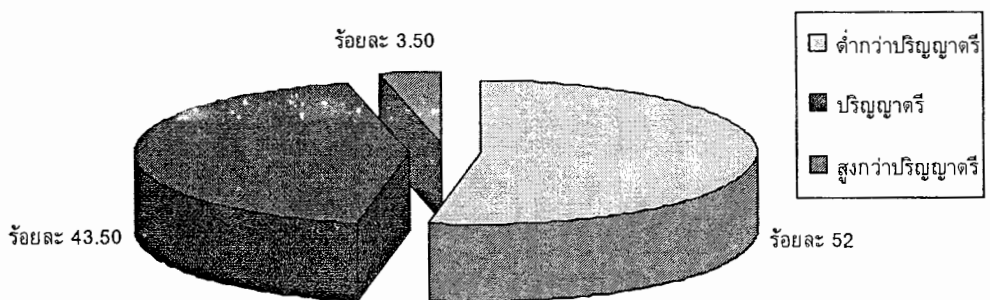
4.4.2.3 ภูมิภาคของนักท่องเที่ยวชาวไทย

แผนภูมิที่ 3 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามภูมิภาคของนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการสำรวจข้อมูลพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 66 รองลงมาคือภาคอีสาน ร้อยละ 18 และภาคอื่นๆ พบว่ามีจำนวนและสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 10

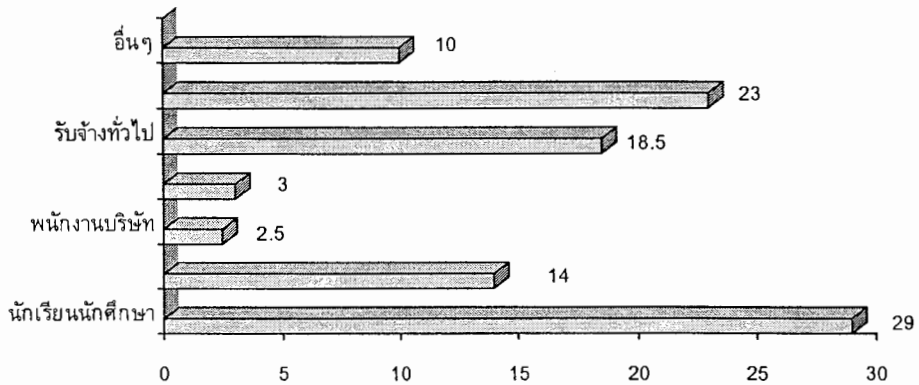
4.4.2.4 การศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวไทย

แผนภูมิที่ 4 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 52 รองลงมาคือปริญญาตรี ร้อยละ 43 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 4 ตามลำดับ

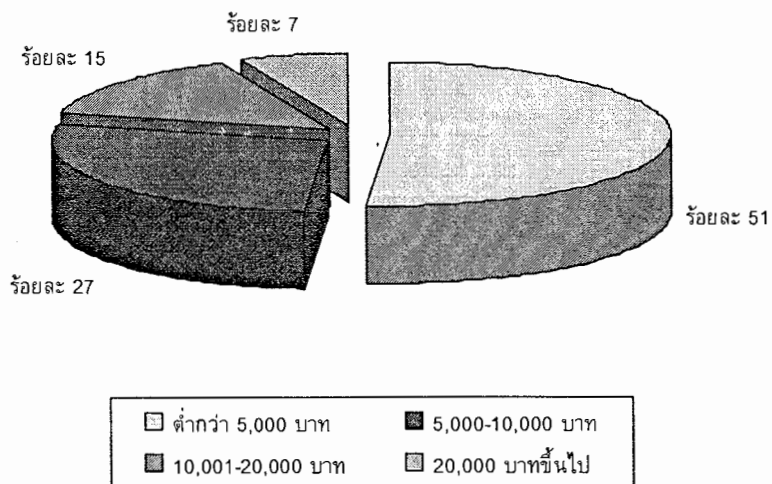
4.4.2.5 อาชีพของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

แผนภูมิที่ 5 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามอาชีพของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน / นักศึกษา ร้อยละ 29 รองลงมาคือ ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 23 ส่วนนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 18 อาชีพข้าราชการ ร้อยละ 14 และอาชีพ พนักงานบริษัท พนักงานรัฐวิสาหกิจ รับจ้างทั่วไป และอื่นๆ มีจำนวนเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 10

4.4.2.6 รายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

แผนภูมิที่ 6 จำนวนและสัดส่วนจำแนกตามรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการสำรวจข้อมูลนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 52 รองลงมาคือ รายได้ 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 27 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ช่วง 10,001 - 20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป มีจำนวนและสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 10

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ คณะผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อของคำถามออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความคิดเห็นต่อชุมชน การจัดการด้านการท่องเที่ยว ผลประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากชุมชน ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับการท่องเที่ยว และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในแต่ละด้านประกอบด้วยข้อย่อยรวมทั้งสิ้น จำนวน 45 ข้อย่อย ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ครั้งนี้เป็นการนำเสนอโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย ลักษณะข้อมูลเป็นแบบค่าสถิติร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ปรากฏผล ดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยว
	มาก
1. ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน	
1.1 ความสะอาดของถนน	มาก
1.2 ความสะอาดของบ้านเรือน	มาก
1.3 ความสะอาดของวัด	มาก
1.4 ความสะอาดของแม่น้ำ	มาก
1.5 ความปลอดภัย	มาก
1.6 ความสามารถในการเข้าถึงชุมชน	มาก
1.7 ความสามารถในการเข้าถึงวัดเกาะแก้วสุทธาราม	ปานกลาง
1.8 ความสวยงามของบ้านเรือน	มาก
1.9 ความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเรือน	มาก
1.10 ความแออัดของบ้านเรือน	มาก
2. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว	
2.1 การให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว	มาก
2.2 ความเข้มแข็งของชุมชนจากการมีส่วนร่วมของประชาชน	มาก
2.3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว	มาก
2.4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	มาก
2.5 การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว	มาก
2.6 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (ป้ายบอกทาง สุขา และถังขยะ)	ปานกลาง

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยว
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ	
3.1 รายได้	มาก
3.2 การแลกเปลี่ยน / เรียนรู้	ปานกลาง
3.3 การอนุรักษ์ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม	มาก
3.4 เกิดการสร้างเครือข่ายชุมชน	มาก
3.5 เกิดมาตรการด้านความปลอดภัยเป็นแหล่งท่องเที่ยว	มาก
3.6 การดูแลอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	มาก
3.7 ชุมชนมีชื่อเสียงจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	มาก
3.8 ชุมชนเกิดการพัฒนา	มาก
3.9 ชุมชนเกิดความตระหนักในการหวงแหนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	มาก
3.10 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่	ปานกลาง
3.11 ความพร้อมและความเหมาะสมในการเป็นแหล่ง	มาก
3.12 ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ	มาก
4. ผลประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ	
4.1 ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์	มาก
4.2 ต้นแบบหรือตัวอย่างในการพัฒนาชุมชน	มาก
4.3 ความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน	มาก
4.4 การกระจายรายได้สู่ชุมชน	ปานกลาง
4.5 เครือข่ายระหว่างองค์กร	มาก
5. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว	
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>	
5.1 สินค้ามีราคาแพงขึ้น	มาก
5.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ	ปานกลาง
5.3 เกิดการลดราคาสินค้าและบริการ	ปานกลาง
5.4 การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง	ปานกลาง
<u>ด้านสังคม</u>	
5.5 เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต	ปานกลาง
5.6 สร้างความรำคาญให้กับชาวบ้านและวัด	ปานกลาง
5.7 ความไม่ปลอดภัยในการประกอบอาชีพ	ปานกลาง
5.8 ความขัดแย้งจากการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียม	ปานกลาง

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว
ด้านวัฒนธรรม	
5.9 ภาพจิตรกรรมฝาผนังถูกทำลาย	ปานกลาง
5.10 การลอกเลียนแบบนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกาย	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม	
5.11 ความไม่สะอาดของพื้นที่ มีขยะเพิ่มมากขึ้น	ปานกลาง
5.12 มลภาวะทางเสียง อากาศ	ปานกลาง

จากการใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ ต่อผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนที่มีการจัดการอย่างสะอาดสะอ้าน น่าชมและน่ามอง รวมถึงการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถทำได้ดีทั้งการต้อนรับอันเกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชน และการจัดกิจกรรมนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับคือด้านรายได้ทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับนักท่องเที่ยว ในขณะที่นักท่องเที่ยวเองได้เกิดการเรียนรู้จากการเยี่ยมชม ทั้งนี้ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวในประเด็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวในชุมชนยังมีไม่มากนัก ยกเว้นการขึ้นราคาสินค้าให้แพงขึ้นกับการลอกเลียนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเช่น การแต่งกายที่เปลี่ยนไป ซึ่งถูกมองว่าอยู่ในระดับมากหรือมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้ง่าย

4.5 แนวโน้มผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว

การศึกษาในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภาคประชาชน เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมองผลกระทบที่จะเกิดตามมา ภายหลังจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ หากไม่มีการจัดการที่ดีในอนาคตในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.5.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

4.5.1.1 ผลกระทบด้านบวก

1) การท่องเที่ยวจะช่วยสร้างงานในท้องถิ่น เมื่อในชุมชนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น ความต้องการในการจับจ่ายต้องมีมากกว่าเดิม จึงทำให้เกิดการสร้างงานมากขึ้น ทำให้ปริมาณในการผลิตต้องมากขึ้นตามไปด้วย จากเดิมที่เคยผลิตขนมในปริมาณที่ไม่มาก ก็ต้องผลิตในปริมาณที่มากขึ้นไป เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังทำให้คนในชุมชนที่อพยพไปทำงานที่อื่นๆ หวนกลับมาประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตน และเป็นการลดการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อไปทำงานให้น้อยลงด้วย

2) การท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการกระจายสินค้า กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนในชุมชนจำนวนมากขึ้น ความต้องการสินค้าก็จะมากขึ้น เมื่อมีความต้องการที่มากขึ้นก็จำเป็นต้องผลิตให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการกระจายสินค้าไป

4.5.1.2 ผลกระทบด้านลบ

1) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการ เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการของคนในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันขึ้น เช่น มีการตัดราคาแข่งขันกัน อันจะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม

2) การท่องเที่ยวทำให้สินค้ามีคุณภาพน้อยลง กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน สินค้าที่ผลิตในชุมชนที่ต้องผลิตในปริมาณที่มากขึ้น ในเวลาที่จำกัด ทำให้คุณภาพสินค้าลดน้อยลงจากการที่คนทำเพื่อหวังกำไรมากขึ้น

4.5.2 ผลกระทบทางสังคม

4.5.2.1 ผลกระทบด้านบวก

1) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา กล่าวคือ ทำให้คนในชุมชนมีโลกทัศน์กว้างขึ้น และส่งผลให้มีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการศึกษาของสถาบันการศึกษาในพื้นที่และใกล้เคียง

2) การท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก คนก็จะรู้ว่าแหล่งท่องเที่ยวนี้อยู่ในชุมชนวัดเกาะ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในวัดเกาะแก้วสุทธาราม ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อาทิ การทำทองโบราณ การแกะสลักไม้โมก การทำเมรุลอย และแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อีกทั้งชุมชนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการทำโครงการเมืองน่าอยู่ และการทำแผนที่เดินดิน และยังมีโครงการต่าง ๆ เพื่อสร้างความสามัคคีให้กับคนในชุมชน ทำให้มีคณะผู้มาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง ชุมชนก็จะกลายเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

3) การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการจัดการด้านความปลอดภัย โดยจะมีตำรวจ หรือ พนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) คอยอยู่ประจำ ณ จุดสำคัญๆ ในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ชุมชนก็จะมีผู้ที่คอยดูแลเรื่องความปลอดภัยด้วย

4) การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิต เมื่อคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ก็จะนำเงินที่ได้มาไปซื้อสิ่งของที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เช่น ปัจจัย 4 คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนก็จะดีขึ้น เพราะสามารถจับจ่ายใช้สอยของที่จำเป็นได้มากขึ้น

4.5.2.2 ผลกระทบด้านลบ

1) ผลกระทบต่อปัญหาด้านอาชญากรรม กล่าวคือ เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความเจริญก้าวหน้า จะทำให้ให้มีการขยายตัวทางด้านธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการลักขโมยของที่เป็นศิลปะพื้นบ้านที่หาชมได้ยาก เกิดปัญหาอาชญากรรม นักท่องเที่ยวอาจเป็นเป้าหมายของนักอาชญากรรมเพื่อหวังผลด้านทรัพย์สิน

2) ผลกระทบต่อปัญหาความไม่เสมอภาคสังคม กล่าวคือ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวย่อมนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างให้ทันสมัยขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคภายในชุมชน คนในท้องถิ่นไม่ได้รับผลประโยชน์หรือได้รับแต่น้อยจากธุรกิจการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการต่อต้านและความไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว

4.5.3 ผลกระทบทางวัฒนธรรม

4.5.3.1 ผลกระทบด้านบวก

1) เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น งานแกะสลักไม้ งานสร้างเมรุ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หาชมได้ยากทั้งสิ้น ทำให้มีการฟื้นฟูและเผยแพร่ผลงานต่างๆ โดยการนำมาแสดงให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้ชม ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรักและหวงแหนและเห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีอยู่ แล้วเกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่แก่ลูกหลานสืบต่อไป

2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมที่ตระหว่างกัน เพราะบุคคลที่มาจากภายนอกย่อมมีวัฒนธรรมที่ต่างจากคนในชุมชนวัดเกาะ การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งเป็นความรู้ซึ่งกันและกัน อาทิ การทำขนมอาลัวของชุมชนวัดเกาะจะมีวิธีการทำที่ต่างจากการทำขนมอาลัวในจังหวัดราชบุรี การเดินทางมาพบกันย่อมเป็นการแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีคุณภาพดีขึ้น

4.5.3.2 ผลกระทบด้านลบ

1) การไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักท่องเที่ยว เนื่องจากความไม่เข้าใจในประเพณี ความเชื่อถือของคนในท้องถิ่น เช่น การที่นักท่องเที่ยวขึ้นไปเดิน หรือหนึ่งบริเวณที่นั่งของพระสงฆ์ในพระอุโบสถ หรือแม้แต่การแต่งกายที่ไม่สุภาพเข้าไปในศาสนสถาน หรือปูชนียสถาน หรือการกระทำที่ไม่รวมถึงการกระทำที่ไม่เหมาะสม จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของนักท่องเที่ยว เหล่านี้ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดอคติ หรือเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ ได้

2) การท่องเที่ยวจะทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุเสื่อมโทรมลง การที่มีคนเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แล้วไปสัมผัสกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเหยียบ การใช้มือสัมผัส ด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจ ทั้งภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง หินในถ้ำ สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น พระอุโบสถ เหนือโคลนที่มีมือ หรือฝุ่นที่ติดมากับเท้าจะทำให้สิ่งเหล่านั้นเกิดความเสียหายเร็วขึ้น รวมถึงการถ่ายภาพโดยใช้แสงแฟลช ซึ่งส่งผลให้เกิดปฏิกิริยากับวัตถุ ทำให้สีของภาพจางลง

3) การท่องเที่ยวจะทำให้การเลียนแบบการแต่งกายตามสมัยนิยม เนื่องจากชุมชนวัดเกาะอยู่ในเขตอำเภอเมืองจึงมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้ง่าย รวมถึงการรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกายตามสมัยนิยมด้วย ทำให้เอกลักษณ์การแต่งกายที่เรียบง่ายของชาวบ้านเปลี่ยนไป

4.5.4 ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

4.5.4.1 ผลกระทบด้านบวก

1) การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการสายไฟซึ่งเป็นภาพที่ดูแล้วไม่สวยงามให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น รวมถึงการจัดการด้านถังขยะ ให้มีจำนวนเพียงพอ

2) การท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนสะอาด สวยงาม น่ายุ่ขึ้น จากการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมข้างต้น และการมีโครงการนำบ้าน นำมอง ที่ส่งเสริมด้านการสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงาม นำมอง ของชุมชน ภาพของชุมชนก็จะน่ายุ่ มีความสะอาดมากขึ้น เพราะมีการรักษาความสะอาดของบ้านเรือนอย่างต่อเนื่อง จากปกติที่ทำกันปีละครั้ง สองครั้งในช่วงเทศกาลตรุษจีน เพราะคนในชุมชนส่วนมากมีเชื้อสายจีน

4.5.4.2 ผลกระทบด้านลบ

1) การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดปัญหามลภาวะ ทำให้พื้นที่ที่มีความสกปรกจากฝุ่นควันจากการจราจร มีขยะและสิ่งปฏิกูลตามบริเวณวัดและที่ต่าง ๆ รวมถึงมีการปล่อยของเสียลงน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย อากาศเสีย ฝุ่นละออง และเสียงรบกวนจากยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

2) การท่องเที่ยวทำให้สภาพภูมิประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลง ในส่วนทรัพยากรทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเจริญด้านการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ เมื่อมีการเปิดให้เข้าชมก็จะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของพื้นที่ โดยเฉพาะในส่วนของวัด เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังตั้งแต่สมัยอยุธยาอาจถูกทำลายจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว

4.6 แนวทางการจัดการ และการป้องกันผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย จากตัวแทนจากเทศบาลเมืองเพชรบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน และตัวแทนชาวบ้าน ร่วมกับคณาจารย์จากสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในฐานะนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา และที่ปรึกษากลุ่มงานวิจัย และนักศึกษาที่ทำวิจัยในครั้งนี้ พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ จำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยว และภาคประชาชน ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุดในการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน และการหาแนวทางการจัดการ และการแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดจากการจัดการการท่องเที่ยว ตั้งแต่การวางรากฐาน การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ตรงกันภายในชุมชน เพื่อรองรับการเจริญเติบโตที่จะเข้ามาจากการท่องเที่ยวในอนาคต โดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยแนวทางที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่

4.6.1 การจัดการความรู้ / คลังข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน โดย

4.6.1.1 การรวบรวมข้อมูล / การจัดการความรู้ การจัดทำข้อมูลทั่วไป ข้อมูลแห่งการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่กระบวนการรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่ท้องถิ่นมีอยู่ให้ได้มากที่สุด มาจัดเรียงตามลำดับความสำคัญและแยกประเภทหัวข้อเป็นหมวดหมู่ เมื่อได้ข้อมูลความรู้ที่เรียบเรียงที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ลำดับต่อมาจัดทำสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ให้นำสนใจมากขึ้น อาจจะทำหอสมุดการเรียนรู้ หนังสือแห่งการเรียนรู้ โบชัวร์ แผนที่เดินดิน แผ่นพับ ใบปลิวต่างๆ เป็นต้น

4.6.1.2 การจัดทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดพิพิธภัณฑ์/ ศูนย์ข้อมูล การจัดทำพิพิธภัณฑ์นี้มีจุดประสงค์เพื่อให้เรื่องราว ประวัติความเป็นมา ความเป็นเอกลักษณ์ยังคงอยู่ไม่เกิดการสูญหาย พิพิธภัณฑ์นี้ไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่ เพียงแต่เลือกทำเลเดิมที่อาจไม่ได้ใช้ประโยชน์ และนำของดีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาจัดแสดงและมีการเล่าเรื่อง ประวัติความเป็นมา เพื่อให้เกิดความสนใจและจดจำ ทั้งนี้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ดีเข้าใจง่าย เป็นรูปธรรม เหมาะแก่การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์

4.6.1.3 การจัดอบรมคนในชุมชนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัดเกาะ และชุมชนวัดเกาะ เพื่อให้คนในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้ สิ่งที่ชุมชนไม่มี คือ การขาดผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน และประวัติความเป็นมาในชุมชนวัดเกาะ และวัดเกาะแก้วสุทธาราม

4.6.2 การบูรณาการและการประสานงาน

4.6.2.1 การจัดตั้งกลุ่มองค์กร เพื่อทำหน้าที่การจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง โดยกลุ่มที่รับผิดชอบนี้อาจมีอยู่เดิมแล้ว หรืออาจตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นมาเพื่อเป็นแกนนำในการจัดการการท่องเที่ยว มีหน้าที่เป็นแกนนำในด้านต่างๆ เช่นการระดมความคิด การสร้างความสัมพันธ์ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนสืบไป

4.6.2.2 การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1) การนำข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ไปเพิ่มเติมในบทเรียนของสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายการกระตุ้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีบทเรียนปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นให้แก่เยาวชน เริ่มจากกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวตามลำดับ

2) การประสานงานกับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์กิจกรรม เทศกาลงานประเพณีต่างๆ และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อให้ช่วยส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ชุมชนวัดเกาะให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

4.6.2.3 การมีส่วนร่วม โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยเริ่มตั้งแต่คนในชุมชน ซึ่งควรเป็นทุกคนในบ้าน ไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อความร่วมมือจากหน่วยที่เล็กแต่มีความสำคัญที่สุด ถ้าทุกคนในบ้านทำ ก็จะมีความเข้มแข็ง เพราะทุกคนจะมีความเข้าใจตรงกัน และร่วมมือกันในการจัดการ การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานของภาครัฐ รวมถึงการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว สิ่งสำคัญที่สุดที่ทุกคนต้องทำ คือ ต้องทำด้วยความเต็มใจ

4.6.2.4 บุคลากร โดยการจัดให้มีบุคลากรทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูล และการทำความเข้าใจกับชาวบ้าน โดยอาจจะเป็นผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับ

4.6.3 การจัดการด้านพื้นที่

4.6.2.1 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง ที่จอดรถ ถังขยะ สุขา ให้เพียงพอ และถูกสุขลักษณะ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความพร้อมของทรัพยากรท้องถิ่น ชีตความสามารถในการรองรับท้องถิ่น เพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและจัดทำคู่มือท่องเที่ยวเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4.6.2.2 การจัดให้ชุมชนวัดเกาะเป็นหนึ่งในรายการนำเที่ยว โดยผู้ที่ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ บริษัทนำเที่ยวในอำเภอเมือง อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวัดเกาะและชุมชนวัดเกาะมีความพร้อมในการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ อาจมีการทำรายการนำเที่ยวภายในบริเวณวัดเกาะและในชุมชนวัดเกาะหรือนำเอาวัดเกาะและชุมชนวัดเกาะใส่ในโปรแกรมทัวร์ของบริษัททัวร์ต่างๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว เนื่องด้วยปัจจุบันนักท่องเที่ยวต่างแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างจากเดิม

4.6.2.3 การตั้งกฎกติกา โดยต้องมีการจัดการที่ดี มีการตั้งกฎกติกา ในการเข้าชมหรือแนวทางการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันผลกระทบ

4.6.2.4 การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในขณะนี้ ชุมชนเป็นที่รู้จักในการทำงานด้านแผนที่เดินดิน ซึ่งการท่องเที่ยวได้ผนวกอยู่ในการศึกษาดูงาน ซึ่งแนวทางการประชาสัมพันธ์ชุมชนของรัฐต่อชุมชนมีดังนี้

1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยินดีช่วยประชาสัมพันธ์ ถ้าชุมชนมีความพร้อมเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเต็มรูปแบบ เนื่องจากวัดเกาะยังไม่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงยังไม่มีประชาสัมพันธ์วัดเกาะในเชิงของการท่องเที่ยว

2) บริษัทนำเที่ยวมีมุมมอง คือ ต้องหาจุดขาย เพื่อการบรรจุในรายการนำเที่ยวให้เป็นที่น่าสนใจ บริษัทนำเที่ยวแนะนำถึงการเปิดวัดเกาะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวว่า ต้องหาจุดเด่นจุดขายที่ไม่เหมือนสถานที่อื่น ๆ เนื่องจากวัดในจังหวัดเพชรบุรีล้วนแต่มีประวัติ และสิ่งที่น่าสนใจที่คล้ายคลึงกันมาก นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความไม่แตกต่าง จึงคิดว่าไม่น่าสนใจ

4.6.2.5 การพัฒนาชุมชน / การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต มี 3 องค์ประกอบดังนี้

1) บุคลากร คือบุคลากรทุกๆ คนในท้องถิ่นควรมีความรู้ ความเข้าใจในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่เป็นอย่างดี

2) ผู้ทำงาน คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน

3) ผู้ถ่ายทอด คือ บุคลากรที่มีความชำนาญในเรื่องๆ หนึ่ง และมีการถ่ายทอดต่อบุคคลอื่นอย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีความน่าสนใจ อาจถ่ายทอดโดยการเล่าเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

4.6.4 การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม

4.6.4.1 การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นทุนเดิม เริ่มจากกิจกรรมเล็กๆ ที่อาศัยความสามัคคี การมีส่วนร่วม ความมีน้ำใจเข้ามาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล แล้วดำเนินกิจกรรมใหญ่ๆ ต่อไป จากนั้นบูรณาการกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเข้าไป เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้คนกับในชุมชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมเหล่านี้ต้องสร้างความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วย

4.6.4.2 ในชุมชนวัดเกาะมีการจัดการประชุมในทุกๆ วันที่ 6 ของเดือนเพื่อประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ที่ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้อง การประชุมนี้จึงเป็นเวทีที่จะทำให้ชุมชนเริ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการ การป้องกันผลกระทบเชิงลบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

จากการกำหนดวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยได้กำหนดคำถามการวิจัย 2 ประเด็น เพื่อตอบคำถามการวิจัย ดังนี้

1. ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะมีด้านใดบ้าง
2. แนวทางการจัดการ การป้องกันผลกระทบทางลบที่จะเกิดต่อการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะควรเป็นอย่างไร

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบวิธีการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยศึกษาข้อมูลทั้งปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วย ภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนวัดเกาะ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสวัด กรรมการวัด กรรมการชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนวัดเกาะ และผู้ประกอบการร้านค้าต่างๆ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองเพชรบุรี สำนักส่งเสริมวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) และศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดเพชรบุรี ภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ บริษัทที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และในพื้นที่ใกล้เคียง นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงตุลาคม โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มาศึกษาดูงานในชุมชนวัดเกาะ คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง การสอบถาม และการประชุมกลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม และได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการใช้สถิติเชิงพรรณนา

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 บริบทชุมชน

ชุมชนวัดเกาะ หรือชุมชนห้วยถนน ตั้งอยู่ในเทศบาลเมืองเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีคำขวัญว่า “เกาะแก้วสถาน ขนนหวานลือชื่อ ถิ่นช่างฝีมือ เลื่องลือช่างทองโบราณ” ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของศาลากลางจังหวัดประมาณ 1 กิโลเมตร ชุมชนวัดเกาะเริ่มมีมาพร้อมกับวัดเกาะฯ ซึ่งอยู่คู่กันมาตั้งแต่สมัยก่อนกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน

5.1.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่บนถนนพณิชเจริญเส้นทางหลักก่อนจะเข้าถึงตลาด ซึ่งมีข้อสันนิษฐานว่า วัดเกาะนี้เคยเป็นวัดที่ตั้งอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำเพชรบุรี จึงได้ชื่อว่า

วัดเกาะมาจนถึงปัจจุบัน ภายในชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนที่รวมอยู่ของหลายชนชาติ มีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมาแต่อดีตคือ การทำทอง การแกะสลักไม้โมก การทำขนม และสภาพบ้านเรือนที่เป็นทรงแบบบ้านโบราณที่ปัจจุบันยังคงเหลือให้เห็นอยู่ อีกทั้งโบราณสถานที่สำคัญคือ วัดเกาะแก้วสุทธารามที่ถูกสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินผ่านหลายครั้ง เนื่องจากเป็นเส้นทางเสด็จผ่านทางชลมารคผ่าน เพื่อเสด็จไปยังพระรามราชนิเวศน์หรือวังบ้านปืน

วิถีชีวิตของคนในชุมชนวัดเกาะเมื่อประมาณ 70-100 ปีที่ผ่านมาเป็นย่านธุรกิจการค้าที่รุ่งเรือง ทั้งโรงสีข้าว โรงฆ่าสัตว์ โรงสุรา ปัจจุบันกิจการเหล่านี้ได้เลิกล้มไปบ้างแล้ว แต่ยังคงมีร่องรอยของอดีตที่ปรากฏให้เห็นบ้าง เช่น ปล่องเตาของโรงสีเก่า ซึ่งหาชมได้ยากในปัจจุบัน นอกจากธุรกิจดังกล่าวแล้ว ชุมชนแห่งนี้ยังมีการค้าข้าวและน้ำตาลโตนด ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะดีความเป็นอยู่ดี ถนนตลาดนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ถนนพานิชเจริญ ซึ่งตั้งตามความหมายของความเจริญของเศรษฐกิจในชุมชน

5.1.1.2 ลักษณะทางกายภาพ

ทิศเหนือ	ติดแม่น้ำเพชรบุรีและถนนหน้าวัดลาดถึงถนนมาตยวงค์
ทิศใต้	ติดกับแม่น้ำเพชรบุรีและเลียบบคลองวัดเกาะถึงสะพานวัดแรก
ทิศตะวันออก	เริ่มจากถนนหน้าวัดลาด ถนนมาตยวงค์ ถึงแยกหอนาฬิกา ถนนท่าหิน (ด้านวัดบ่อม) ถึงทางเข้าสะพานวัดแรก
ทิศตะวันตก	จดแม่น้ำเพชรบุรี

5.1.1.3 ประชากรภายในชุมชนวัดเกาะ

ประชากรในชุมชนวัดเกาะมีทั้งหมด 1,377 คน และ 297 หลังคาเรือน อาชีพส่วนใหญ่แบ่งเป็น ค้าขาย ร้อยละ 50 รับจ้าง ร้อยละ 30 รับราชการ ร้อยละ 10 และอุตสาหกรรมครัวเรือน ร้อยละ 10

5.1.1.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1) อาชีพการทำทองซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตระกูล คือตระกูลสุวรรณช่างและตระกูลทองสัมฤทธิ์ช่างทำทอง 2 ตระกูล เริ่มทำทองตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ในปัจจุบันตระกูลสุวรรณช่างไม่มีทายาทสืบทอดกิจการแล้ว แต่ในตระกูลทองสัมฤทธิ์ยังคงมีนางเนื่อง แผงสีคำ ซึ่งเป็นผู้สืบทอดการทำทองโบราณ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความชำนาญในเรื่องการทำทองในชุมชนวัดเกาะ และนางสาวสมจิตร อรรถวทรชน เป็นช่างทองแห่งร้านทองเจริญ การทำอุตสาหกรรมขนมหวาน มีการทำหลายบ้าน ได้แก่ บ้านขนนหวานนางปราณี ร้านขนนหวานนายกระแสร้ ขนนอล้วนางโป่ง ร้านขนมฝิง ร้านขนมหม้อแกงแสงมณี การทำข้าวเกรียบงาซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองของเพชรบุรีก่อนที่ขนมหม้อแกงจะมีชื่อเสียงมาก ปัจจุบันบางแห่งยังทำกิจการอยู่แต่ลดปริมาณลงและได้ย้ายไปตั้งกิจการอยู่ที่ถนนเพชรเกษมด้านเขาวัง

2) อาชีพรับราชการ ชาวชุมชนวัดเกาะมีผู้ประกอบอาชีพรับราชการอยู่ประมาณร้อยละ 10 ของประชาชนในพื้นที่ มีทั้งข้าราชการครู ทหาร ตำรวจ เจ้าหน้าที่เทศบาล สาธารณสุข และอนามัย เป็นต้น

3) อาชีพค้าขาย ร้านขายยา ร้านขายเครื่องนุ่งห่ม ร้านขายและรับซ่อมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ร้านอาหาร และมีการเปิดร้านขายของข้างถนนช่วงเย็น เช่น ร้านขนมหวาน อาหาร ผลไม้ ฯลฯ

4) อาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนเมือง มีประชากรมากจึงทำให้อาชีพในชุมชนหลากหลาย อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีผู้ประกอบอาชีพนี้ถึง ร้อยละ 30 ของประชาชนในพื้นที่

5.1.1.5 ลักษณะทางสังคม

การศึกษา ประชาชนส่วนมากจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และปริญญาตรี นับถือศาสนาพุทธ มีเทศกาลประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีน มีการดูแลและให้บริการด้านสาธารณสุขของคนในชุมชน และมีสถานที่ราชการและสถานที่บริการสาธารณะ

5.1.1.6 ลักษณะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

ที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดเกาะลักษณะเป็นบ้านเรือนแถวแบบโบราณทั้งไม้ละปูน ตั้งอยู่สองฟากถนน โดยบางหลังมีอายุราว 100 กว่าปี ภายในชุมชนมีการสืบทอดประเพณีทั้งไทยและสากล เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา วิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา มีการทำบุญทุกวันพระ และรักษาศีลเป็นประจำ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในด้านการสื่อสารชุมชนวัดเกาะใช้ภาษาไทยสำเนียงเพชรบุรีที่เรียกกันว่า “ภาษาเพชร” แต่ปัจจุบันมีการพูดสำเนียงเพชรผสมกับสำเนียงกรุงเทพฯปนกันไป

5.1.1.7 สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

1) ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

(1) แม่น้ำเพชรบุรี เป็นเส้นทางในการคมนาคมขนส่งสินค้าต่างๆ ที่สำคัญในอดีตของชุมชน แต่ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่หันไปใช้การคมนาคมทางบกแทนการคมนาคมทางน้ำ ซึ่งกลายเป็นแหล่งอุปโภคเท่านั้น

(2) พรรณไม้ภายในวัดเกาะแก้วสุทธาราม ซึ่งมีหลากหลายชนิด ต้นไม้ที่สำคัญคือต้นสมอ ซึ่งเป็นต้นที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระราชดำเนินชลมารคทางน้ำและเสด็จแวะขึ้นที่หน้าวัดเกาะแก้วสุทธาราม พระองค์ทรงเก็บผลสมอเพื่อเสวยแล้วทรงตรัสว่าสมอดต้นนี้อร่อยดี จึงเป็นตำนานที่เล่าสืบกันมาว่าสมอที่นี่มีรสอร่อยนัก

2) ทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา

(1) วัดเกาะแก้วสุทธาราม มีสถานที่ที่สำคัญภายในวัด ดังนี้

- พระวิหาร ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ เป็นอาคารทรงไทย ก่ออิฐถือปูนขนาด 4 ห้อง มีลักษณะอ่อนโค้งมีเสาย่อมุม มีรูปปั้นที่เป็นมุข ด้านหลังมีเจดีย์ มีประตูเดียว ประตูเดียวผนังปิดทึบ ด้านหลังมีหน้าต่าง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีช่อฟ้าใบระกา หน้าบันไม่มีลวดลาย ด้านในประดิษฐานพระประธานปางมารวิชัย จากการสันนิษฐานสถานที่แห่งนี้อาจจะเป็นอุโบสถมาก่อน เพราะมีประตูทางเข้า-ออกเพียงทางเดียว ภายหลังจึงเปลี่ยนมาเป็นวิหารเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปที่สำคัญ

- พระอุโบสถ เป็นอาคารทรงไทยก่ออิฐถือปูนขาว สร้างตั้งแต่สมัยอยุธยา ตอนต้น ลักษณะของอุโบสถไม่มีหน้าต่าง ภายในอุโบสถมีภาพจิตรกรรมสีฝุ่นผสมกาว เน้นสีแดงบริเวณด้านล่างถูกทำลายเนื่องจากความชื้น ภาพจิตรกรรมเป็นการบอกเล่าเรื่องพุทธประวัติ ปางมารผจญ ภาพจักรวาล คือเขาพระสุเมรุประกอบด้วยยอดเขาทั้ง 7 ยอด และภาพสัตว์ที่เกิดจากการจินตนาการของศิลปิน และเรื่องราวต่างๆ อีกมากมายที่น่าสนใจและสวยงาม อันเกิดจากการเขียนภาพจิตรกรรมโดยการใช้โทนสีมาช่วย ประกอบกับการจัดวางภาพที่ลงตัว ภายในอุโบสถมีโบราณวัตถุที่เก่าแก่ของวัด คือ ใบเสมา

เป็นเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงเขตอุโบสถ โดยปักไว้รอบๆ ทั้ง 8 ทิศ ซึ่งโบเสมาของวัดเกาะเป็นใบคู่ สันนิษฐานว่าเคยเป็นวัดหลวงมาก่อน

- เจดีย์ทรงเครื่อง มีลักษณะเดียวกับเจดีย์ทรงเครื่องที่วัดป้อม องค์ระฆังตกแต่งด้วยสังวาล มีมัลลย์ร้อยสลักกัน ที่ฐานองค์ระฆังตกแต่งด้วย กระจังเจิมล้อมรอบ ส่วนฐานเป็นกำแพง มีบันไดขึ้น ส่วนบัลลังก์ย่อมุมไม้สิบสอง เหนือบัลลังก์มีชุ่มจรณาและเสาศาหารสลักกัน เหนือขึ้นไปทำเป็นบังลูกแก้วจรดถึงปลี และยอดนาค้าง

- เจดีย์ราย เจดีย์รายมีทั้งหมด 4 องค์ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดเกาะ ลักษณะของเจดีย์จะแตกต่างกันไปเป็นคู่ๆ สร้างในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ลักษณะเป็นเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งแต่บัลลังก์ถึงฐาน ซึ่งฐานเป็นฐานสิงห์ และมีฉัตรซ้อนขึ้นไปถึงยอดปลี มีสายสังวาลรอบองค์ เจดีย์แห่งนี้ยังเป็นเจดีย์แม่แบบให้กับเจดีย์ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี

- ศาลาการเปรียญเป็นเรือนทรงไทย อยู่ทางด้านหลังพระอุโบสถ สร้างโดยใช้ไม้สักและไม้มะค่าในการก่อสร้าง มีความยาว 6 ห้อง มีลักษณะเป็นเรือนไทยยกพื้นสูง ภายในมีพระประธานปางมารวิชัยเป็นรูปปูนปั้น และยังมีโบราณวัตถุอีกหลายอย่าง ได้แก่ ตู้พระธรรมลายรดน้ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง และที่น่าสนใจคือ ธรรมาสน์ ซึ่งมีความงดงามมาก สร้างใน พ.ศ. 2465 เป็นธรรมาสน์ยอดปราสาท ทรงบุษบก นอกจากนี้บนเพดานยังมีภาพดาวล้อมเดือนที่ทำจากกระจก ซึ่งภาพจิตรกรรมเป็นฝีมือตระกูลช่างเพชร ปัจจุบันศาลาแห่งนี้ ชาวบ้านจะมาทำบุญฟังธรรมกันทุกวันพระ มีการถือศีลและยังเป็นสถานที่พบปะของคนในชุมชนเวลาว่างงานทำบุญต่างๆ

- ศาลาามเหศวร ตั้งอยู่ทางด้านหลังของวัด ติดกับแม่น้ำเพชรสร้างในสมัยพระอริการดิษ เจ้าอวาสวัดเกาะองค์ที่ 2 (พ.ศ. 2400 – 2422) เป็นศาลายกพื้น มีช่อฟ้า ไบระกา หางหงส์ หน้าบัน เป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ผนังทึบเป็นลูกกรกถึงด้วยไม้ ลักษณะลูกมะหวด ศาลานี้เป็นแบบสกุลช่างเพชรบุรีโดยแท้

- หอระฆังหลังใหม่ สร้างใน พ.ศ. 2483 สมัยพระครูเพชรโรดมคุณ เจ้าอวาสวัดเกาะองค์ที่ 6 มีลักษณะเป็นบุษบกยอดแหลมทรงมงกุฎ ฐานสิงห์ ช่อฟ้าตกแต่งโดยประดับขึ้นไปจนถึงปลายบนของช่อฟ้า หางหงส์เป็นเศียรพญานาคซึ่งการสร้างได้รับอิทธิพลมาจากอยุธยาตอนปลาย

- หอระฆังหลังเก่า เป็นหอระฆังที่สร้างขึ้นพร้อมวัดเกาะ ซึ่งรูปทรงของหอระฆังเป็นแบบหอกลอง มีช่อฟ้า ไบระกา หางหงส์ สร้างด้วยไม้ทั้งหมด ระเบียบเป็นแบบเพนียดคล้องช้าง คล้ายกับที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จุดเด่นของหอระฆังอยู่ที่ช่อฟ้าซึ่งเป็นแบบอยุธยา มีลักษณะเป็นช่อฟ้าปากครุฑ และรูปทรงจะคล้ายไก่กำลังโก่งคอขัน

- ชุ่มประตูวัดเกาะด้านทิศเหนือ รูปทรงลักษณะเป็นชุ่มประตูมีจั่วยอดสูง ทรงแหลมซ้อนกัน 2 ชั้น หน้าบันประดับเป็นลายปูนปั้นลายเปลว และชื่อวัด หน้าบันด้านหลังเป็นลายก้านขดลวดล้อมเอราวัณ ชุ่มประตูลักษณะหน้าฉับ

- ชุ่มประตูหน้าวัดเกาะ ชุ่มประตูมีอยู่ 2 ชุ่ม คือทางทิศใต้และทิศเหนือ ด้านหน้าของชุ่มทั้ง 2 ด้าน เป็นตลาด รูปทรงมีลักษณะเป็นเรือนยอดได้รับอิทธิพลจากชุ่มประตูวัดใหญ่สุวรรณรามาเนื่องจากรูปแบบเดียวกัน ชุ่มประตูวัดเกาะเรียกว่า ยอดบุษบก มีลูกกระพวยตั้งบนชั้นจรณา ชั้นจรรณามี 7 ชั้น แล้วขึ้นเป็นยอดบัว 2 ชั้น จนถึงยอดปลี ฐานเสาเป็นบัวคว่ำขึ้นด้วยลูกแก้ว ต่อด้วยบัวหยาจจับต้นเสา ปัจจุบันชุ่มประตูทั้ง 2 นี้ ไม่ใช่ทางเข้าหลักของวัดเกาะ เพราะมีการก่ออิฐถือปูนปิดทางเข้าชุ่มประตู

- พิพิธภัณฑ์วัดเกาะสุทธาราม เป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมโบราณวัตถุ มี 3 ชั้น ประกอบด้วยชั้นแรก เป็นชั้นสำหรับสอนพระธรรม ชั้นที่สองสำหรับเก็บของโบราณต่างๆ เช่น เครื่องลายคราม เครื่องเบญจรงค์ และพระพุทธรูป ชั้นบนสุดเป็นที่เก็บสมุดข่อย คัมภีร์ ไบลาน พระไตรปิฎก พิพิธภัณฑ์แห่งนี้สร้างขึ้นจากการบริจาคเงินการกุศลของคนในชุมชน

- พิพิธภัณฑ์เรือ ประกอบด้วยเรือ 2 ชนิด คือ เรือมาศ เป็นเรือสมัยก่อนที่ใช้สำหรับ เป็นเรือตามเสด็จและเป็นเรือที่ได้รับพระราชทาน และเรือแม่กัลยา เป็นเรือที่ใช้สำหรับแข่งในงานประเพณี เป็นเรือประจำวัดเกาะแก้วสุทธาราม และยังมีสีกัด เครื่องสูบน้ำโบราณ เกวียน ฯลฯ

- อาคารโรงเรียนปริยัติธรรม เป็นอาคารสมัยใหม่แบบตะวันตก ก่ออิฐถือปูน เครื่องบนใช้ไม้ทั้งหมด การพลิกม้วนและการซ่อนของลายกนกเป็นลักษณะแบบอย่างของช่างสกุลเพชรบุรี

(2) ศาลเจ้าจีน ชุมชนมีศาลเจ้าจีนที่น่าสนใจ ดังนี้

- ศาลเจ้าบ้านป็น อยู่หัวถนน ติดเขตวัดเกาะ เป็นอาคารแบบจีนชั้นเดียว ก่ออิฐถือปูน มีที่กำแพงล้อมผู้ทราบเรื่องเล่าว่าเดิมเป็นอาคารไม้ย้ายจากบ้านป็น ตั้งแต่มีการสร้างพระรามราชนิเวศน์

- ศาลเจ้าวัดลาด อยู่ติดถนนพานิชเจริญ ด้านทิศตะวันตก ตรงข้ามตรอกสะพานวัดลาด มีรูปแบบเป็นอาคารแบบศิลปะจีน ก่ออิฐถือปูนภายในมีแท่นประดิษฐานรูปเคารพและตั้งเครื่องบูชา

- ศาลเจ้าโรงเจอักษิ้นเสี้ยนตั้ง ประกอบด้วยอาคาร สองหลัง ตั้งอยู่บริเวณลานด้านหลังทางทิศตะวันตกของศาลาบ้านจีนเดิม เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มุงกระเบื้องทรงทวดทรงจีนสองหลัง หลังอาคารที่อยู่ด้านในทำเป็นสองชั้น

- ศาลเจ้าโรงเจหยกลักตัว ติดถนนสุรพันธุ์เยื้องศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง มีซุ้มประตูทางเข้าบริเวณมีลานกว้างอยู่หน้าศาลเจ้า หลังคาอาคารตกแต่งด้วยศิลปะแบบจีน

- ศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมือง บางครั้งชาวบ้านเรียก ศาลหลักเมือง ปัจจุบันชาวไทย-จีน ได้ร่วมกันสร้างเป็นอาคารถาวรเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก เสา และ หลังคา เสาประดับด้วยลวดลายมังกร ภายในประดิษฐานมีพระพุทธรูปและเทพเจ้าของจีน เดิมศาลเจ้าเป็นอาคารไม้ ด้านหลังเป็นกำแพงก่อกอิฐ แต่ถูกรื้อถอนพร้อมตันโพธิ์ ต้นไทร เพื่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ เจ้าพ่อศาลเจ้าตันโพธิ์ประตูเมืองเป็นที่เคารพนับถือของชาวไทย-จีน ซึ่งชาวบ้านจะมาขอพรและเซ่นไหว้จำนวนมาก

(3) ที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดเกาะ หลังจากที่ได้เกิดไฟไหม้ที่ตลาดเมืองเพชรขึ้นในปี พ.ศ. 2458 และในปี พ.ศ. 2495 ไฟได้ไหม้ตลาดทั้ง 2 ตลาด ร้านรวง ดึงแถว ยุ่งฉางเก็บข้าวเปลือก โรงลิเก โรงภาพยนตร์ สาเหตุของต้นเพลิงเป็นร้านขายน้ำมันใจกลางตลาด ไฟได้ไหม้ตลอดถนนพานิชเจริญ ไปจนถึงตันโพธิ์ประตูเมือง แต่ยังไม่ถึงชุมชนวัดเกาะ ทำให้ชุมชนแห่งนี้ยังคงเหลือบ้านโบราณที่น่าสนใจตลอดหัวถนน เช่น บ้านคุณปราณี และคุณนวลจันทร์ เย็นสุขใจ ที่เป็นบ้านทรงไทย อายุประมาณ 100 กว่าปี บ้านคุณครอง วาดเวียงไชย ที่เป็นบ้านแบบตึกหลักแรกๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ที่สร้างสมัย รัชการที่ 7 และบ้านบ้านหมื่นสุขประสารราษฎร์ ที่สร้างตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีบ้านอื่นๆ ที่น่าสนใจ ตลอดแนวถนน

4.2.7.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม

ชุมชนวัดเกาะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อาชีพที่สำคัญ ได้แก่ การแกะสลักไม้โบราณ การแกะสลักไม้โบราณ มีนายรุ่งฟ้า ตาละลักษณ์ เป็นช่างแกะสลักเครื่องเรือนไม้โมกที่มีชื่อเสียง การทำเมรุลอยวัดเกาะ

พบได้ทั้งภูมิของพระอาจารย์เสถียรธนปญโญ และภูมิของพระอาจารย์ฝูก จนโชโต การทำทอง ชุมชนวัดเกาะ มีชื่อเสียงในเรื่องการทำทองรูปพรรณ ถึงแม้ว่าช่วงเกิดระบอบ สุวรรณช่าง ตรีภูทองสัมฤทธิ์ มิได้ทำทองแล้วแต่ยังมี นางเนื่อง แฝงสีคำ นางสมจิตร อรรถวธรรณ ที่ยังนั่งทำทองรูปพรรณเป็นอาชีพหลัก ซึ่งอยู่ในแถบหัวถนน การทำขนมหวาน เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทางชุมชนวัดเกาะให้การสนับสนุนและนำเสนอใจ สามารถเข้าชมการทำขนมหม้อแกง ที่บ้านแสงมณี เป็นกิจการของนางเพื่อฟ้า แสงมณี ชมการทำขนมอาลัว ได้ที่ บ้านคุณปราณี เย็นสุขใจ โดยมีคุณปราณีหรือบ้านของคุณนวลจันทร์ เย็นสุขใจ และบ้านของคุณวิมล อารมณดี และสิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างของชุมชนวัดเกาะ คือ วิถีชีวิตของชาวชุมชนวัดเกาะ ที่มีความน่าสนใจเรียบง่ายถึงเป็นชุมชนเมืองแต่ยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมตามคติความเชื่อทางศาสนา

5.1.1.8 ลักษณะการปกครอง

ชุมชนวัดเกาะขึ้นอยู่กับการปกครองของเทศบาลอำเภอเมือง โดยกิจกรรมของชุมชนวัดเกาะตั้งแต่ปี 2545 ที่ผ่านมามีโครงการทั้งหมด 37 โครงการ ซึ่งการจัดกิจกรรมโครงการบ้านนาอยู่ เมืองนำมอง ทำให้คนในชุมชนรู้จักหันหน้าเข้าหากันมากขึ้น เอื้อเพื่อเอื้อแก่ซึ่งกันและกัน และมีกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพพื้นฐานเป็นจำนวน 11 กิจกรรม ส่งผลทำให้ชุมชนนั้นรวมตัวกันมากขึ้น และใช้กิจกรรมเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน

5.1.2 การวิเคราะห์บริบทชุมชน

5.1.2.1 จุดแข็ง (Strengths)

- 1) ที่ตั้ง ชุมชนวัดเกาะตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร คือ ใช้ระยะเวลาในการเดินทางมาถึงพื้นที่เพียง 2 ชั่วโมง และสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งยังสามารถ สร้างเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น เขาวิ้ง วังบ้านปิ่น วัดมหาธาตุ และวัดใหญ่สุวรรณาราม ฯลฯ ได้
- 2) มีทรัพยากรการท่องเที่ยว อาทิ วัดเกาะแก้วสุทธาราม มีพิพิธภัณฑ์วัดเกาะบ้านไม้เรือนแถวที่ยังคงสภาพเดิม ประเพณีและงานช่างที่แสดงถึงความเป็นเลิศของช่างเมืองเพชร มีอุตสาหกรรมครัวเรือนที่ทำกันในครอบครัว มีพิพิธภัณฑ์เรือ มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 3) มีการร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการต่างๆ และประชาชน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและเสียสละ
- 4) มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อาทิ บริษัทที่ทำทัวร์ ร้านขายของที่ระลึก มีป้อมตำรวจเพื่อดูแลความปลอดภัย และสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ดงขะ
- 5) มีกิจกรรมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว อาทิ การปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชน การจัดอบรมคัดคุเทศก์น้อยให้แก่เด็กในชุมชน มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.1.2.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

- 1) ที่ตั้ง และลักษณะทางกายภาพ มีเส้นทางในการเข้าถึงยังไม่สะดวกสบาย เนื่องจากเป็นถนนในชุมชนเดิม มีลักษณะแคบเส้นทางการสัญจรเป็นถนนสำหรับเดินรถทางเดียว ทำให้การรองรับของรถที่จะมาเยี่ยมชมสถานที่ไม่สะดวก

2) ชุมชนวัดเกาะยังไม่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพทางการท่องเที่ยว เช่น วัดเกาะแก้วสุทธารามซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และยังคงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา ประกอบกับการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่ได้ถูกบรรจุให้อยู่ในรายการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว เนื่องจากชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จัก และไม่ได้เป็นตลาดเป้าหมายหลักของนักท่องเที่ยว

3) ชาวชุมชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากผู้มาเยี่ยมเยือนส่วนมากเป็นผู้ที่มาศึกษาดูงานของชุมชน ไม่ใช่นักท่องเที่ยวโดยตรง ประกอบกับขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ขาดการประสานงานภายในชุมชน เช่น การขออนุญาตเข้าชมพิพิธภัณฑ์ การเข้าชมการทำทอง รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังไม่ได้เข้ามามีส่วนสนับสนุนอย่างจริงจัง

4) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ อาทิเช่น ยังไม่มีร้านขายของที่ระลึกที่มีการรวมสินค้าที่หลากหลายไว้ ร้านอาหารที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และห้องน้ำที่มีไว้ออร์รับนักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา รวมถึงป้ายข้อมูล / ป้ายประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

5. ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังขาดผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่สำคัญ รวมถึงขาดความร่วมมือและการประสานงานร่วมกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน ในการพัฒนาการตลาด การประชาสัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรม และขาดการรวบรวมหรือจัดทำเป็นระบบข้อมูลพื้นฐานทำให้ผู้มาเยือนยังไม่ได้รับทราบหรือเกิดความสนใจ

5.1.2.3 โอกาส (Opportunities)

1) ที่ตั้ง และลักษณะทางกายภาพ มีโอกาสในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ประกอบกับวัดเกาะอยู่ติดกับแม่น้ำเพชรบุรีจึงสามารถพัฒนาและจัดรูปแบบการท่องเที่ยวทางน้ำได้ บวกกับสถานการณ์ในปัจจุบันราคาน้ำมันแพงขึ้น จึงทำให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนมาให้ความสนใจการเดินทางท่องเที่ยวระยะสั้นมากขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร ทำให้ชุมชนสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกในการมาเยี่ยมชม

2) มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น วัดเกาะ แม่น้ำเพชรบุรี พิพิธภัณฑ์ รวมถึงศิลปะของช่างเมืองเพชร อาทิ การทำทอง การแกะสลักไม้โมก และการทำเมรุลอย เป็นต้น รวมถึงการเป็นชุมชนตัวอย่างในการทำแผนที่เดินดินที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนได้

3) บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ความสนใจกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะแก้วสุทธารามเป็นอย่างมาก และพร้อมให้การสนับสนุนรวมถึงส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนอย่างจริงจัง

4) สามารถส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลทางการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อบริการนักท่องเที่ยวเนื่องจากวัดเกาะแก้วสุทธารามสามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี รวมถึงโอกาสที่จะพัฒนาและสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ เช่น ห้องน้ำ ดั่งชยะ ที่จอดรถ และป้ายบอกทาง เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต

5) แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเป็นที่สนใจของหลายประเทศทั่วโลก เนื่องจากเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เช่น การนวดแผนไทย การปั่นจักรยานชมเมือง และการล่องเรือชมแม่น้ำเพชรบุรี

5.1.2.4 อุปสรรค (Threats)

1) ที่ตั้ง / ลักษณะทางกายภาพ เนื่องจากถนนในชุมชนเป็นถนนที่คับแคบเพราะเป็นถนนเดิมในชุมชนมาตั้งแต่สมัยเก่า ไม่สามารถขยายให้กว้างขึ้นเพื่อรองรับปริมาณรถที่จะเดินทางเข้ามาได้

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก อาทิ บริษัททัวร์ต่างๆ ยังไม่มีการบรรจุให้วัดเกาะแก้วสุทธารามอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยว เนื่องจากคิดว่าวัดเกาะแก้วสุทธารามยังไม่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากที่อื่น ประกอบกับปัจจุบันมีการแข่งขันทางการท่องเที่ยวสูงขึ้น จึงทำให้ชุมชนที่ยังขาดการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวไม่สามารถแข่งขันได้

3) บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

4) สภาวะทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ไม่มั่นคง เกิดความไม่มั่นใจในการลงทุนและการประกอบกิจการต่างๆ มีความอ่อนไหวมาก รวมถึงราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นสาเหตุที่ทำให้เพิ่มต้นทุนในการเดินทาง คนจึงตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวน้อยลง ประกอบกับนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังไม่รู้จักวัดเกาะแก้วสุทธาราม เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็ว

5.1.3 รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

5.1.3.1 จุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

การท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ เริ่มจากการเข้าร่วมโครงการชุมชนนำอยู่โดยสำนักงานสาธารณสุขที่ได้เข้ามาในชุมชน และมีการพัฒนาจนกลายเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนา จนทำให้มีคนมาดูงานของชุมชน ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจ และเป็นความภาคภูมิใจมากที่สุดก็คือ แผนที่เดินดิน ทำให้มีคนเดินทางมาดูงานอย่างต่อเนื่อง ชุมชนวัดเกาะเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น และเริ่มมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็น เทศบาลเมืองเพชรบุรี สำนักงานสาธารณสุขเพชรบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลาง เขต 2 (ชะอำ) ก็ได้มีการเข้ามาสำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนต่อไปในอนาคต

5.1.3.2 รูปแบบการท่องเที่ยว

1) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงาน เป็นการเดินทางมาศึกษาดูงานของกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล สำนักงานสาธารณสุข จากภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปัจจุบันมีคณะเดินทางมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากชุมชนวัดเกาะประสบความสำเร็จในการทำแผนที่เดินดินเป็นตัวอย่างที่ชุมชนอื่นๆ สนใจเป็นอย่างมาก

2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางมาเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของผู้ที่สนใจด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งในปัจจุบันมีน้อยและยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

5.1.4 ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะ

จากการศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะพบว่า ชุมชนกำลังเริ่มต้นจัดการการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็มีการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องเผชิญหน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยทางคณะผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งประเด็นด้านบวกและด้านลบ

5.1.4.1 ผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยว

1) ผลกระทบด้านทางเศรษฐกิจ

(1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนในชุมชนทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายในชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายใช้สอย รวมทั้งวัดเกาะแก่วัฒนธรรมก็มีรายได้จากการบริจาคเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาวัดในด้านต่างๆ ต่อไป

(2) การสร้างงาน สร้างอาชีพ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนนักท่องเที่ยวย่อมมีความต้องการหลากหลาย คนในชุมชนมีการเพิ่มผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยหันมาหารายได้เสริมจากอาชีพอื่น เช่น ร้านขายของที่ระลึก นวดแผนไทย ฯลฯ ซึ่งอาจจะส่งผลในอนาคตต่อการกลับมาทำงานในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

2) ผลกระทบด้านสังคม

(1) ชุมชนวัดเกาะเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากชุมชนวัดเกาะประสบความสำเร็จในการทำแผนที่เดินดิน และกลายเป็นชุมชนตัวอย่างที่ชุมชนอื่นๆ สนใจเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีผู้ที่สนใจเดินทางมาศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ในชุมชนไปด้วย

(2) เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนนั้น ซึ่งมิใช่การเข้าเยือนเพื่อความเพลิดเพลินอย่างเดียว แต่ยังเป็นโอกาสในการศึกษาทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชน ในขณะที่ด้วยกันชุมชนเองก็มีโอกาสในการศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างๆ จากนักท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันนำมาซึ่งความเข้าใจที่ถูกต้องของทั้งสองฝ่าย

(3) ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน

(4) เป็นการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัย สุขภาพจิตดี ทำให้ประชาชนไม่เป็นโรคซึมเศร้า เพราะคนในชุมชนส่วนมากเป็นผู้สูงอายุที่ต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง เมื่อมีคนเดินทางมาท่องเที่ยวก็จะทำหน้าที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี คอยต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือน สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือนทุกท่าน

3) ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

(1) ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดการอนุรักษ์ทั้งโบราณวัตถุ และโบราณสถาน รวมทั้งวิถีชีวิต เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเยี่ยมชม

(2) เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

4) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

(1) เกิดการรักษาความสะอาดบริเวณบ้านเรือน ถนนหนทางเพื่อให้ชุมชนมีความสะอาดสอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย สร้างสุขภาพจิตที่ดีแก่คนในชุมชนและสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมชม

(2) เกิดการพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงาม เช่น โครงการหน้าบ้านนำมองอย่างต่อเนื่อง

5.1.4.1 ผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว

1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

(1) การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง จากการนำนักท่องเที่ยวไปเยือนหรือซื้อของเฉพาะร้านค้าที่จัดเส้นทางผ่าน ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นเมื่อชุมชนวัดเกาะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว และเป็นปัญหาที่จะนำไปสู่ความแตกแยกในชุมชน เนื่องจากความไม่ธรรมของรายได้จากนักท่องเที่ยว

(2) การแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวเมื่อเข้ามาเยือน แต่ยังคงพบว่ามีอยู่น้อยมาก เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวยังมีไม่มากนัก แต่ในอนาคตอาจเกิดการแข่งขัน เช่น การตัดราคาสินค้า เมื่อราคาลดลง ผู้ผลิตอาจลดต้นทุนในการผลิต ทำให้สินค้าไม่มีคุณภาพหรือรสชาติอร่อยเหมือนกับเดิม

2) ผลกระทบด้านสังคม

(1) สร้างความรำคาญให้กับวัดและชุมชน เนื่องจากวัดเกาะแก้วสุทธารามเป็นวัดที่สงบเงียบเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนามากกว่าการท่องเที่ยว และชาวบ้านบางกลุ่มรู้สึกแปลกและเบื่อหน่าย เพราะนักท่องเที่ยวเดินทางผ่านหน้าบ้านโดยที่บางครั้งไม่ได้รับข่าวสารมาก่อน และการไม่ได้รับผลประโยชน์ ซึ่งอาจส่งผลให้ชุมชนไม่ชอบการท่องเที่ยวเองอาจจะเบื่อหน่ายหรือรำคาญนักท่องเที่ยวก็ได้

3) ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

(1) เกิดการทำลายภาพจิตกรรมฝาผนัง จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ไปสัมผัสกับภาพจิตกรรมฝาผนังทำให้สีลอกร่อนออกมา รวมถึงการถ่ายภาพโดยใช้แสงแฟลชด้วย

(2) เกิดการเลียนแบบการแต่งกาย ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงการแต่งกาย ส่งผลให้วัฒนธรรมการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจส่งผลต่อเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนลדתอนลงไป

4) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

(1) ทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณวัดและบริเวณบ้านที่นักท่องเที่ยวเดินไปเยี่ยมชมการทำนม

(2) เกิดปัญหาด้านสาธารณสุขโรคจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำสกปรก มีไม่เพียงพอ

(3) การปล่อยของเสียลงแหล่งน้ำ จากการอุปโภคและบริโภคของชุมชนและจากนักท่องเที่ยวเช่นกัน

5.1.5 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

จากการสอบถามถึงสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2550 จำนวน 300 คน พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนที่มีการจัดการอย่างสะอาดสะอ้าน น่าชมและน่ามอง รวมถึงการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถทำได้ดี ทั้งการต้อนรับอันเกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชน และการจัดกิจกรรมนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับคือด้านรายได้ทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับนักท่องเที่ยว ในขณะที่นักท่องเที่ยวเองได้เกิดการเรียนรู้จากการเยี่ยมชมเยือน ทั้งนี้ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบจากการท่องเที่ยวในประเด็นเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวในชุมชนยังมีไม่มากนัก ยกเว้นการขึ้นราคาสินค้าให้แพงขึ้นกับการลอกเลียนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเช่น การแต่งกายที่เปลี่ยนไป ซึ่งถูกมองว่าอยู่ในระดับมากหรือมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้ง่าย

5.1.6 แนวโน้มผลกระทบจากการท่องเที่ยวหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยว

การศึกษาในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภาคประชาชน เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจัดการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมองผลกระทบที่จะตามมาจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนวัดเกาะหากไม่มีการจัดการที่ดีในอนาคต ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.1.6.1 ผลกระทบด้านบวก

1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

(1) การท่องเที่ยวจะช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ ในท้องถิ่น จากเดิมที่เคยผลิตขนมในปริมาณที่ไม่มาก ก็ต้องผลิตในปริมาณที่มากขึ้นไป เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังทำให้คนในชุมชนที่อพยพไปทำงานที่อื่น ๆ หวนกลับมาประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตน และเป็นการลดการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อไปทำงานให้น้อยลงด้วย

(2) การท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการกระจายสินค้า กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนในชุมชนจำนวนมากขึ้น ความต้องการสินค้าก็จะมากขึ้น เมื่อมีความต้องการที่มากขึ้นก็จำเป็นต้องผลิตให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการกระจายสินค้าไป

2) ผลกระทบด้านสังคม

(1) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา กล่าวคือ ทำให้คนในชุมชนมีโลกทัศน์กว้างขึ้น และส่งผลให้มีการส่งเสริมและพัฒนาด้านการศึกษาของสถาบันการศึกษาในพื้นที่และใกล้เคียง

(2) การท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น จากการโครงการต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้ชุมชนมีชื่อเสียงจากการเป็นแหล่งเรียนรู้

(3) การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการจัดการด้านความปลอดภัย ณ จุดสำคัญๆ ในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งชุมชนเองก็จะได้รับประโยชน์จากผู้ที่คอยดูแลเรื่องความปลอดภัยด้วย

(4) การท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิต จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว

3) ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

(1) เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น งานแกะสลักไม้ งานสร้างเมรุ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หาชมได้ยากทั้งสิ้น ทำให้มีการฟื้นฟูและเผยแพร่ผลงานต่างๆ โดยการนำมาแสดงให้นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นได้ชม ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นภูมิใจ เกิดความรักและหวงแหนและเห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีอยู่ และเกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่แก่ลูกหลานสืบต่อไป

(2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมที่ตีระหว่างกัน เพราะบุคคลที่มาจากภายนอกย่อมมีวัฒนธรรมที่ต่างจากคนในชุมชนวัดเกาะ การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

4) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

(1) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการสายไฟซึ่งเป็นภาพที่ดูแล้วไม่สวยงามให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น รวมถึงการจัดการด้านถังขยะให้มีจำนวนเพียงพอ

(2) การท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนสะอาด สวยงาม น่ายุ่ขึ้น จากการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมข้างต้น และเป็นการส่งเสริมโครงการนำบ้าน นามองที่ส่งเสริมด้านการสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามของชุมชน

5.1.6.2 ผลกระทบด้านลบ

1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

(1) การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการ เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ เช่น มีการตัดราคาแข่งขันกัน อันจะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม

(2) การท่องเที่ยวทำให้สินค้ามีคุณภาพน้อยลง กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือน สินค้าที่ผลิตในชุมชนที่ต้องผลิตในปริมาณที่มากขึ้น ในเวลาที่จำกัด ทำให้คุณภาพสินค้าน้อยลงจากการที่คนทำเพื่อหวังกำไรมากขึ้น

2) ผลกระทบด้านสังคม

(1) ผลกระทบต่อปัญหาด้านอาชญากรรม กล่าวคือ เมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความเจริญก้าวหน้า จะทำให้ให้มีการขยายตัวทางด้านธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการลักขโมยของที่เป็นศิลปะพื้นบ้านที่หาชมได้ยาก เกิดปัญหาอาชญากรรม นักท่องเที่ยวอาจได้รับอันตรายด้านทรัพย์สิน

(2) ความไม่เสมอภาคสังคม จากการพัฒนาเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคกันในสังคม คนในท้องถิ่นไม่ได้รับผลประโยชน์หรือได้รับแต่น้อยจากธุรกิจการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการต่อต้านและความไม่เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว

3) ผลกระทบด้านวัฒนธรรม

(1) การไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักท่องเที่ยว เนื่องจากความไม่เข้าใจในประเพณี ความเชื่อของคนในท้องถิ่น หรือการกระทำที่ไม่รวมถึงการกระทำที่ไม่เหมาะสม จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดอคติ หรือเลียนแบบพฤติกรรมนั้นๆ ได้

(2) การท่องเที่ยวจะทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุเสื่อมโทรมลง การที่มีคนเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ แล้วไปสัมผัสกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเหินเหียบ การใช้มือสัมผัส ด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจ จะส่งผลให้สิ่งเหล่านั้นเกิดความเสียหายเร็วขึ้น

(3) การท่องเที่ยวจะทำให้การเลียนแบบการแต่งกายตามสมัยนิยม ทำให้เอกลักษณ์การแต่งกายที่เรียบง่ายของชาวบ้านเปลี่ยนไป

4) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

(1) การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน จากฝุ่นควัน ขยะและสิ่งปฏิกูลตามบริเวณวัดและที่ต่างๆ รวมถึงมีการปล่อยของเสียลงน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย อากาศเสีย ฝุ่นละอองและเสียงรบกวนจากยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

(2) การท่องเที่ยวอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อ โดยเฉพาะภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดเกาะแก้วสุทธารามอาจถูกทำลายจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวและชุมชนเอง

5.1.7 แนวทางการจัดการ การป้องกันผลกระทบเชิงลบจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย รวมถึงการสอบถามนักท่องเที่ยว พบว่าแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนควรมีแนวทางการจัดการดังนี้

5.1.7.1 การจัดการความรู้ / คลังข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน โดย

1) การรวบรวมข้อมูล / การจัดการความรู้ การจัดทำข้อมูลทั่วไป ข้อมูลแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่กระบวนการรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่ท้องถิ่นมีอยู่ให้ได้มากที่สุด และจัดทำสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ให้นำสนใจมากขึ้น อาจจะทำหอสมุดการเรียนรู้ หนังสือแห่งการเรียนรู้ แผ่นพับ ชัวร์ แผ่นที่เดินเดิน แผ่นพับ โปสเตอร์ต่างๆ เป็นต้น

2) การจัดทำพิพิธภัณฑ์ / ศูนย์ข้อมูล เพื่อให้เรื่องราว ประวัติความเป็นมาความเป็นเอกลักษณ์ยังคงอยู่ไม่เกิดการสูญหาย เพื่อให้เกิดความสนใจและจดจำ ทั้งนี้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ดีเข้าใจง่าย เป็นรูปธรรม เหมาะแก่การถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์

3) การจัดอบรมคนในชุมชนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัดเกาะและชุมชนวัดเกาะ เพื่อให้คนในพื้นที่สามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวได้ สิ่งที่ชุมชนไม่มี คือการขาดผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน และประวัติความเป็นมาในชุมชนวัดเกาะ และวัดเกาะแก้วสุทธาราม

5.1.7.2 การบูรณาการและการประสานงาน

1) การจัดตั้งกลุ่มองค์กร เพื่อทำหน้าที่การจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งอาจเป็นกลุ่มเดิมที่มีอยู่แล้วหรืออาจตั้งกลุ่มใหม่ โดยทำหน้าที่เป็นดูแลและเป็นแกนนำในด้านต่างๆ เช่นการระดมความคิด การสร้างความสัมพันธ์ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนสืบไป

2) การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ การนำข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ไปเพิ่มเติมในบทเรียนของสถานศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายการกระตุ้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีบทเรียนปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นให้แก่เยาวชน การประสานงานกับหน่วยงานที่ดูแลและ

สนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม เทศกาล งานประเพณีต่างๆ และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก เพื่อให้ช่วยส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ชุมชนวัดเกาะให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

3) การมีส่วนร่วม โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการและดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

4) การเตรียมบุคลากรให้เพียงพอและมีความรู้ โดยจัดให้มีบุคลากรทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล และทำความเข้าใจกับชาวบ้าน โดยอาจจะเป็นผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับ

5.1.7.3 การจัดการด้านพื้นที่

1) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง ที่จอดรถ ถึงขยะ สุขา โดยคำนึงถึงความพร้อมของทรัพยากรท้องถิ่น ชีตความสามารถในการรองรับท้องถิ่น เพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและจัดทำคู่มือท่องเที่ยวเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

2) ขอความร่วมมือกับผู้ที่ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยบรรจุให้ชุมชนวัดเกาะเป็นรายการท่องเที่ยวในการส่งเสริมการตลาด สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างจากเดิม

3) การตั้งกฎกติกาโดยชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตัวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว และการดำเนินงานของชุมชน

4) การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ โดยชุมชนต้องมีความพร้อมเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเต็มรูปแบบ ชุมชนต้องมีจุดขายที่ไม่เหมือนสถานที่อื่นๆ

5) การพัฒนาชุมชน / การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต โดยบุคลากรในท้องถิ่นควรมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ของตน ผู้ทำงาน คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในท้องถิ่น ที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน ผู้ถ่ายทอดคือ บุคลากรที่มีความชำนาญในเรื่องๆ หนึ่ง และมีการถ่ายทอดต่อบุคคลอื่นอย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีความน่าสนใจ อาจถ่ายทอดโดยการเล่าเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

5.1.7.4 การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม

1) การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นทุนเดิม จากนั้นบูรณาการกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเข้าไปเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้คนกับในชุมชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมเหล่านี้ต้องสร้างความรับผิดชอบต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนด้วย

2) การสอดแทรกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในการจัดการประชุมในทุกๆ วันที่ 6 ของเดือน เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ และจะทำให้ชุมชนเริ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ชุมชนวัดเกาะเป็นชุมชนที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย และเป็นชุมชนที่มีความเจริญในด้านเศรษฐกิจการค้า อันเนื่องมาจากมีที่ตั้งติดกับแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งถูกใช้เป็นเส้นทางคมนาคมในสมัยก่อน ก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินทางเป็นทางถนนแทน ทำให้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต

ของชุมชนวัดเกาะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของการพัฒนา แต่ยังคงพบว่ามีเสน่ห์ของชุมชนเล็กที่อยู่ในตัวเมือง ยังมีความเรียบง่ายและยังคงสภาพบ้านเรือนคล้ายกับสมัยอดีต สิ่งที่ยังคงหลงเหลืออยู่และสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของความเป็นชุมชนวัดเกาะ และศิลปวัฒนธรรมของเพชรบุรีคือ การทำทอง การแกะสลักไม้โมก การทำขนมหวาน รวมถึงวัดเกาะที่ยังคงสภาพดั้งเดิมและมีความงดงามตามศิลปะสมัยอยุธยา และบ้านเรือนแบบโบราณที่บางส่วนยังคงรูปแบบเดิมไว้ ชุมชนวัดเกาะจึงเป็นส่วนหนึ่งของเมืองที่ได้ชื่อว่า “อยุธยาที่ยังมีชีวิต” เพราะศิลปวัฒนธรรมสมัยอดีตยังคงปรากฏให้เห็นดังเช่นที่วัดเกาะแก้วสุทธาราม

จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวในชุมชนเกิดจากการมีกลุ่มผู้นำชุมชนที่ต้องการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน แต่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวโดยตรง แต่เป็นเพราะความต้องการพัฒนาให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ จึงก่อให้เกิดการเดินทางมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมที่ถูกรับมาเสริมการศึกษาดูงานคือการถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนจนกลายเป็นการผลักดันให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในโครงการพัฒนาชุมชนเชิงการท่องเที่ยวอนุรักษ์ อีกประการหนึ่งคือความสนใจเฉพาะทางของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีและแวะเยี่ยมชมวัดเกาะ ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีเอกลักษณ์ทางวิถีชีวิต ผนวกกับศิลปวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค การท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนวัดเกาะมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดและการศึกษาของ นภดล ภาคพรต (2545) เพทาย บำรุงจิตติ (2549) กฤษฎา พิณศรี และคณะ. (2550) และ รลิกา อังกูร (2548) ที่ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว และพบว่าประวัติความเป็นมาของชุมชน คุณค่าความแปลกเด่นไม่เหมือนใครในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกลุ่มชาติพันธุ์เป็นศักยภาพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ รวมถึงการเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้มาเรียนได้เช่นเดียวกัน

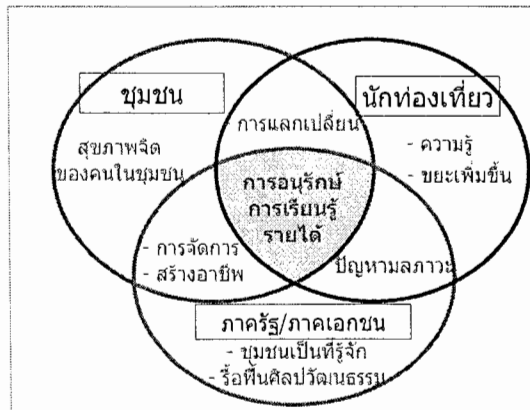
อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวย่อมเหมือนกับเหรียญสองด้านที่สะท้อนถึงผลกระทบด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวที่จัดการโดยคนในชุมชนวัดเกาะเป็นการท่องเที่ยวในระดับขั้นแนะนำหรือเบื้องต้น ตามแนวคิดวงจรสินค้าการท่องเที่ยว ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังมองเห็นในเชิงบวกด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ด้านลบที่ปรากฏให้เห็นมีเพียงเล็กน้อย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนหรือพื้นที่อื่นๆ ที่พบว่าการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบในด้านบวกและลบอย่างชัดเจน (มณีวรรณ ผิวนิ่ม 2550, รังสิต เงามแก้ว, 2550) และการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของพื้นที่ทำให้ศักยภาพของพื้นที่ลดลง (บุษบา สิทธิการ, 2550)

เมื่อมองในมิติของผู้มีส่วนให้ส่วนเสียหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนมองตนเองว่าได้รับผลกระทบด้านบวกจากการท่องเที่ยวในแง่ทางสังคม และวัฒนธรรม คือมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น เพราะกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งว่างงาน จากการสำรวจด้วยการเดินทางทำแผนที่เดินดินเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาเปรียบกับปัจจุบัน พบว่ามีผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าลดน้อยลง เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุเป็นสมาชิกอาสาสมัครชุมชนและทำหน้าที่ต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว กิจกรรมจากการมีนักท่องเที่ยวเกิดการรวมกลุ่มพบปะกันทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของบุษบา สิทธิการ (2550) ที่ศึกษาผลกระทบทางสังคมและพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพามาเป็นการเอาตัวรอดเฉพาะตน เป็นสังคมที่ไร้ระเบียบ ซึ่งถ้าหากชุมชนวัดเกาะไม่สามารถอยู่บน

จุดยืนและพื้นฐานของโครงการชุมชนน่าอยู่แล้วปล่อยให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างไรก็ตาม และเติบโตเกินการควบคุมได้ ก็อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่เกิดผลกระทบด้านลบทางสังคมที่ชัดเจน

การปะทะและเผชิญหน้าระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวที่มองเหมือนกันว่าเป็นผลบวกทางสังคมและวัฒนธรรมจากการปฏิสัมพันธ์กันคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการถ่ายทอดบทเรียน ประสบการณ์ รวมถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน ก่อให้เกิดความเข้าใจในพื้นที่และวัฒนธรรมชุมชน นักท่องเที่ยวได้รับความรู้จากชุมชนซึ่งเป็นการเข้าใจบริบทของชุมชนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาผลดีด้านวัฒนธรรมของริงลิต เงามแก้ว (2550) แต่สิ่งที่นักท่องเที่ยวมองเห็นว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะจากการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนไม่ได้คำนึงถึงว่าเป็นปัญหาหรือยังมองข้ามว่าเป็นผลกระทบในด้านลบ นอกจากความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนแล้ว ภาครัฐและเอกชนเองมีความคิดเห็นสอดคล้องกับกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่ว่า ชุมชนได้รับผลกระทบจากปัญหามลภาวะทางอากาศและเสียงจากจำนวนรถที่นำเข้ามาจอดรอนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความรำคาญแก่บ้านเรือนที่กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวนำมาจอดรอ

อย่างไรก็ตาม ในบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนมีมุมมองเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในชุมชนว่าเป็นโอกาสที่ชุมชนจะได้รู้จักมากขึ้น เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งผลดีที่จะตามมาคือการรื้อฟื้น ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ใกล้จะเลือนหายไปให้กลับมาอีกครั้ง และดึงดูดความสนใจของผู้ที่เดินทางมาให้สนใจในเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชน การสร้างงาน ดังนั้น ในมิติของภาครัฐและเอกชนจึงมองถึงเม็ดเงินทางด้านเศรษฐกิจที่จะนำเข้ามา ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือเป็นรายได้เสริมจากการเพิ่มผลผลิตจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ชุมชนแห่งนี้จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือสินค้าที่จะนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งสินค้าในชุมชนนี้เป็นสินค้าที่จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวเฉพาะทางหรือความสนใจเป็นพิเศษเท่านั้น ไม่ใช่สินค้าหลัก ถึงแม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวหลักในจังหวัดเพชรบุรีก็ตาม แต่เนื่องด้วยบริบททางการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งภาครัฐมองเห็นว่าชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นทุนเดิมโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มที่ภาครัฐได้เข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนในครั้งแรกคือ ชุมชนน่าอยู่ ย่อมทำให้ชุมชนสามารถจัดการและหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อเป็นทางออกได้ ตลอดจนความใกล้ชิดระหว่างชุมชนกับภาครัฐในท้องถิ่นในส่วนต่างๆ ทำให้ชุมชนมีที่เล็งและแหล่งสนับสนุนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนควรทำความเข้าใจต่อการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง และบทบาทของตนเองที่จะต้องกระทำกับนักท่องเที่ยว

แม้ว่าทั้งสามกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนจะมีแนวคิดเชิงปัจเจกหรือแนวคิดร่วมระหว่างกลุ่มสองกลุ่ม สิ่งที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งกันและกันระหว่างเจ้าบ้าน นักท่องเที่ยวและภาครัฐ/เอกชนที่ได้เรียนรู้ร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่เหมาะสม ซึ่งการมีส่วนร่วมของภาคีจะเป็นแนวทางในการจัดการที่ดีและผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนที่ดีได้ (รุ่งรัตน์ทองสกุล, 2549) อีกทั้งทุกฝ่ายมองว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนคือการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และอยากถ่ายทอดและสืบทอดต่อไป โดยแนวคิดของการเรียนรู้และการอนุรักษ์เป็นส่วนหนึ่งของความหมายของคำว่า “ยั่งยืน” รวมถึงในขณะเดียวกันคงปฏิเสธไม่ได้ว่าการท่องเที่ยวก็เป็นอีกรูปแบบของธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ ในด้านรายได้ นอกเหนือจากนามธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น การได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชนสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชนว่าจะมองในประเด็นใดเป็นหลัก เพราะถ้าหากชุมชนมองประเด็นรายได้เป็นสิ่งสำคัญ นั้นย่อมหมายถึงความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในการจัดการ แต่หากมองในเชิงการเรียนรู้และการอนุรักษ์ย่อมทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นไปตามที่ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องการ ทั้งนี้ ชุมชนควรทำความเข้าใจต่อการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมและบทบาทของตนเองอย่างถ่องแท้ก่อนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความยั่งยืน (สุรศักดิ์ พิมพ์เสน, 2544)

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

5.3.1.1 ชุมชนวัดเกาะ

1) ชุมชนควรมีการจัดการการเข้าชมพิพิธภัณฑ์อย่างเป็นทางการ โดยขออนุญาตจากวัด และชุมชนมีหน้าที่ผู้ดูแลร่วมกัน

2) ชุมชนควรร่วมกันหาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกาะ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป ตลอดจนการสร้างความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว

3) ควรพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้มากกว่าการมุ่งส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเดียว เพราะชุมชนยังมีศิลปวัฒนธรรมของความเป็น “อยุธยาที่ยังมีชีวิต” อยู่อีกมากมาย โดยเฉพาะงานช่างและภาพจิตรกรรมฝาผนัง

5.3.1.2 ภาครัฐ

1) สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคกลางเขต 2 ศูนย์พัฒนาการท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เทศบาลอำเภอเมือง ควรเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านเส้นทาง (ป้าย) ศูนย์ข้อมูลชุมชน สื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ เพราะชุมชนยังมีรูปแบบและสิ่งปลูกสร้างที่ยังคงแบบเดิม รวมถึงศิลปวัฒนธรรมที่ยังคงสมบูรณ์ ควรค่าแก่การอนุรักษ์และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้มาเยือน

2) สถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ศิลปะเมืองเพชรผ่านชุมชนวัดเกาะ โดยเฉพาะในรายวิชาที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นศึกษา เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเปรียบเทียบและแสดงถึงผลกระทบแต่ละช่วงระยะเวลาที่ชุมชนได้มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว

5.3.2.2 ควรศึกษาเพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

5.3.2.3 การศึกษาความเป็นไปได้ในการทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและนักท่องเที่ยว

5.3.2.4 ศึกษาการตลาดและการประชาสัมพันธ์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้พื้นที่ของชุมชนวัดเกาะเป็นกรณีศึกษา

บรรณานุกรม

- กมลกานต์ ฉลาดเลิศ และคณะ. (2549). รายงานวิจัยเรื่องการสืบสานประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- กฤษฎา พิณศรี และคณะ. (2550). ศึกษาศักยภาพแหล่งโบราณสถานวัฒนธรรมล้านช้างในอีสานใต้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://elearning.spu.ac.th/allcontent/svi314/class9p3.htm>. สืบค้น 12 มีนาคม 2551.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. อมรินทร์ พรินตติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ .
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). รายงานขั้นสุดท้ายแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). กองการท่องเที่ยวเยาวชน. กรุงเทพฯ .
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.) แผนปฏิบัติการกิจกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: บริษัท คอร์แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด.
- กฤษณ์. (2547). เอกสารอัดสำเนาจังหวัดเพชรบุรี
- จตุพร วิศิษฏ์โชติอังกูร. (ม.ป.ป.) การจัดการความรู้สู่เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- จิตศักดิ์ พุฒจรและคณะ. (2548). รายงานสิ้นสุดโครงการระยะที่ 1 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวยั่งยืนในเขตภาคกลางตอนล่าง. เพชรบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร .
- จิราพัฒน์ ยิ่งสมบูรณ์. (2542) การใช้ตารางปัจจัยการผลิต – ผลผลิตเพื่อวิเคราะห์หาผลกระทบทางด้านมลพิษในอากาศ ของสาขาการผลิตต่าง ๆ ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิราภรณ์ อัมพรพรรดี. (2549). ผลกระทบของการท่องเที่ยว [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://elearning.spu.ac.th/allcontent/svi314/class9p3.htm> สืบค้น 12 มีนาคม 2551.
- เจลิยา บุรีภักดี และคณะ. (2545). ชุมวิชาการวิจัยชุมชน . สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย , บริษัท เอส . อาร์ .พรินตติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด
- เจลิยา บุรีภักดี. 2545. ชุมวิชาการวิจัยชุมชน Community Research Study. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์.พรินตติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- เจียบ ไทยยิ่ง. 2539. องค์การและการจัดการ “ทฤษฎีสนาม : การพิสูจน์โดย Axiomatic Theory ”วารสารบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ : ฉบับที่ 1 พ.ย. 44 – 1 เม.ย. 45
- โคมอง โต๊ะทอง และคณะ (2545). การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี) .
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2545). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน . ในการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. หน่วยที่ 1 – 7 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). วิถีไทย/การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2546). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: พิมพ์ที่ลานนาการพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 4

- ดรรชนี เอมพันธ์ .(2545) . เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 9 – 15
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ . (2547). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรม
ไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข , มหาวิทยาลัยมหิดล , .
- ทวีป ศิริรัมย์ . (2547) รวมบทความวิจัยการท่องเที่ยว , สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , พี เอส พริน .
นนทบุรี .
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2547). รายงานการวิจัย ชุดโครงการศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เรื่อง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นห่อการค้าจังหวัดและผู้นำ
ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดราชบุรี, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ .
- ธเนศ ศรีสถิตย์ . (2542). บทบาทของท้องถิ่นต่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชายหาด
ชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหิดล .
- นภดล ภาคพรต. (2545). การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นเรศ สงเคราะห์สุข. (2541). จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ . เชียงใหม่: สำนักงานโครงการที่สูง
ไทย - เยอรมัน.
- นาคม ธีรสุวรรณจักร .ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี (วิทยานิพนธ์สาขาสิ่งแวดล้อม). นครปฐม:
บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล , 2541 .
- นำชัย ทนุผล. (2529). การพัฒนาชุมชน : หลักการและยุทธวิธี . เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีแม่โจ้
- นิคม จารุมณี . (2544) การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว , สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ ,
กรุงเทพฯ .
- นุชนาถ ชูศรีโณม. (2548). การศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลชุมชนกุฎกาวิ
จังหวัดอุดรธานี, รายงานการวิจัย, .
- บุญมี พิบูลสมบัติ. (ม.ม.ป) หนังสือวัดเกาะ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์
ดีไซน์ จำกัด.
- _____ . (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน . คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- _____ . (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว . ปทุมธานี : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- _____ . (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน . ปทุมธานี : บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- _____ . (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน . กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย .
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2543). เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง พัฒนาการทางสังคม
และวัฒนธรรม. เพชรบุรี.
- ประเวศ วะสี . (2538) . แนวคิดและยุทธศาสตร์สังคมสามภาพและวิชา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โกมล
คิมทอง. .

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.651:ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน สาขาพัฒนาชุมชน กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะ กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- พระราชวังวชิราภรณ์ (วัดยาง เพชรบุรี) (ม.ป.ป.). อนุสรณ์ เปิดพิพิธภัณฑ์วัดเกาะ อ.เมือง จ.เพชรบุรี. พระสมศักดิ์ สิริจินโท (ภักดี เสนานฤนาท) และคณะ (2546) . รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวชุมชน ตำบลบ้าน อุมยอม ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- พินทอง จิตระดิษฐ์. (2543). รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวสอดคล้องกับการดำรงอยู่ของ วัฒนธรรมชุมชนในหมู่บ้านเลี้ยงช้าง จังหวัดสุรินทร์ .
- เพทาย บำรุงจิตติ. (2549). ศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ttresearch.org/pdf/49020.pdf> สืบค้น 12 มีนาคม 2551.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). ประชาคมตำบล : หมายเหตุจากนักคิด . สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา . กรุงเทพฯ .
- มณีวรรณ มิวรัมย์. (2550). พัฒนาการและผลกระทบของการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ttresearch.org/pdf/23-2-2007-Journal%2013.pdf>. สืบค้น 12 มีนาคม 2551.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2546). การศึกษาความเป็นไปได้ของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมศึกษา. เพชรบุรี : .
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. (ม.ม.ป). เอกสารอัดสำเนากาญจนบุรี .
- มัสลิน บัวบานและคณะ . (2548) . แนวทางพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม . นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม .
- ยศ สันตสมบัติ และคณะ. (2544). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์นพบุรีการพิมพ์.
- ยาใจ ศรีวิโรจน์. (2545). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ.
- รลิกา อังกูร. (2548) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ttresearch.org/pdf/23-2-2007-Journal%2011.pdf> สืบค้น 12 มีนาคม 2551.
- รังสิต เจาแก้ว. (2550). การศึกษาผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่า จังหวัดเชียงรายกรณีศึกษา : เปรียบเทียบจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ttresearch.org/pdf/23-5-2007-50005.pdf>. สืบค้น 12 มีนาคม 2551.
- รัชฎา คชแสงสันต์ . (2543) . การศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวประเภท เกาะ : กรณีศึกษาเกาะลิเป๊ะ จังหวัดสตูล . สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล .

- รัตนภรณ์ มหาศรานนท์ . (2546). การวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดโฮมสเตย์ในประเทศไทย, รายงานการวิจัย. สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏธนบุรี .
- รุ่งรัตน์ ทองสกุล. (2549). การจัดการการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน ประเพณี และวรรณกรรมท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.ttresearch.org/pdf/49027.pdf>. สืบค้น 12 มีนาคม 2551.
- วรรณ วรชวานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วรากร เลสั๊ก. (2543). ผลกระทบจากการผลิตกัญชาดำที่มีต่อมูลค่าเพิ่ม การจ้างงาน และเงินตราต่างประเทศ. การค้นคว้าแบบอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วินัย ผู้นำผล , (2540) . รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูงานเทศกาลและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย . สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- วิมล จิโรพพันธุ์ และคณะ . (2548). ศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว จำกัด .
- ศรัณยา วรากุลวิทย์. (2546). ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง
- ศหลิน เตียวสุรินทร์ . (2546) . ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการของประชาชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านโคกเกตุ ตำบลปลายโพงพาง อำเภอ อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม . วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล .
- ศิริ อามสุโพธิ์. (2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- สการินทร์ โพธิวาสวริน. มปป. ผลกระทบเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ เปรียบเทียบกับระดับประเทศ. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) . ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ
- สนธิ สมัครการ. (2542). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. กรุงเทพฯ: สมใจ เข้มเจริญ. (2531) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษา ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์สาขาสิ่งแวดล้อม) . นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล , .
- สมชาย สนั่นเมือง. (2541). ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว. ฉบับที่ เมษายน - มิถุนายน.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2540) . สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน , มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สัจจา ไกรศรรัตน์. (2548). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในเขตเทือกเขาตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ..
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์ . นวัตกรรม จำกัด , กรุงเทพฯ .
- สินธุ์ สโรบล และคณะ. (2545) การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์ , โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน . เชียงใหม่ : มิ่งเมืองนวัตน์ จำกัด.
- สุภารัตน์ ธรรมชาติ. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กรณีศึกษา อำเภอละงู จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา. นครปฐม :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ,

- สุภาพร มากแจ้ง. (2543). หลักมัตถุเทศก์. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์.
- สุรศักดิ์ พิมพ์เสน. (2544). ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไท บ้านโพธิ์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4550014 สืบค้น 22 มกราคม 2551.
- สุรศักดิ์ พิมพ์เสน. (2544). ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทบ้านโพธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เสนห์ นันทโชติ. 2544. การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนชนบทไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านวังคล้า อ.เสิงสาง จ.นครราชสีมา กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2549). วัฒนธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- โสวัตรี ณ ถลาง และคณะ . (2547). การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อระบบนิเวศวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม .
- อกนิษฐ์ ชูมนุม. (2547) . (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารเศรษฐกิจและสังคม . สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .
- อดิน รัชพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. บรรณาธิการโดย ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ กรุงเทพฯ .
- อโณทัย เพียรคงชล. (2540). ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง วิทยานิพนธ์สาขาการบริหารการเกษตรและป่าไม้ . จังหวัดเชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541) . วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ . สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- อรชร สมสะอาด. (2538). การศึกษาระดับและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการธนาคารน้ำ กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์ . วิทยานิพนธ์สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม. นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล .
- อุดร วงษ์ทับทิม. (ม.ป.ป.) ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่ฮี้ อำเภอป่าาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- อุไรวรรณ วินะพันธุ์ . (2547) . การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนามาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำของชุมชน บ้านดาวดิ่งส์ อำเภอไทรโยค

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์

ภาคผนวก ข รูปภาพกิจกรรม

ภาคผนวก ก

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ชุมชน เรื่องผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

1. ชุมชนมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยใด
2. สิ่งใดที่ชุมชนเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชุมชน และเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว
3. จุดดี จุดเด่น จุดด้อย ที่ชุมชนมีคืออะไรบ้าง
4. เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชน นักท่องเที่ยวจะสามารถทำกิจกรรมอะไรได้บ้าง
5. ท่านมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว หรือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนโดยวิธีใดบ้าง และท่านได้มีส่วนร่วมอย่างไร
6. เหตุผลที่ท่านเข้ามามีส่วนร่วม/ไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
7. ท่านรู้สึกอย่างไรเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนชุมชนบ่อยครั้ง และท่านต้องปฏิบัติตัวอย่างไร
8. จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ท่านคิดว่าชุมชนของท่านได้รับประโยชน์หรือสูญเสียประโยชน์ในด้านใดบ้าง
9. ปัญหาที่ชุมชนประสบจากการจัดการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง
10. ท่านคิดว่าชุมชนควรจะมีการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร เพื่อให้คนในชุมชนพอใจและนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ภาครัฐและเอกชน เรื่องผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะ

1. ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกาะอย่างไร
2. ท่านคิดว่าสภาพการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นอย่างไร และในอนาคตจะเป็นอย่างไร
3. ท่านคิดว่าชุมชนวัดเกาะมีความเหมาะสมกับการท่องเที่ยวในรูปแบบใด
4. เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ท่านคิดว่าชุมชนจะได้ประโยชน์และเสียผลประโยชน์อย่างไร
5. ผลกระทบด้านใดที่จะส่งผลต่อความเป็นชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ
6. ท่านคิดว่าชุมชนควรมีแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างไร
7. ใครควรเป็นผู้ที่ควรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง
8. ท่านจะมีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างไร

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง กรุณาตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านที่มีต่อ ผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว
ในชุมชนวัดเกาะ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความข้อมูลทั่วไปของท่าน

1. เพศ หญิง ชาย
2. อายุ 16-25 ปี 26-40 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี 60 ปีขึ้นไป
3. ภูมิลำเนา กรุงเทพฯ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ นักเรียน / นักศึกษา ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป ข้าราชการ
 พนักงานบริษัท/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ อื่นๆ
6. รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,001 - 10,000 บาท 10,001 - 20,000 บาท
 20,001 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องความคิดเห็นของท่านต่อผลกระทบจากการจัดการการท่องเที่ยว
ในชุมชนวัดเกาะ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน			
1.1 ความสะอาดของถนน			
1.2 ความสะอาดของบ้านเรือน			
1.3 ความสะอาดของวัด			
1.4 ความสะอาดของแม่น้ำ			
1.5 ความปลอดภัย			
1.6 ความสามารถในการเข้าถึงชุมชน			
1.7 ความสามารถในการเข้าถึงวัดเกาะแก้วสุทธาราม			
1.8 ความสวยงามของบ้านเรือน			
1.9 ความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเรือน			
1.10 ความแออัดของบ้านเรือน			
2. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว			
2.1 การให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว			
2.2 ความเข้มแข็งของชุมชนจากการมีส่วนร่วมของประชาชน			
2.3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว			
2.4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม			

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
2.5 การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว			
2.6 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (เช่น ป้าย สุขา และถังขยะ)			
3. ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ			
3.1 รายได้			
3.2 การแลกเปลี่ยน / เรียนรู้			
3.3 การอนุรักษ์ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม			
3.4 เกิดการสร้างเครือข่ายชุมชน			
3.5 เกิดมาตรการด้านความปลอดภัยเป็นแหล่งท่องเที่ยว			
3.6 การดูแลอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว			
3.7 ชุมชนมีชื่อเสียงจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว			
3.8 ชุมชนเกิดการพัฒนา			
3.9 ชุมชนเกิดความตระหนักในการหวงแหน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
3.10 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่			
3.11 ความพร้อมและความเหมาะสมในการเป็นแหล่ง			
3.12 ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกาะ			
4. ผลประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ			
4.1 ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์			
4.2 ต้นแบบหรือตัวอย่างในการพัฒนาชุมชน			
4.3 ความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน			
4.4 การกระจายรายได้สู่ชุมชน			
4.5 เครือข่ายระหว่างองค์กร			
5. ผลกระทบจากการท่องเที่ยว			
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>			
5.1 สินค้ามีราคาแพงขึ้น			
5.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ			
5.3 เกิดการตัดราคาสินค้าและบริการ			
5.4 การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง			
<u>ด้านสังคม</u>			
5.5 เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต			
5.6 สร้างความรำคาญให้กับชาวบ้านและวัด			
5.7 ความไม่ปลอดภัยในการประกอบอาชีพ			

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
5.8 ความขัดแย้งจากการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียม			
<u>ด้านวัฒนธรรม</u>			
5.9 ภาพจิตรกรรมฝาผนังถูกทำลาย			
5.10 การลอกเลียนแบบนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกาย			
<u>ด้านสิ่งแวดล้อม</u>			
5.11 ความไม่สะอาดของพื้นที่ มีขยะเพิ่มมากขึ้น			
5.12 มลภาวะทางเสียง อากาศ			

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

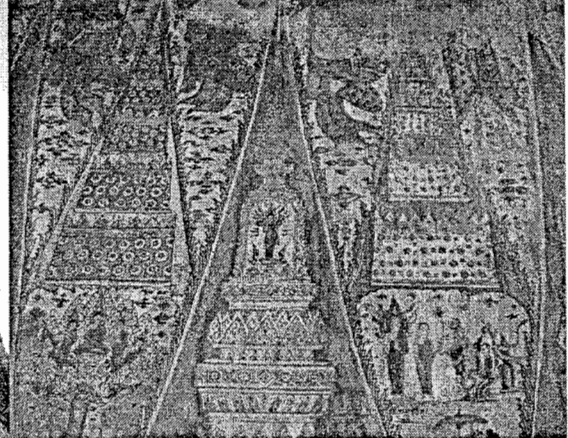
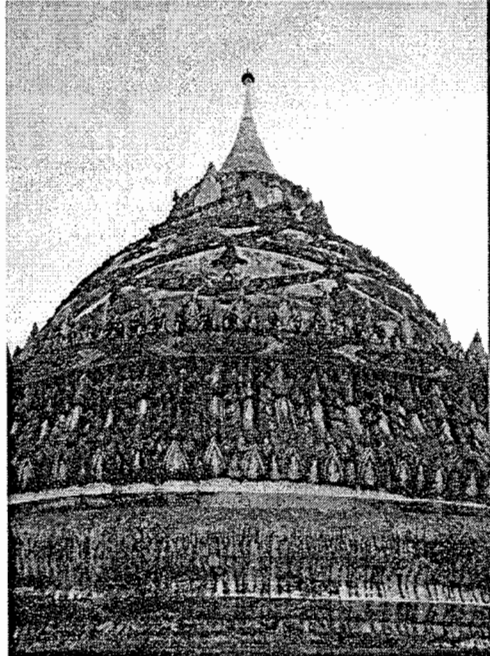
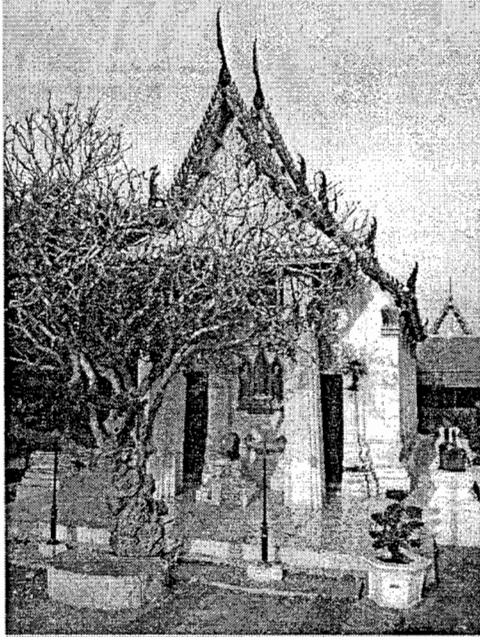
.....

.....

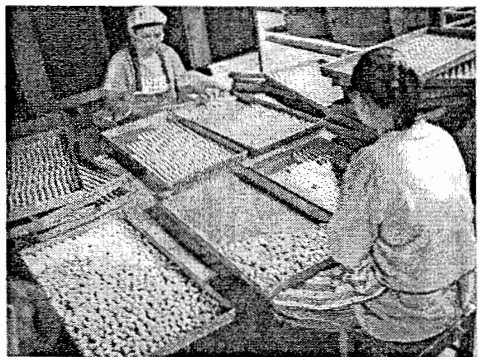
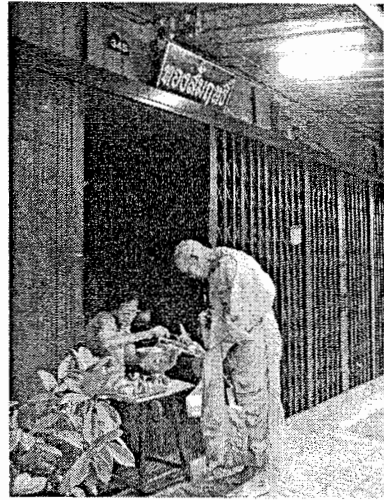
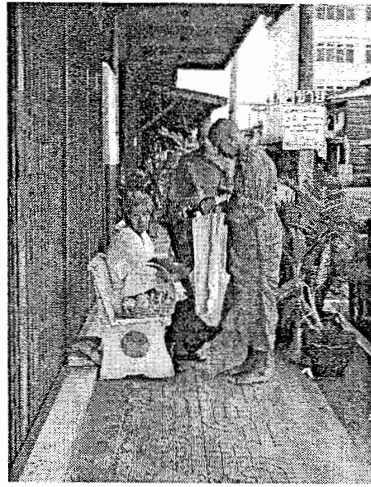
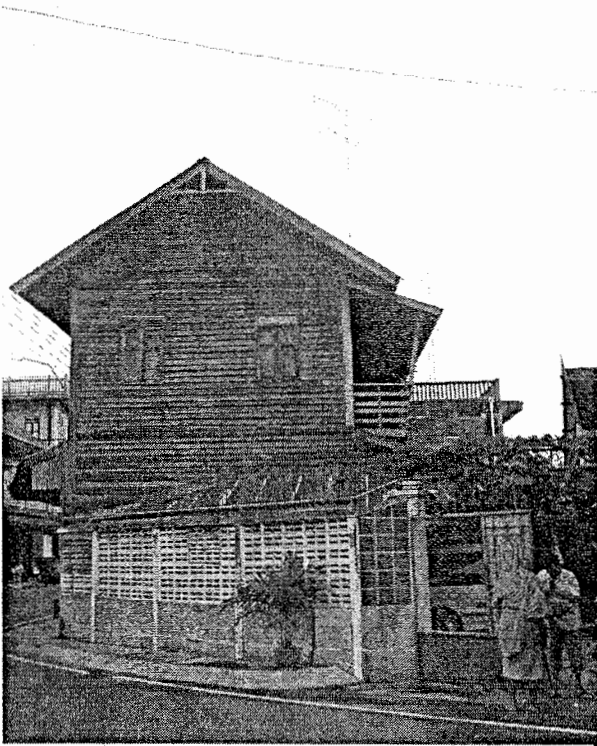
.....

ภาคผนวก ข

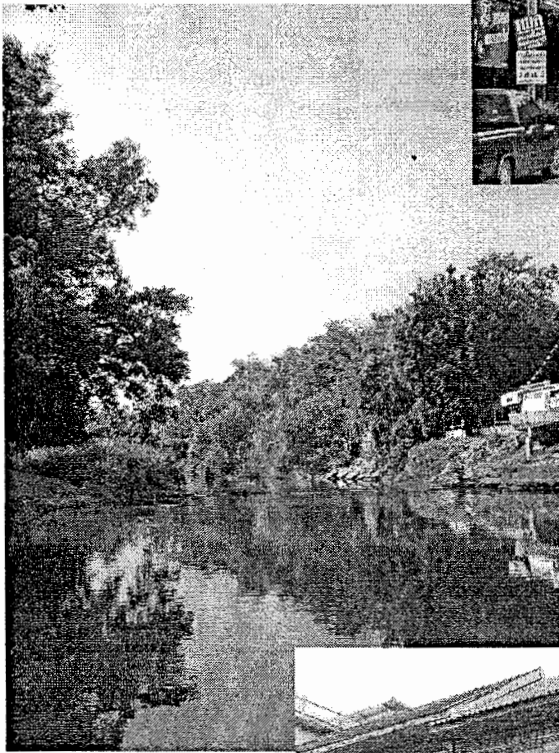
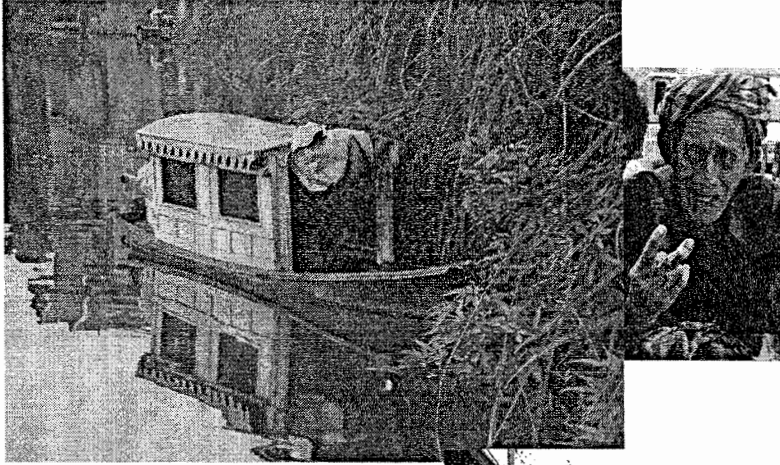
รูปภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม

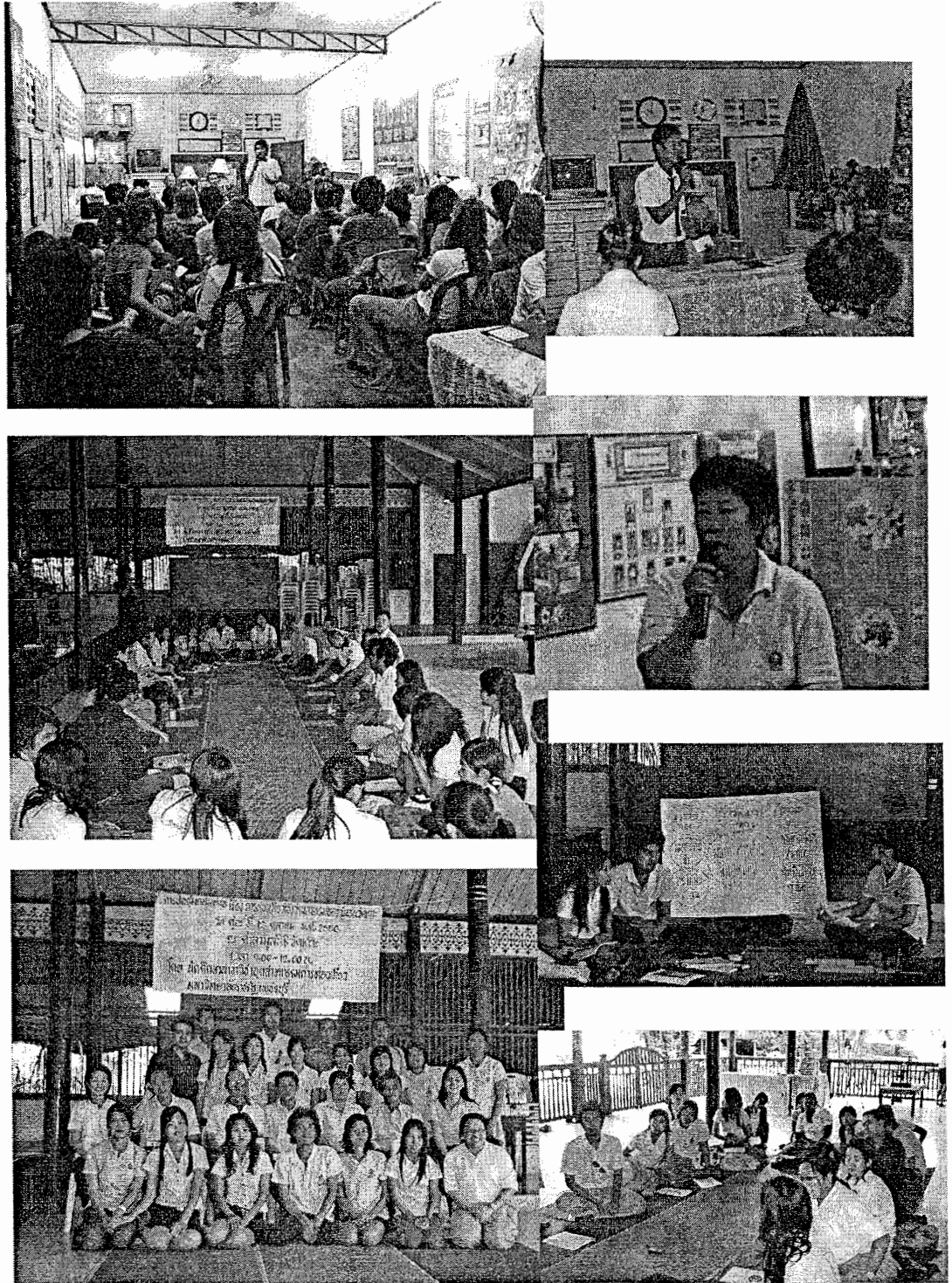
วิถีชีวิตชุมชนวัดเกาะ

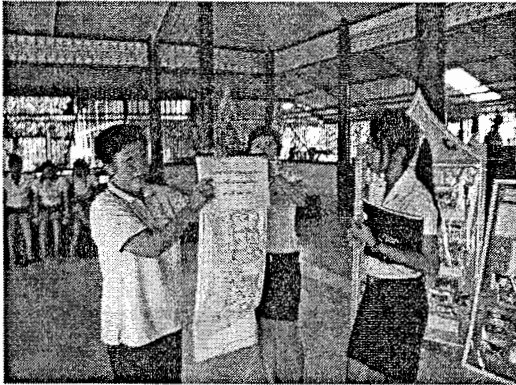
วิถีชีวิตชุมชนวัดเกาะ

การประชุมร่วมกับชาวบ้านและการประชุมกลุ่มย่อย

การสัมภาษณ์ชุมชนและนักท่องเที่ยว

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวมธุรส ปรจบไพรี
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7
สังกัด	สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

นักวิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวจรรยา	ใจหลัก
	นางสาวสุนิสา	คุ้มสะอาด
	นายธีระพงศ์	ข้าสวัสดิ์
	นายเนห์ศักดิ์	นันทมา
	นายไพเราะ	แสงประสาท
	นายพงศ์เทพ	เจริญเรืองสกุล
ตำแหน่ง	นักศึกษาระดับปีที่ 4	
สังกัด	สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	